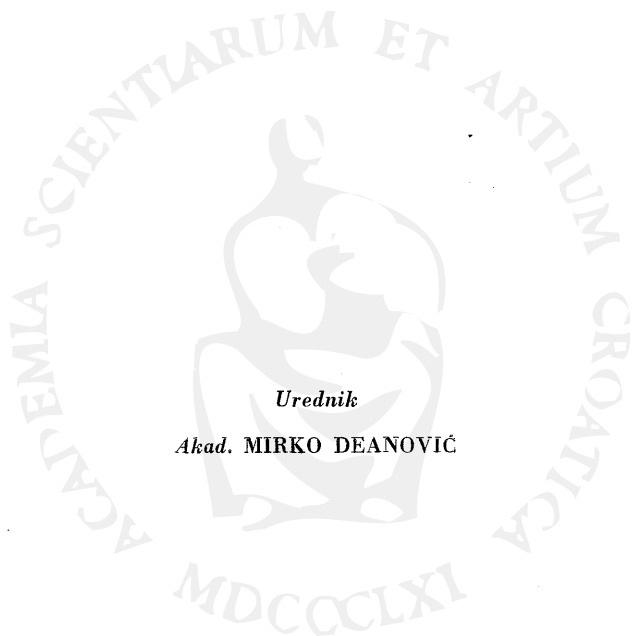

STARI PISCI HRVATSKI

STARI PISCI HRVATSKI

KNJIGA 33

Urednik

Akad. MIRKO DEANOVIĆ

A

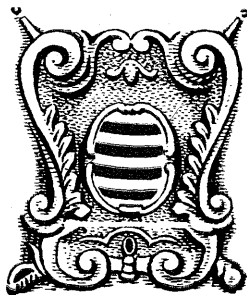
JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

DŽORE DRŽIĆ

PJESNI LJUVENE

Priredio i osvrto napisao

JOSIP HAMM

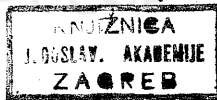

ZAGREB

1 9 6 5

D-235/86

Omot pripremio akad. Lj. Babić

Tisak Izdavačkog zavoda Jugoslavenske akademije – Zagreb, Gundulićeva 24.

MJESTO PREDGOVORA

Ovdje se prvi put izdaje dosada najpotpunija zbirka pjesničkih djela Džora Držića (1461–1501), u kojoj je gotovo četvrtina pjesama koje dosada uopće nisu bile poznate.

Zahvalan sam gospodinu J. S. G. Simmonsu (Oxford, Engleska) što me je na ovu zbirku upozorio, gospođici M. Pollard, bibliotekaru, i uglednoj Upravi Marsh'ove Biblioteke u Irskoj (Marsh's Library, St. Patrick's Cathedral Precincts, Dublin, Eire) što su mi susretljivo služili obavijestima, i poslali mikrofilm i dopustili da ga objavim, i zahvalan sam Predsjedništvu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu što nije žalilo ni truda ni troška da rukopis i raspravu u ovom obliku objavi. Zahvalan sam također svima onima koji su pokazivali zanimanje za ovaj rad, i koji su mi pomogli da ga dovršim.

Beč, siječanj – veljača 1964.

J. Hamm

Nadgrobje Gore Držića

Putniče ki gredeš u slavi ljuveni,
moļu te da pozreš ovi grob kameni,
i pak mu učin' čas poklonom svis tvoja,
zač negov vječni glas svaku čas dostoja.

Spjevalac er Gore ovdi sad leži, znaj,
ki pjesni sve tvore dobil je vječni raj,
gdi u pjesni prave, kojih zrak svud siva,
sve hvale i slave Višnjega pripiva.

Kad huda zla kripas od smrti na ņ dođe,
od pisma sva lipos pod zemļu š ņim pode;
spjevalac nijedan vik ne ima na sviti
sladi ņega jezik za pjesni činiti,
nališe ljuvene u kih kti skazati
sve stvari skrovene ke trjeba jes znati.

Nitko već sada ni, umjetno da piše
na naše ove dni, na koje sve lipše.
Sad vile gizardave spjevalac ne imaju
da lijepe ņih slave u pjesnijeh spjevaju.

Putniče, pođi tja ter slidi taj tvoj put,
što želje, sve ti ja podobno činih čut,
gdi bivši ovi dan negovo čul ime,
velmi si, znaj, držan očima tvojime.

Dinko Ranjina

* *Pjesni razlike*, Zagreb, JAZU, 1891, str. 94, Stari pisci hrvatski XVIII.

TEKST
MCCCLXXI

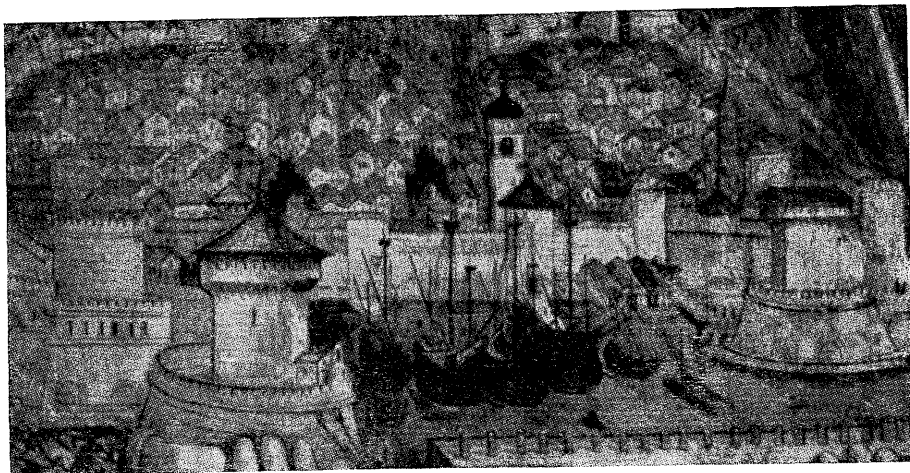
KNJIŽNICA
HOSPIJ. AKADEMJE
ZAGREB

NAPOMENA: Transkripcija je u tekstu provedena prema Akademijinu sistemu, pa *ǵ* treba čitati kao današnje *dž*, *ń* kao *nj* a *ł* kao *lj*. Ondje gdje se u tekstu nalazi *nj*, *lj*, pretpostavlja se da se ono moglo čitati i nesliveno (kao *n-j*, *l-j*). Držić je *ń*, *ł* pisao *gui*, *gli*, pa gdje je to bilo u akrostihu, ostavljeno je izvorno pisanje (samo je riječ štampana velikim slovima, da bi se bolje razlikovala od ostalih), dakle GLIUBAV, GLIUVENO, GNIE, GNIU (= *Łubav*, *Łuveno*, *Ne*, *Nu*). Za ostala pitanja koja bi se pojavila u vezi s jezikom ili s pisanjem, vidi šesto poglavlje u Osvrtu i bilješke i rječnik uz tekst.

ĆORETE DRŽIĆA

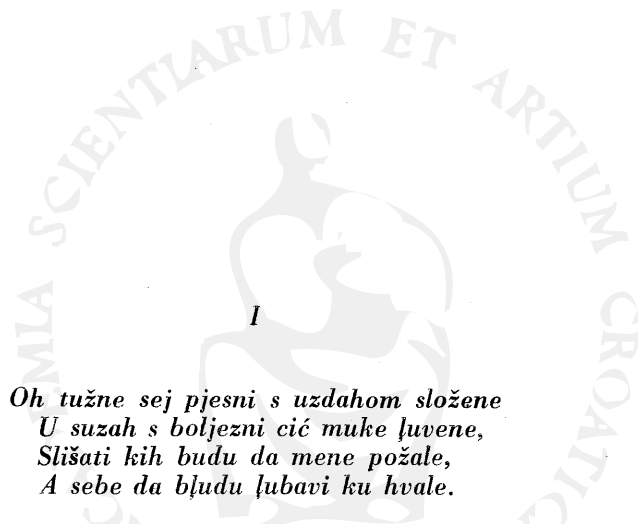
PJESNI KE STVORI
DOKLE KROZ
LUBAV BJEŠ-
NEŠE POČI-
ŃU

Dubrovnik u XV vijeku (iz triptihona Nik. Božidarevića)

Glava dubr. patricija i »drijevo« (brod) sv. Vlaha (na novcu iz 2. pol. XV vijeka)

I

- Oh tužne sej pjesni s uzdahom složene
U suzah s boljezni cić muke ľuvene,
Slišati kih budu da mene požale,
A sebe da bľudu ľubavi ku hvale.*
- GLIUBAV ka nebesa i vas svit vlada, 5
Pri ner me jur sveza i žestok trud zada,
Mu mlados nahodah da mi ju svi slave,
Ku rajski provodah čisto bez zabave,*
- Jer imah mir meni vrh svega ugodan 10
I život blaženi ter pokoj slobodan.
Ni mňah da ka lipos može me čim smutit,
Ľuvenu da kripas ja budem očutit.*
- Ohol tijekom zavidah sam svomu pokoju 15
Najliše kad vidah ki služe gospoju,
Rañeni do duše samohoć gdi slide
U želah s ke tuže i vehnu i blide.*
- Recih: ni razbora ni uma ni vida, 20
Ni haju zazora od ľudi ni stida,
Zač nigdar razumno taj ľubav ne udi,
Jak tomu bezumno ne gnivom ki bludi.*
- Eto, sad od zvizda mir mi taj razľučii, 25
Protiv mi još izda život moj da muči,
Ar svaku oholas dostojno bi snizit
A ľubav i ne vlas svršeno uzvisit.*
- U broj se tijekom vidim općene bolosti 25
Ter velmi ja stidim sam svojom mladosti.*

II

*Pokli ni stvar ina da saj svit uresa
Ner ovaj jedina ka sleti s nebesa,
Svak začni misliti ter umom poziraj
Čim ima tuj biti urešen svitli raj,*

Gdi tacih gospoja kolo se veseli 5
Bez konca i broja pojući s anđeli.

III

*Draža je od zlata, lipša ner prolitje
Po polih kad cvata razliko jur cvitje.*

*GLIUBAV ju s nebesi i narav s zvizdama
Najlipše uresi meu svima vilama.*

Ima rusi kosi jakno zlate žice, 5
Hladak ih uznosi uz rajske ne lice.

*Oči joj jak zvizde gore u svitlosti
U njih su sve gizde i rajske milosti.*

Oh čarna dva vlasa vrh oči uzvita 10
Lipa t' su ukrasa, tanko t' su povita.

*Rumen cvit ružice tere giļ pribili
Jur cafti na lice gizdavoј toј vili.*

*Eto je prilike anđela smiljena
U koj su sve dike i sva moć ljubena.*

Tanci su ne usi rumena uresa, 15
Slatku rič izusti jak romon s nebesa.

*A vesel smih stvori s sramom bez priroka,
čis biser otvori, ni lipši s Istoka.*

*Grlo ne pribilo bistro se prozire,
Prozre se jak vrilo gdi čisto izvire.* 20

*Gizde me ne smame, lipša je ner vila
Ka je svitle prame niz grlo razvila*

*Ter lovi jur zviri u lugu zelenom,
Striļaje ke tiri po cvitu rumenom.*

Tanka je visoka, ništar joj ne lipše, 25
K zapadu s istoka pod nebom ni lipše.

*A te joj Bog stvori izvrsne liposti,
Život moj da gori ljuvenom kriposti.*
*Ter želim po vas dan sunčano né lice
Jak jelin prižedan kad želi vodice.* 30

III

*Gizdava t' jur nika vidih da gre vila
S kom ures i dika slavno t' se združila.*
*I rekoh sam sebi: zač nu svi ne slave
Tač na svit prí ne bi vila bez zabave.* 5
*Ovuj nam Bog izda da svit nom napuni
Lipostju od gizda, kom ju vrh svih kruni.*
*Rekal bih: ona je Danici luk dala
I zviru striľaje po lugu vladala.*
*Ar mi svak toj veli da cvitje takmiti
Da stavši na cvitu cvitku ne naudi.* 10
*Togaj cić svak pravi, ona je od vila
Tanac u dubravi s vilama svodila;*
*Aj li je, svi sumnie, isplila s jezerom,
Pridrago kamenje u kom vrî s biserom.*
*Ja dim da pod gorom nikla je iz cvita
U vrime jur zorom lipoga prolitja.* 15
*Ar mi svak toj veli da cvitje takmiti
Velmi se veseli i vijence još viti.*
*Aj li je sletila iz kola sunčana,
Da svit zna ka vila od sunca bi dana.* 20
*Ar ke su sve bile na saj svit mudrosti,
Jur se su skupile š né umom zadosti.*
*Neka se ne snizi izvrsna né gizda,
Ku Višni uzvisi vrh tretih jur zvizda.*
*Dil togaj sva ina svaki nas ostavi,
Taj vila jedina da se vrh svih slavi.* 25

V

*O kruno pridraga, biserni moj cvite,
Ljubav me primaga da umrem krozi te!* 15

*Tijem ne kti zamirat, ar oči utiču
 Tve gizde pozirat, kojim se vas diču;*

*Ni mi kti zabavit, molim te za milos, 5
 Sluga se tvoj pravit, zač mi je usilos.*

*Pokle mi s' gospoje u prsijeh mojih stril,
 I duše još moje ti s' vilo veći dil.*

*Ar meu svim vilama i meu sva još dobra 10
 Gospođa s' ti sama, mê srce ku obra.*

*Ni pomnïim za ino na saj svit što viđu,
 Neg tebi jedino u milos da priđu.*

*Nis' tvrda kamena, nit može toj biti,
 Gdi s' vilo ljublena, da nećeš ljubiti.*

*Najliše ki t' mladost s životom dariva, 15
 Na svaku tvu rados vas svoj vik da biva.*

*A uzrok tomu bi tva lipos, sunačce,
 Ku velmi oblubi me želno srdačce.*

*Ar ljubav tolika hitro ga pritvori,
 Andelska tva slika da na nem sva gori. 20*

*Tebi me još izda ter u hip on sveza
 S kripostju od zvizda od tretih nebesa,*

*Da uze ljubene, dokle na svit hodim,
 Ne zdriješim ja s mene, ni je se slobodim.*

*Smišeno cić toga ja te ću pomolit, 25
 Vrh mene svim tvoga ne kti se oholit.*

*Reci se da s' moja za bijelo tve lice,
 Jur moja gospoja, a ja tvoj, ružice!*

*A mnom se neć' stidit meu vile gizdave,
 Nu ti će zavidit cić hvale i slave. 30*

*Na svakom veselju u pjesnijeh gdi sloveš,
 Za gizdu još velju kruna se svim zoveš.*

*Svemu je svrha smrt, nu samo slavan glas
 Ne može nigdar strt, ar nad nim ne ima vlas*

*Krostoje se ć' mnom, vilo, vrhu svih dičiti, 35
 Istom me jur milo kti k sebi primiti!*

*A platu ja inu za moj trud ne prosim,
 Neg tebe jedinu u prsijeh ku nosim.*

VI

- Milos svû napuno tad svitu Bog izda,
Tebe, slavna kruno, kad stvori vrh zvizda.
- I tim ti dâ ime, nazva te milostju,
Da te svu sasvime uresi lipostju. 5
- Lipos, ka na saj svit izvrsna još ne bi,
Ku bi moć proslavit razmi taj u tebi.
- Očima s' sunašce i anđel pozorom,
Svitli raj vinačce goji t' rano zorom.
- Svu slavu da t' nosi tva glava ka cvata
U rusi toj kosi jak pričista zlata. 10
- Grlom sniga s' biła, bistrija još leda,
Svu lipos od ğiła u nem narav zgleđa.
- Ja sumnu, jeda si, vilo, s neba sišla,
Aj li s' vila ka si si čas iz lug prišla.
- Odasvud prosineš jak zora s istoka, 15
Ti, vilo, gdi mineš tanka i visoka.
- Reče svak sam sebi: poziraj, poziraj,
Na saj svit prî ne bi ni će bit lipši raj,
- Er drazim prolitjem stvori te tuj jesen,
Procafti t' put cvitjem s mirisom uresen. 20
- Slatku rič aj li glas kad pustiš još, vilo,
Tuj sve kroz čudnu slas bude se smamilo!
- Čuvši još tve pisni razumne zadosti,
Sve ončas uzbisni u nikoj radosti.
- Eto, u sve dilo anđel si s nebesa, 25
cić toga, ma vilo, ljubav me tva steza,
- Lipos da t' u pjesni i slavim i pišem
Ter s veļom ļuvezni vrh zvizda uzdvižem.
- Istom mi udili toj čim se ozivaš,
Moj cvite primili, ki u mni pribivaš. 30

VII

- Želim te po vas dan, moj dragi biseru,
Jak jelin kad žedan želi prič k jezeru.

- Ťve oči sunčane da budu lik mi dat
 I skrovne me rane kriposno izvidat*
- Srid srca u meni, tvoj pogled ke stvori,
 Tvoj pogled luveni, koji me umori.* 5
- Bilig je toj rani priblijedo me lice
 I život skončani cić tebe, divice.*
- Toj sama mož' vidit pod prozor tvoj minuv,
 Gdi budem problidit s uzdahom ostinuv.* 10
- Ma nu se pozriti slobodno ne smimo,
 Meu nami za skriti ljubav ku tajimo.*
- Aj, Bože, stvori li na saj svit trud veći,
 Neg tomu ki cvili dragoga želeći.*
- Ah, oni blaženi i velmi čestiti,
 Ki često združeni mogu se ljubiti,* 15
- Ter želom ne traju najlipše mladosti.
 Ni zaman ufaju uživat radosti.*
- Tako mi, ma vilo, ovako ne sahnut,
 I na tve još krilo pokojno odahnut,* 20
- Tako me još hrlo tvojom kosom rusom
 Svezala za grlo, jak lovac zvir uzom!*
- Koli su pričudne sej muke misliti,
 Većma su još trudne u srcu trpiti.*
- Krostoј te po vas dan želim, moj biseru,
 Jak jelin kad žedan želi prič k jezeru.* 25

VIII

- Mladahte divice ter vile gizdave
 Uresiv njih lice same se proslave,
 Najliše ke tuže krozi zlate strile
 Ke ih su do duše u prsi ranile.*
- I koja usiše u suzah skroveno* 5
*A srcem uzdiše plamenkom luveno,
 Još oči ne ode pokoj i mirni san,
 Jur ki joj ne dođe pri za svu noć i dan.*
- Ter bude brez mista tom iskrom goreći,
 Kojzi još ni vista, ni ju zna izreći.* 10

Čudi se u sebi toj smisliv: živinje
Ovoj mi prî ne bi od srca želinje.

Er ličce problidi, povrgši oholas,
A lipim zavidi od kojih slove glas.
Taj mimo sve ine s jutra rani zorom
Prî ner sunce sine s istoka nad gorom. 15

Ruci né pribile i rajsko još lice
Hladkom se nadile od bistre vodice,
Zatim zlatne vlase prihitro raspravi
I vrgš' ih niza se u svilan trak stavi. 20

Okol glave sama rusu kosu svivši,
A svitla dva prama niz lica pustivši,
Svoj pozor gizda pun nad vodu nadazre
Ter liso jak paun tuj sva se obazre.

Izide tuj hrlo na svital né prozor, 25
Kažuci sve grlo i gizdav svoj pozor,
Ter koga tuj zgleđa kad tičce na ņ svrne,
Stvori t' ga od leđa da srcem vas trne.

Gorko ga prostrili s porazom luvenim,
Vas svoj vik da cvili srdačcem rañenim, 30
I sam tuj da neće, bude t' mu usilos
Hvalit ju odveće za dobit né milos.

IX

Zamukni sva hvala tihoga slavica
I sva čas ostala letuštih jur ptica,
[Zamukni sva slava po moru ka slove,
Sirena gizdava pojući kad plove:

Ar slišam i vidim da glasom ņi druga 5
Toj vili, ku slidim kako sve né sluga.
Ni nigdar bi čuven, ni će bit lipši glas,
Ni toli još luven da ima veću slas.

Narav se, začudiv, sam sebe prikori,
Er velmi sve trudi, takmen glas ne stvori. 10

Nu nije zemeljski ni na ov svit stvoren,
Ner s nebes andelski u raju uzoren.

*Ter bi dan toj vili, umrli da znaju,
Ku milos Bog dili prid sobom u raju.*

*Da se svak uteče i sili k nemu doć,
I u svem da reče prem svasma saj svit oć.* 15

X

*Ka se je jur vila aj li još gospoja
gizdavija vidila i lipša ner moja?*

*Er kako sve vode iz mora izviru
Ter se svud rashode i opet u n zbiru,*

*Tač od ne izničü sve gizde zadosti
I opet sve stiču u nejzi liposti,* 5

*A to je svidočno jak zračna jur zora
I sunce istočno kad sine vrh gora.*

XI

*Prî može biti lav bez lova od zviri
Ner mene da ljubav bez vile samiri
Cić koje usišem i želno uzdišem.*

*Gizdavija er vila i lipša na sviti,
Mnim nigdar nî bila ni može još biti,
Krostoј se ni stidim ne lipos jer slidim.* 5

*Jak pramen ki zvizda po nebu pronosi,
Na glavi Bog joj zda da sjaju tej kosi,
Kih me vlas u prsi sve srce zamrsi.*

*Oči joj zasine svemu vid svitlosju,
Ar š njih zrak prosine sunčanom kripostju,
Od kih zlat stril mani sve srce izrani.* 10

*Riči ne ali glas ki bude još čuti,
Romon i rajsku slas u srcu oćuti,
A mene opoji i u svem posvoji.]* 15

*Eto, svi jur teku ne ličce da vide,
Si andel, još reku, iz raja kad pride?
Koji me otravi u želah ljubavi.*

*Tanka je, visoka, kako sve taj vila,
Ka zviri s istoka strilom je zgonila,
Tijem ima kriposti vrh moje mladosti.* 20

*Jak sunce svitlostju sve zvizde kad skriva,
Tač ona lipostju sve vile prisiva,
Komzi me priblazi pak smrtno porazi.*

Naglo, brez pokoja, zač da se ne želi 25
*Tač slavna gospoja i pozor veseli,
Za mañu pokli stvar boj bije kralj i car*

Ah, tako ne tužit i prijat od ñe lik,
Budem joj ja služit po sve dni vas moj vik,
Tere se ne stidit liposti ñe slidit. 30

XII

*U čem tko vidi, u tom je mišljenju,
I svaki besidi o svomu življenju.
Još ki se čim čuti, obrazom pokaže,
Trudni su jur puti da licem tko laže.*

Gdi je moć očima tajat rane skrovno 5
*U sebi ke ima srdačce jadovno,
Ar srce svê neće održat tužice,
Nu ih dil odmeće na oči ter lice.*

I svak što ki ľubi od srca s veseljem,
Jur kade izgubi, ostane s dreseljem. 10
*I koga trg hrani, o trgu govori,
A rañen o rani ka ga većma mori.*

Ovo jest naravom, ka gdi tko uživa,
Tuj mu sa svom slavom sva misal pribiva.
Tač nima jur inu misal mê srdačce, 15
Ner vilu jedinu ka mi je sunačce.

Razgovor ñe želim i ufam imiti,
Krostoj se veselim na saj svit živiti,
I tim se ne stidim, mâ mlados nu slavi
Ñe lipos gdi slidim i u san i javi. 20

Er drago prolitje i narav na saj svit
Od ñe meu sve cvitje ne stvori lipši cvit.
Ne hajem za zlato ni drago kamenje,
Ni mi je još na to ni um ni mišljenje,

Istom da uživam mê srce ku obra, 25
Vam ludim darivam zemaľska sva dobra.

*Ar veće ja žudim za sužna ne biti
 Ner svemu da sudim, ostav kralj na sviti.*

*Krostoј ne govorim ni mislim rič inu,
 Ner vilu ku dvorim za ljubav jedinu.* 30

XIII

*Gdi možem da poju cvileći srdačcem,
 Zgledaje gospoju s bisernim vinačcem,
 A ne smim noј reći da mi ki ne zazre,
 Milos ne želeći, kako mi život mre.*

*Još ne znah istinom ki ljubav trud ima 5
 I s kojim načinom suzi se očima,
 Dokle ne bih vidil oči ne s obrazom
 Prid kim sam ublidil jak cvitak prid mrazom.*

*Od toga još doba staviv svu kripko moć,
 Kako se podoba, slidim ju dan i noć, 10
 U srcu jedinom s pogledom misleći,
 Da s dobrim načinom budem se ne reći.*

*Reć sve dni ne sluga virni ner grlica,
 Ka, zgubiv jur druga, puna je tužica,
 Nu sčekav misto toј podobno k vrimenu, 15
 Ne mogoh skazat joj tu ljubav skrovenu.*

*Evo se sad čudim da možem odoliti,
 Gdi gledam i žudim, a ne smim nu moliti,
 Da ve mi tač ne da želiti ne lice
 U kom se zrak zglеda nebeske danice. 20*

XIIII

*Biserna s' krunica svim diklam od svita,
 Jak zvizdam danica ka zorom osvita.*

*Ar sunce koliko mjeseca prisiva,
 Tva lipos toliko sve vile dobiva.*

*Slidim te tim, vilo, kako sve vridnu stvar, 5
 Za ku bih smrt milo primil jak slavan dar.*

*Nu što je, dim, smrt taj pri dugu zlu viku?
 Jak kratak uzdihaj pri plaču veliku.*

*Vesel bih pribival u smrtnu životu,
 A da bih uživao tuj tvoju lipotu. 10*

*Ne da t' je s prirokom, ner slatkom besjedom
I s dražim još okom pričestim pogledom.*

*Za ino mimo toj vilu tko bi trajal,
Taj da bi život svoj ufanjem istrajal.*

XV

*Ki čas te ja vidim, oj svitla danice,
Vaskolik prohlidim, toj t' kaže me lice,*

*Ter srcem uzdahnem, ostinuv kako mraz,
Gdi tužan vas sahnem kroz rajski tvoj obraz.*

*Da ne imaš ni malo od mene služenje, 5
Toj bi te imalo svrnut na smiženje,*

*A ti s' protiv meni pritvrda odveće,
Proklet stril luveni cić moje nesreće!*

*Nu prî će sunačce s nebom se rastati. 10
Ner moje srdačce tvu lipos parjati.*

XVI

*Sve ke sam jur slušal like ter nauke,
Evo sam sve kušal za izvidat sej muke,*

*Nu da se slobodim sužanstvu luvenu,
Ja lik ne nahodim razmi smrt studenu.*

*I još mi svak pravi: moli se toj vili, 5
Ka te tač otravi i srce prostrili.*

*Stril ki t' ranu čini, tim' ju mož' izvidat,
Na saj svit lik ini ne mož' toj rani dat.*

*Toj i sam ja vidim, nu zaman jes meni 10
Ne vilu da slidim ner mramor studeni,*

*Ar sve što ja veće smiлено nu molim,
Većma se odmeće ne ličcem oholim.*

XVII

*Vila ka mnom vlada i mojim životom
Žestok mi trud zada ne rajskom lipotom.*

*GNIE rajskom lipotom stravi me još toli,
Da vas vik i potom jur mnom se svak boli.*

Jur mnom se svak boli, ar zgubih još dušu, 5
Toj vili pokoli odlučih da služu.

Odlučih da služu, mneći nom bit blažen,
A ne tač da tužu rañen i poražen.

Rañen i poražen u plaču još sahnem 10
Ki će bit utažen jur kad ja izdahnem.

Jur kad ja izdahnem, nad mnom ću pisati:
Žeļah (da odahnem) tamnu smrt prijati

Tamnu smrt prijati, ar ve mi bi boļe
I saj svit parjati a neimat nevoļe.

A neimat nevoļe ke ćutih cić vile 15
Jak jelin u poļe izrañen od strile.

XVIII

Vilo, ka prostrili mē prsi s ļubezni
I k tomu nadili razlike boljezni,

Za rajske tve oči, prilipše sunačca,
Molim te izroči trud s moga srdáčca.

Za andelski obraz tvoj, kojim me s' smamila, 5
Jur pamet i um moj da bi mi vratila.

Za bilo tve grlo, kojim me porazi,
Ovi moj trud hrlo smiri ter utaži.

Kako sve gospoju hoću te još molit, 10
Za slatku rič tvoju nemoj se oholit.

Najlipša meu zvizde, o svitla danice,
Za rajske tve gizde ne bran' mi tve lice.

Ne čin' se želiti, cić Boga t' jur budi,
Tako ti primiti tve srce što žudi,

Ar tko ļubi virno, ima ļubļen biti, 15
I velmi š ním mirno pravo je živiti.

XIX

Gizdave mladosti i vi svi ostali,
U ovoj radosti ki ste se sabrali,

Jur ja sam po kom se dobra kob nariče,
Togaj cić svi mnom se, gdi pridem, uzdiče.

<i>Odasvud tuj slava s veseljem prihodi Jak pošem kad trava litni cvit usplodi.</i>	5
<i>Razlici svi ljudi, sve sunce št' obsiva, Na rados jur svudi svak mene priziva,</i>	
<i>Er iz mojih usti, što godir se reče, Sve nebo dopusti i sve se toj steče.</i>	10
<i>Tim pridoh da ove ja vidim radosti Kej vas svit sad slove veselo zadosti,</i>	
<i>I da zna svaki vas, ar ću navistiti, Ovdi za kratak čas blagosov čestiti</i>	
<i>Toj vili ka sama u kruni od zlata Odasvud meu vama biserom jur cvata,</i>	15
<i>Krostoj me svi milo sad ovdi slišite, Najliše ti, vilo, rumeni naš cvite,</i>	
<i>Da bi uživala jak rajem združena Sve dni sva ostala naprida vrimena!</i>	20
<i>Saj svit da t' zavidi vas tvoj vik i potom, Najliše ki vidi da si s tim životom.</i>	
<i>Neka t' slavno ime uvike ostaje, Ako i sva vrime svitovna skončaje.</i>	
<i>Gdi godir kad dođeš, tuj svudi pokojan Zdravjem da mir odeš, nebesom dostojan.</i>	25
<i>Ne samo človiku nu svakoj živini, Da sve za tvu diku skladno se sjedini.</i>	
<i>Neka su općene sve zviri zemaljske I ribe vodene i ptice nebeske</i>	30
<i>U toj slavi steći, vas si svit blaženstvom Da se bude reći drug s rajscim krajevstvom,</i>	
<i>Gdi čudno s grlicam sokoli miruju I meu drobnim pticam po dubju stanuju,</i>	
<i>Ni se boji smrti u toj zec travici Gdi su brzi hrti i vižli slidnici,</i>	35
<i>Oholi još lavi tere zviri tvrde, Neka se ne pravi nejačih da grde.</i>	
<i>Košuta još plaha po poļu općenu Da pase bez straha travicu zelenu,</i>	40
	25

- I jelin lagahti od lovac litrni dan,
Bez sumnje da dahti gdi k vodi gre žedan*
- Sve ti se toj zbudi, neka svit dai sada
Počine od ljudi kih voľa uzvlada.*
- Još kraji ter more i vitri studeni 45
Mir skladno da stvore meu sobom združeni.*
- Oda svake strane na saj svit toli lip
Da zemļa ostane u jedan vični hip*
- Travicom zelenom sve dni se dičeći 45
I ružom rumenom rajski mirišeći.*
- Jak lipo prolitje ljepše vidit zlata,
Razliko kad cvitje po polih uzcvata*
- I rosom uzsiva jak drobnim biserom
Ki vr̃ ter dopliva s istočnim jezerom.*
- Da slavie žalosno i tužno cviļenje 55
Svrne u radosno i milo spivanje,*
- U taj pokoj steći iz glasa dan i noć
Svak čas te slaveći nada svu svoju moć*
- S ostalim ptičicam s tobom se dičeći, 60
Ar meu svim divicam anđel se mož' reći.*
- Taj slavna čudesa u vik ne skončana
Budući s nebesa kroz te, vilo, dana*
- Da svako stvorenje sve dni vika svoga
Za tvoje življenje vinu moli Boga.*
- Glas jedan smiļeno u dne i u noći 65
Puštaje ļuveno vrh svoje sve moći:*
- O Bože jedini, ki svemu budući
Stvoritelj istini i kralj primogući,*
- Umrlih moļenje ako t' je ugodno, 70
U kom je sniženje sve za te podobno,*
- Budi milos tvoja u semuj životu,
Da ovaj gospoja prodļi svu lipotu*
- U si hip mladosti vično pribivaje
A nĩdne starosti vrh ņe vlas neimaje.*
- Pokle s' dal da zmija nigdar se ne stara, 75
Ka se u krug sviļa i rani jad stvara,*

- Toj se zna očito jer kripos tuj ima
Da svako jur lito mlados na se prima.*
- Eto još meu ptice, prave nam, na saj svit
Jedina fenice da će vično živit* 80
- U istok na gori, ka se sama stavla
Srid ogña da gori i pak se ponavla.*
- Krostoj, višni Bože, ne daj nad tom vilom
Da igdar smrt može hvalit se svom silom,*
- Zač kroz ñe liposti mnozi se silimo
Da tvoje milosti u raju vidimo,* 85
- Misleći u sebi: ka ima bit slava
U tvoj dvor pri tebi, gdi se sve poznavla!*
- Jur pokle ćutimo taj pokoj i rados
Ovdi ku vidimo kroz ovuj tvu mlados,* 90
- Ka nam se anđel mni ne samo lipotom
Nu svim što ne tamni, Bože, prid pravdom tvom.*
- Toj li ju igdar hoć' uzet s' svita segaj,
Čin' da nas smrtna noć obujmi pri tegaj.*
- U ñem tej žalosti neka ne čujemo
I da tej grdosti vidit ne budemo,* 95
- Ka bi za ñom bila, a toj sam dobro znaš,
Ar je ovaj vila sva dika i mir naš.*

XX

- Mniš li da taj slava u pjesnijeh ku poju
Dostojna i prava ni za tuj gospoju,*
- GNIU staviv dobrotom i umom vrh zvizda
I rajskom lipotom da svitu jest gizda.*
- I još ju blaženu i mudru čineći,
I u svem počtenu oholo slaveći.* 5
- Oj da ju kad vidiš, reći mi ć': od dike
Uzdišeš i blidiš cić vile tolike,*
- Razlog nu toj neće, da za raj ka sjaju,
Svitovni odveće slobodno spivaju.* 10
- Er razum s mudrostju vas ki na saj svit bi,
Da sa svom kripostju sad bude dan tebi.*

Taj *ne hip ne da ga samo mož' izreći*
U se, nu t' misal ga ne može izseći.

A *nu sam smisli se da te ne pogrdi,* 15
Ter s gñivom da ti se protiv ne rasrdi.

Gdi *lisiš prozriti izvrsnu ne lipos*
I sminjem slaviti neimavši tuj kripas,

Zasve *da t' sila bi kroz ne ljubav s mukom,*
Ne sama po sebi, nu višnom odlukom. 20

XXI

Višni Bog ki vlada nas i sva ostala,
Budi mu jur sada izvrsna sva hvala,

Pokli nas dobavi prijat ovuj rados,
Krostoј ga jur slavi ovdi svaka mladost,

Ter često poziraj mladahtu diklicu 5
Ka je jak svitli raj u lipom ne licu.

Rusa je ne kosi okol glave svita,
Krunu vrh ne nosi prolitnega cvita.

Ter tanca meu vama kako iz lug vila,
Svitla je dva prama niz lica pustila. 10

Bistar pogled ima, u nem su sve gizde,
Ter pozre očima jak da su dvi zvizde.

Slatku rič izusti, kojom nas svih sveza,
A smiļen glas pusti jak anđel s nebesa.

Lipše nam prosine ner zora s istoka, 15
Taj vila gdi mine tanka i visoka.

Togaj cić u koli ovdi ju svak slavi
Ter nom se oholi s kim ju Bog sastavi.

XXII

Perena s' jur strila i plamen oğneni,
S kojim s' se stanila sred srca u meni.

Izleti iz luka ki Ljubav rastegnu
Sa svu moć od ruka kađ k meni opregnu.

Šperi ju svu perom, svori ju od zlata, 5
S pridrazim biserom i s cvitjem da cvata!

Neka ne vridnosti u meni, nebogu,
Sve sione bolosti na lasno primogu.

XXIII

Moje čisto zlato, pokli me Bog stvori,
Odlučen bih na to da me ljubav mori.

GLIUBAV me taj mori sa svu ne usilos
Tere mi govori: trpi sve za milos! 5
Svaki je rok blizu, zač ga vrime dvigne,
Dni duzi tač nisu, da ih noć ne stigne.

Ja taj rok čekaje potrajah svu mladost
I svak čas ufaje tuj prijat ne rados,
Jurve sam usahnut milos tuj želeći, 10
Ni možem odahnut boležljiv cvileći.

Oh dobro sad vidim da mi gre skončanje,
A svak čas li slidim luveno ufanje.
Ne možem izreći, čim hrlo dni lete,
A ni moć uteći od smrti proklete.

Roka smrt ne dava, slidi nas dan i noć, 15
Jur je ne sva slava, vrh svega ima moć.
Smišenja ne ima što da nas otkupi,
Ar zlato ne prima, kad k nami pristupi.

Eto, kroz taj uzrok mnim prî ću umriti,
Ner budem tadi rok mom srcu viditi. 20
Nu s' vilo ti ona, ka mi mož' ugodit
I segaj zakona u mal hip slobodit.

Togaj te cić molim za svitle tve oči,
Da se tač ne bolim, taj mi rok izroči.
Imaj me za slugu sve dni moga vika, 25
Odnes' mi tuj tugu, daj mi rani lika.

A mene ć' jur steći i sebi slavan glas,
I moćeš još reći na tvoju da sam vlas.

XXIIIH

Od Jele u gori jur dubak naravni,
Lipše Bog ne stvori, ni da je tač slavni.

Tim ljubav od Jele sve struga i dija.
Kriposne tej strile kima me prostrija,

Ńom da se ne stidim ner dičim očito 5
Od Jele kad vidim ko drivece uzvito.

XXV

Nitkor se ne čudi gdi tužan usišem
I srcem er svudi bolizživ uzdišem.

GLIUBIT gdi nis' ljublen, muke su paklene,
Krostoj sam izgubljen ter život moj vene.

I dosle er sam živ, čudim se odveće, 5
Gdi me se luven gniv nigdir ostat neće.

O, višni moj Bože, je li ki lik meni,
Da mi se odlože si trudi luveni?

Rani bi svakoj lik ner samoj ljubavi, 10
Blaženi taj človik ki je se izbavi.

I ta je još veće dobročes i blažen,
Od hude nesreće ki nije poražen

Nesrića i ljubav mani t' su pritvrde,
Jak zviri moćni lav, mlados mi svu grde.

Ah krostoj tko ne bi jur želil umriti, 15
Čudim se sam sebi gdi možem živiti.

XXVI

GLIUBAV mi domori, ljubav mi dodija,
U meni ka gori s čemerom od zmiija.
Nu mnogim bi rados kroz ljubav umriti,
U ki broj mu mlados mnim skoro č' viditi, 5
Zač mi se sračce kako snig snebiva
Kade ga sunačce s gorkostju obsiva.

I dosle jer sam živ, velmi se još čudim,
Kroz ovi luven gniv toliko gdi trudim.
Toliko gdi sahnem pritvrđi neg kami,
Dan i noć ne odahnem suzeći s grozami. 10
Ni lika nahodim van smrti pricirne,
Sej da se slobodim ljubavi nemirne.

Oh, narav svakomu da svoje hotinje,
A srcu jur momu luveno želinje.

- I pticam krila zda, da budu letiti,* 15
A meni jur vazda u mukah živiti.
I stvori sunačcu vrh svega svitlosti,
A momu srdačcu razlike žalosti.
- Razlike žalosti koj' mi su priľute,*
Vaj svakoj mladosti ke ľubav oćute! 20
Zać u trud pakľeni boľe bi da stojim
Ner u plam ľuveni život svoj da gojim.
Ke lika nimaju, muke su sve trudne,
Sej nu se prem daju odveće prićudne.
- Er zvezde s nebesa tać ktiše odasvud,* 25
Kih nas kripas steza na sve što dā nĩh sud,
Nu da ti neć', vilo, i rajska tva lipos,
Zaman bi m' sve bilo što stvori nĩh kripas:
Ostal bih veće zdrav ner jelin od gora
I jakši nego lav ter tvrdi mramora. 30
- Tać oći sunćane jur višni t' Bog izda,*
Pri nĩh su skonćane sve moći od vzizda.
Ti s' moje sve blago i cvit od bisera,
Kamenje s' pridrago s istoćnih jezera.
Tim sve tvoj sam pogled što hoće pritvori, 35
Tko stine kako led, pozri na n' da gori.
- Pozri na n' da se svih izbavi boljezni,*
Da mu se još u smih sve svrne s ľubezni,
I velmi dreselo u mukah ki sahnje,
Pozri na n' veselo, da taj ćas odahne, 40
Nu mene ogrdi i ranu da ľutu
Jak ino lav tvrdi stignuvši košutu.
- Jur toj mi ne moľe zatajat moj obraz,*
Kakav je, moj Boľe, ľuveni ne poraz.
Usve mi još ćini nepravdu suprotiv, 45
Pokľi me prićini kako zvir ukrotiv.
Tvrda stvar na sviti nigdar se ne vidi
Ka moľe živiti ner ľubav tko slidi.
- Svaki svezan suľan većma je slobodan*
Nego ja, prituľan, pokľe t' bih, vilo, dan. 50
Dan ti bih samohoć, bez rati, primirno,
Vas moj vik sa svu moć da t' sluľim privirno.
Tuj sluľbu i viru plaćaš mi tugama,
Ćić koje umiru s prigroznim suľama
- Ar kroz te grem svudi izrañen do duće,* 55
Ovakoj svim budi neharnu ki sluľe.

XXVII

- GLIUBAV jur vidim da kripos
 Po sebi nîdnu nima,
 Da nimaš, vilo, tvu lipos,
 Ka mi život vazima.
- Jutroska cvitak urešen 5
 Cafteći lipo t' sjaše,
 Nu kad bi k suncu prinesen,
 Padnuv k zemlji usaše.
- Ovako j ja vas ublidih,
 Srce t' mi željno strnu 10
 Andelsko ličce gdi t' vidih
 Da k meni, vilo, svrnu.
- Rani mi tuj sve srdačce,
 Što da činim od mene,
 Prisvitlo moje sunačce, 15
 Život moj kroz te vene.
- Evo t' me držiš za sužna
 Kosom me svezav rusom,
 Sobom me vodiš pritužna
 Jak lovac zvir pod uzom. 20
- Toj s srcem trpim s veselim
 Istom tvoj da sam, vilo,
 Ar ništar ino ne želim
 Ner ličce tve pribilo.
- A inim saj svit darivam 25
 I svaku inu rados,
 Samo da, vilo, pribivam
 Gdi je tva rajska mladost.

XXVIII

- Gizdava ma kruno mojojzi mladosti,
 Ka mi da napuno sve trudne žalosti,
 Molim te cić tvoga priročna zazora
 I meni vičnoga od mnogih prikora,
- Jur kad sam meu družbu, ne čin' da tko reče: 5
 Ono ki za službu blido lice steče,
 Ono ki je taman u sreći čemernoj,
 Ar dvori sve zamañ toj kruni bisernoj,

Óno ki dan i noć gospoju služeći
Zgubil je svaku moć i oči suzeći. 10
Tamna mu još smrca odveće omili
S uzdahom iz srca da veće ne cvili.

Rećenje bez mene još veće usčine,
Gdi život moj vene i služba ma gine, 15
Krostoј svim govore, smrtno je zgrišenje,
Neharnu ki dvore, ar gube služenje.

Er takoj, divice, kej svudi jes slava
Ni zakon tužice za službu da dava. 20
Krostoј te ja molim, izvrsna ma hvalo,
Da se tač ne bolim, smiri me dai malo.

XXIX

Gospode gizdave, služih dosti lita
Vilu bez zabave, najlipšu od svita, 5

I u sve toј vrime nigdar joj ne zgriših
Nu slavih ne ime i k zvizdam uzvisih.

Ona ne kti nigdar tej službe procinit, 5
Ter za nu da ki dar bude mi učinit.

Razmišlav ne lipos, čudim se gdi može
Neharstva da kripoš ne srce primože.

Er veću gdi da mi ku milos bude dat, 10
Ne ličce kada mi brani mal čas gledat.

Taj prirok noј budi, cić ne ću umriti,
Odlučiv nu svudi vas moj vik sliditi.

Ar možem toј reći i tuj rič svak drži,
Jur dobro lubeći, dobro se dovrši.

XXX

Perena zlatna strila u prsi mene rani,
Ku pusti onaj vila za sužna ka me hrani.

Tom ranom ja ne tužu razmi toј samo vili,
Cić koje gubim dušu i srce moje cvili.

*Zač nídno bilje ino ne može lik meni dat
Ner lice né jedino kim me može izvidat.* 5

*Krostoj, slavni moj Bože, ti svrni tuj gospoju
Za mal hip da pomože pritrudnu mladost moju.*

XXXI

*Perena strilice, kom smo svi gizdavi,
Vrh zvizde danice sva letiš u slavi.*

*Perena strilice, oh koli s' jadovna,
Ne taji t' me lice, zasve da mi s' skrovna.*

*Perena strilice, moćno t' me s' ranila
I s ranom tužice u srcu pustila.* 5

*Perena strilice, tvrdo t' me uhili,
Ar mi do dušice sve srce prostrili.*

*Perena strilice, mimo te vas moj vik
Me žute ranice ne ištu ini lik.* 10

*Krostoj sam tvoj sužan i tvoje služice
Ne čin da grem tužan, perena strilice.*

XXXII

*Kruno ma ugodna vrh svega na sviti,
Zasve da s' podobna lipši dar primiti,*

*Prim ovoj za sada za ljubav veselo
Mom srcu ka vlada i kom se sve spelo.*

*Ki je dar, ne gledaj, nu vid tko te lubi,
Ter mom srcu ne daj ufanje da gubi,* 5

*Budući ja vas tvoj, kako se jur vidi,
Gdi nije vas hip moj na tvoj zapovidi.*

*Molim te cić togaj čin' da t' sam ja pridat
Ter mene svim tvoga spomeni niki dan.* 10

XXXIII

*Gdi može sunačce s nebasa poginut
I moje srdačce bez vile počinut?
Gdi može sunačce potamnit meu zvizde
I moje srdačce kroz rajske né gizde?*

<i>Gdi može sunačce nazad se uzvnut I moje srdačce prid vilom ne trnut?</i>	5
<i>Gdi može sunačce ne bit čista svitlos I moje srdačce ne prosit ne milos?</i>	
<i>Gdi može sunačce igdir se ustavit I moje srdačce tej vile izbavit?</i>	10
<i>Gdi može sunačce bit niže mjesečca I moje srdačce ne želit ne vjenčca?</i>	
<i>Gdi može sunačce svu svitlos izgubit I moje srdačce tuj vilu ne ljubit?</i>	15
<i>Gdi može sunačce da svitu zrak brani I moje srdačce da se noj ne hrani?</i>	
<i>Gdi može sunačce uokol da ne gre I moje srdačce za vilom da ne mre?</i>	20
<i>Gdi može sunačce dan i noć ne stvorit I moje srdačce luveno ne gorit?</i>	
<i>Gdi može sunačce van svoga puta bit I moje srdačce tuj vilu pozabit?</i>	25
<i>Gdi može sunačce svoj pravi put oči I moje srdačce bez ne se pomoći?</i>	
<i>Gdi može sunačce na nebu ne sjati I moje srdačce tuj vilu ne zvati?</i>	30
<i>Gdi može sunačce igdar se umorit I moje srdačce tuj vilu ne dvorit?</i>	
<i>Gdi može sunačce svoj narav ostavit I moje srdačce ne lipos ne slavit?</i>	35
<i>Gdi može sunačce igdar se starati I moje srdačce tej vile parjati?</i>	
<i>Gdi može sunačce ne sjat lipše zvizda I moje srdačce ne smišlat ne gizda?</i>	40
<i>Gdi može sunačce četvrto nebo oć I moje srdačce bez vile imat moć?</i>	
<i>Gdi može sunačce sjati bez svitlosti I moje srdačce stat bez ne milosti?</i>	45
<i>Gdi može sunačce cić zvizda bit tamno I moje srdačce tom vilom bit sramno?</i>	
<i>Gdi može sunačce bilju branit kripos I moje srdačce ne mislit ne lipos?</i>	50
<i>Gdi može sunačce tamnosti pridružiti I moje srdačce vili se ne tužit?</i>	
<i>Gdi može sunačce idnu žalos ćutit I moje srdačce prid nom se ne smutit?</i>	50
<i>Gdi može sunačce stran puti zabludit I moje srdačce kroz vilu ne truditi?</i>	
<i>Gdi može sunačce tamnosti ke vidit I moje srdačce ne lipos ne slidit?</i>	35

<i>Gdi može sunačce mimo svoj put minut I moje srdačce prid vilom ne stinut?</i>	
<i>Gdi može sunačce mrkloj tmi ne udit I moje srdačce ne milos ne žudit?</i>	
<i>Gdi može sunačce s nebom se razdilit I moje srdačce kroz vilu ne cvilit?</i>	55
<i>Gdi može sunačce nebesa ne mirit I moje srdačce nojzi iznevirit?</i>	
<i>Gdi može sunačce misečcu zrak tajat I moje srdačce vile se ohajat?</i>	60
<i>Gdi može sunačce idnoj tmi zavidit I moje srdačce prid vilom ne blidit?</i>	
<i>Gdi može sunačce misečcu zrak ne dat I moje srdačce nu često ne zgledat?</i>	
<i>Gdi može sunačce tmi biti ugodno I moje srdačce od vile slobodno?</i>	65
<i>Gdi može sunačce igdir se dreselit I moje srdačce ne lice ne želit?</i>	
<i>Gdi može sunačce rosom se ne gojit I moje srdačce bez vile pokojit?</i>	70
<i>Gdi može sunačce s ledom se ugodit I moje srdačce ljubavi slobodit?</i>	
<i>Gdi može sunačce u istok zapadat I moje srdačce taj vila ne vladat?</i>	
<i>Gdi može sunačce svim ne bit općeno I moje srdačce ne bludit luveno?</i>	75
<i>Gdi može sunačce za mal hip odahnut I moje srdačce cić vile ne sahnut?</i>	
<i>Gdi može sunačce ne bit nebu dika I moje srdačce ne prosit ne lika?</i>	80
<i>Gdi može sunačce samsebe razdvojiti I moje srdačce ma vila ne svojiti?</i>	
<i>Gdi može sunačce da vrh nas ostoji I moje srdačce ne gniva ne boji?</i>	
<i>Gdi može sunačce s nebom se razlučiti I moje srdačce kroz vilu ne mučiti?</i>	85
<i>Gdi može sunačce tamnos ne objaviti I moje srdačce prid nom se ne stravit?</i>	
<i>Gdi može sunačce igdar se spokojiti I moje srdačce s vilom se s tom dvojiti?</i>	90
<i>Gdi može sunačce nebo priz dan opteć I moje srdačce sluga se noj ne reć?</i>	
<i>Gdi može sunačce uz nebo ne iti I moje srdačce bez vile živiti?</i>	
<i>Sve što bit ne može, pri će sve moći bit, Neg li ja, moj Bože, tuj vilu ne ljubiti.</i>	95

XXXIIII

- Podi mi, rozice, k onojzi gospoži,
Ka meu sve divice jak anđel uzstoji.*
- Gizdavo jur gleda kako sve taj vila,
Ka nigdar mir ne da od jadovnih strila.*
- Jelinke striđaje u ovoj dubravi, 5
Skrovno ki se taje cić gorke ľubavi.*
- Ondaj kad ju vidiš, rumena rozice,
Čin' da ne ubliđiš kako i me lice.*
- Reći ćeš od mene slobodno toj vili, 10
Kako m' život vene otkad me prostrili.*
- Er me je striđala bez niđne milosti
I trud s ranom dala, ki je pun bolosti.*
- Tu joj ćeš još reći, koli sam poslušan
Milos ņe dvoreći kako virni sužan.*
- Ar sokol pri se će s grľicom umirit, 15
Me srce ner se će od ņe iznevirit.*

XXXV

- Gizdava krunice, kroz te m' srce gori,
Skin' mi dil tužice, da me tač ne mori!*
- Ja t' pridem umiļen proseći milosti,
Da tobom uđiļen budem tve svitlosti.*
- Od tebe uhiļen dilim se suzeći 5
Tom ranom ucviļen čemerno tužeći.*
- Reci mi, zač prosiš od Boga veselje,
Tač pokle mom nosiš srdačcu dreselje?*
- Ere Bog nebeski koga vas raj slavi,
Tere kraļ andeoski ovoj nam svim pravi: 10*
- Tko dili milosti, milos će imati,
Tko daje žalosti, žalos će priјati.*
- A ja kad smiļenje od tebe usprosim,
U srcu cviļenje gorčije odnosim.*

XXXVI

*Jur na te a tebi neka se potužu:
Ka t', vilo hvala bi, da t' zaman ja služu?
Ne hoće toj oni pravedni višnji Bog,
Ni lučki zakoni ni nidan još razlog
Nemilos da stвориš za ljubav i viru,
Ter da me tač moriš želom kom umiru,
Nu sud ki sve združī i svitu mir vrati,
Pravi, čim tko služi, timijem ga jur plati!*

5

XXXVII

*Nika bez imena mladahta gospoja
Drži t' me svezana s trudom bez pokoja.
Čić togaj uzdišem jak jelin pod uzom,
A oči uzdvižem k nebu s lutom suzom.
Gdi život moj skрати i mladost rasčini,
Tuj da joj Bog plati nepravdu ku m' čini.
Jur tojzi očito na obraz moj vidi,
Koli jadovito sve vehne i blidi.
Očima još ni moć zatajat žalosti
Ke suze dan i noć cvileći s bolosti.
Rič još ku izustim, van budem pokoja,
Što godir ne pustim uzdaha bez broja.
Er srcem pritužan ni moć da odolim,
Pokole bih sužan toj vili ku molim.
Za rajske očice kej su jak dvi zvizde
Z' andelsko još lice i za sve ņe gizde,
Da me ne izgubi ņe pozor veseli,
Tako ju toj lubi ņe srce što želi.*

5

10

15

XXXVIII

*Gdi su pisni za me, ner za one vile
Ke su zlate prame okol glave svile
Ter okol tancaju s bisernim vinačcem,
Ufanje svim daju ki lube sračcem.*

Iz glasa pojući s uzdahom prislacim, 5
Lupko njih zovući s pogledom jur kracim,
Svak da se pokripi bez sumnje ki mniše
Nih pozor prilipi da zaman želiše.

Oj, neka ti kolo tancaje vladaju 10
Kojih tač oholo njih vile zgedaju!
Za njih je sva rados i slavne tej pjesni
U kih je sva slados nebesnih lvezni.

Rok dokle bude doć da se svaka plati, 15
Za milos dan i noć muka ka se pati,
Za moju nu mlados sad nisu jur pisni,
Ni nićna još rados ner s tugom bolizni!

Er vilu ku slidim kroz rajski ne pozor,
Nigdir ju ne vidim u svital ovi dvor
Ni ćujem ne usti lvenim zakonom
Onuj rić ku pusti andelscim romonom!

XXXIX

Svani mi svital dan ki cvataš lipotu,
Ar mi si za lik dan mem tamnu životu.

GLIUBAV me jur tira suze kroz ku toćim
Da mi ne da mira s ogñem prižestoćim

Iadorno striľaje sa svu moć i kripas, 5
Nimalo smiřľaje na tamnu ne sľipos!

Od oći poćanři sve srce i pamet,
I vlas moj najmanři, vaskolik jur sam spet!

Ranami od smrti kej život moj krate 10
Jak brzi kad hrti jelinka uhvate,

Evo te još moľu, svani mi svital dan,
Na moju nevoľu, ar mi si za lik dan.

Da me ovej rati, ku mi ľubav ćini,
Budeř odrvati, jere me rasćini.

Inim se pomoći ja ne vim ner tobom 15
Srid mrkle sej noći popala ka je tmom,

Rad gustih oblaka ki mi su odasvud
Obujmili svaka, kako kti ľuven sud.

Zatoj ni moć vidit misečca ni zvizde,
Da bih mogal slidit tej jasne njih gizde. 20

A ti, prisvital dan, ne haješ tamnosti,
Krostoј mi s' za lik dan žestokoj bolosti.

XL

Gizdava ma vilo, ka mi s' jak svitli dan,
Tve lice pribilo na prozor daj mi van.

Jur sahnem da vidim andelsku tvu lipos,
Dan i noć ku slidim sa svu moć i kripos.

Oj vilo gizdava, daj vidit tve lice, 5
U kom je sva slava nebeske danice.

Ranu još ku mi da tvoj pogled prilipi,
Da me sad izvida i trudna pokripi.

Evo t' sam jur skončan, smrt mi je primila,
Kroz pogled tvoj sončan kojim me s' smamila. 10

Tuđin žali mene obraz moj kad vidi
S uzdahom gdi vene i tamno gdi blidi.

A ti se ne stidiš, biserni moj cvite,
Gdi mene tač vidiš da ginem krozi te.

Molim te još vilo, ne čin' se želiti, 15
Tve ličce pribilo dopus' mi viditi.

Jer trudne muke su dragoga želiti,
Još muke veće su ne moć ga viditi.

XLI

Ako bih rekal smiļeno,
Da tancaš divno kolo
Lipostju s' toli svršeno,
Dostojno s' bit oholo.

Kroz vilu kejzi vinačac 5
Cvata lipos meu vama
Kako i jasan mjesečac
Kad sine meu zvizdama.

Tko želi vidit danici 10
Na nebu ka je svitlos,
Pozri vilu u krunici,
U koj je rajska milos.

- Jak vita jela u gori
Pozor je ne uzvišen,
Svitlostju lice ne gori,
Kojoj sam velmi snižen.* 15
- Evo još tko želi vidit
Privelik dar s nebesa,
Nu nitkor nemoj zavidit
Vidivši taj čudesa.* 20
- Oči tej gdi vila ima
K sunačcu ke kad svrne,
Svu mi svitlos uzvazima
A meni život strne.* 25
- Rasla ni samo s vilama
Za lov da je stvorena,
Upored nu je s zvizadama
I s anđeli gojena.* 25
- Krostoј ljubav nima kripoѕ
Kojom bi mogla smutit,
Jur za mal hip da ne lipos
Ljuven stril bude čutit.* 30
- O čudno t' vidit gdi toči
Suze niz svoje lice,
Ditece nago bez oči
S krilim kako i ptice.* 35
- Toj biše bog od ljubavi,
Bezumnim ki je tužan,
I čujah dobro gdi pravi
Kojozji ja bih sužan.* 40
- Jakoѕ nut kripoѕ taj steče,
Sve su š nom višne sile,
Vas mi luk skrši, upeče,
I moje stare strile.*
- A vrući plamen izgasi,
U kom vas gorim tvrdo,
Gnivoм me u svem porazi
Opustiv svasma grdo.* 45

XLII

- Tko je tač mramoran, rec' mi Boga dila,
Da nije pridvoran ovezih cié vila
Oholo njih obraz gdi pušta gork poraz?*
- GLIUBAV me njih sveza liposti gizdavom.
Ka sleti s nebesa s biserom i s slavom, 5
Tim nisam ja tužan jere sam njih sužan.*
- Jur tko se ukrotiv nim ne bi dal snižen,
Ta gdi gre suprotiv njih pozor uzvišen
Najliše njih obraz gdi pušta gork poraz.*
- One su dvi zvizde pače dva sunačca 10
U kih su sve gizde od moga srdačca,
Tim nisam ja tužan jere sam njih sužan.*
- Ružu ter bili snig ličcem su dobile
A ljubav i ne stig pozorom slomile
Oholo njih obraz gdi pušta gork poraz. 15*
- Eto, sam poziraj ter viruj sam sebi,
Da toli svital raj na zemlji još ne bi,
Tim tko bi bil tužan ostavši njih sužan?*
- Tim jur ih slidimo svom našom kriposti
Da bože vidimo njih čudne liposti, 20
Najliše njih obraz gdi pušta gork poraz.*
- A ja ih otravljen li slidim i tiram
Da budem izbaavljen žeđe kom umiram,
Tim nisam ja tužan jere sam njih sužan.*

XLIII

- Pridrago sej lito i svi dni ostali,
S veseljem čestito, često t' se zbirali!*
- Rajski mir da t' je dan s nebes u tve krilo
I pokoj ugodan ter zdravje primilo.*
- Jak lipim prolitjem kad se poļa diče 5
S razlicim gdi cvitjem zelen po njih niče,*
- Tač dobro razliko da bi t' se stjecaló,
Gizdava ma diko i moja sva hvalo,*
- Neka se dreseli svak tko ti zavidi,
A dragi veseli tvu lipos ki slidi. 10*

XLIIII

*Prislabna ma vilo, kad počnem misliti
Dostojno t' i milo kroz dar zahvaliti,*

*Sva pamet i vas um, rič i glas u meni
I znanje i razum, sve se okameni,*

Jer nimam kriposti ni moći tolike 5
Da t' može zadosti dat hvale velike,

*Krostoј Bog istini, ki svemu љuveno
Stvorac bi jedini, molim ga smileno*

Da t' plati on, vilo, tuj љubav i milos 10
Protiv meni milo ku kaže tva svitlos.

*A ja t' moju mlados ne budem štediti
Na svaku tvu rados ka bi t' mogla biti.*

*I vas moj vik imaj na tvoj zapovidi,
Ter virno vazimaj kako t' se uzvidi.*

Zač me je svezala tva љubav ne mala 15
I dar mi poslala, velika t' na ņ hvala.

XLV

*GLIUVENO dotekoh k vili ka me striļa,
Tere joj tuj rekoh: »Ojmeh, Boga diļa,
Ozri se na mene, molim te, sunačce,
Da gorke ne vene me želno srdačce.*

Jer tužno ublidim jak mrzlo cvitice 5
*Kad, vilo, ne vidim anđelsko tve lice
I hitri tvoj pogled prid kojim kad minem
Studenî nego led vaskolik ostinem.*

Oči još prosuze kako sam naučan 10
*Otkad me Bog uze pod zakon primučan,
Ki љubav satvori svakomu jur sluzi
Ki ju virno dvori u zlatoj ņe uzi«.*

Rečenje od mene ovoj kad ču taj čas 15
*Tuj svrnu lice ņe pustivši ovi glas:
»Često se ozirem, gdi bih te vidila,
U tugah kako mrem, da bih ti pravila.*

*Evo t' sam smamljena, znaj da ć' i usahnut,
Ar muka juvena ne da mi odahnut.
Dan i noć misleći sva sam prohlidila
U srcu želeći da bih te smirila.* 20

*Ti s' rani moj bosil i svitlo sunačce,
Koga je sve nosil' me želno sračce,
Zač pokli moj cvite tebe sam vidila,
Vehnući krozi te ja te sam ljubila.* 25

*I mislim ljubiti vas moj vik do duše,
Ne budi m' cviliti jak zaman ki služe,
Vid gdi sam skončana, ne možem jur živit
Jakino kad slana oznobi ružan cvit«.* 25

XLVI

*Svakomu na saj svit ni boļe umriti
Ner kad bude u cvit najlipše živiti,
Krostoј da me ktiše tamna smrt ulovit,
Muka mi ne biše ner pokoj stanovit.* 5

*Nu cić dva uzroka, kad me smrt naskoči,
Odveće žestoka biše mi prid oči.*

*Zač dobro znaš, vilo, jer bi u žalosti
Tve lice pribilo prišlo tamno dosti.*

*Još bi zlate vlase sve grdo rastrgla,
Ter bi ih niza se po zemļi razvrgla* 10

*I grozno suzila dan i noć brez sankā
A srce cvilila vinu bez pristanka,*

*S uzdahom tužeći i sebe nemilo
Nesrićnu čineći, a ne mene, vilo.*

*Tač svako t' veselje znaš da bi zginulo,
Ter se u dreselje sve svasma svrnulo.* 15

*Čudo jer ostah živ, tej misli kad imah,
Ter svak čas bolizļiv veću tugu primah*

*Da tač nepokojna ne umre tva mladost
I ti, ka s' dostojna za rajsku svu radost.* 20

*Vilo, moļah Boga kroz ovi još uzrok,
Života jur moga da prodļi za mal rok,*

*Dokle te zagrlim i s tobom govori,
S celovom prihrlim dan i noć ki dvoru.*

Zatim prid' skoro smrt, taj me hip umori, 25
Jakino brzi hrt jelinka u gori,

*Ar bi mi sad u cvit najboļe umriti,
Kad mi je na saj svit najlipše živiti.*

XLVII

*Tamnu smrt smišļaje aj li poslidni sud,
Mnozi prave da je s mukom najgori trud.*

*Od mnogih dovoļe dobro da toj slušam,
Nu onoj znam boļe sam što svak čas kušam.*

Hudi trud ne vidim od žeļe ļuvene 5
Dil ke moćno blidim, ar mi život vene

*Bez mire dan i noć moćno j' ve' mućeći,
Odroniv mi svu moć i vas vid suzeći.*

Ni samo toj meni, nu je svim ki ćute 10
Udorac ļuveni po razlike pute.

*Krostoј bi svim boļe tamnu smrt prijati,
Ne od svoje voļe ļuven zakon znati.*

*Bez broja jer svak čas ļubav muka ima,
A smrt pod jedan glas za mal hip trud prima*

Ka je smrt ina stvar ner jednom izdahnut 15
Ter prijat ognen dar jak dubak usahnut?

*Ne ćutim bolosti ni muke svitovne,
Ni nidne žalosti u srcu jadovne,*

A ļubav na saj svit vas je trud pakļeni 20
Svim ki žeļe živit u slavi počteni.

*Krostoј mudri prave, da svake mladosti
Hrlo se izbave ļuvene ludosti.*

XLVIII

*Za virno služenje, oj kruno vrh vila,
Dala mi s' tuženje s nalipom od strila,*

*Kima sam ustriļen usrid srca moga,
A li t' sam umiļen za cić lica tvoga*

<i>Koje mi primaga svu moć od srđačca, Oj kruno pridraga, lipša si sunačca,</i>	5
<i>Nu s' tvrda mramora kade je ostavljen Odasvud srid mora od valov da je bjen.</i>	
<i>Ar za virnu službu ino mi ne vraćaš, Razmi želnu tužbu i smrt kom me plaćaš.</i>	10
<i>Jur sama od sebe, oj vilo, imaj stid, Služeći jur tebe gdi tužan grem i blid.</i>	
<i>S lipostju nu gledaj da ti se um sklada, Ter srcem jur ne daj neharstvo da t' vlada.</i>	
<i>Čin' da te primože pritrudan život moj I tuge odlože, kej mi su kroz dar tvoj.</i>	15
<i>Muke i boljezni i želno cviljenje, Čin' da te s luvezni svrnu na smiljenje.</i>	
<i>Cić twoga uzroka, oh, ne čin mu mladost Da umre pri roka izgubiv svu radost.</i>	20
<i>Ar moj umor taki biti će tvoj grijeh A inim jur svaki razgovor i smijeh.</i>	
<i>Kroz ljubav umriti velmi se veselim I sad na sem sviti ja ino ne želim.</i>	
<i>Jer što je smrt ino ner jednom izdahnut Ter ostat jakino ružan cvit usahnut?</i>	25
<i>Aj li me Bog sudi i na si trud stvori, Prokleta smrt budi, ka me ne umori!</i>	
<i>Nu sve što ja veće tamnu smrt uzmolim, Većma se odmeće š ne lukom oholim.</i>	30
<i>Are smrt vesele veseļa izbavļa, A ki ju uzžele, tej s tugom ostavļa.</i>	
<i>O vilo gizdava, najlipša od vila, Ka s' jakša od lava cić lica pribila,</i>	
<i>Velmi te još molim za rajsko tve lice Ne čin' da se bolim, o lipa divice!</i>	35
<i>Imaj me za služna vas moj vik i potom, Ne čin me pritužna stat s gorcim životom.</i>	
<i>Neka sam s tobom živ, daj mi rani lika, Ne umor' poraziv neharno človika!</i>	40

XLIX

*Aj li se svi sile i velmi još muče,
Da mene od vile prem svasma razluče!*

*Pošli mi smrt, Bože, s nalipom od strile,
Ako me ki može izbavit sej vile.*

Toli t' me izbavi, mnim da će poznati, 5
Kakve smo ljubavi, bez ke ni moć stati!

L

*Grlica ka ljubí virno svoga druga,
Kada ga izgubi, tužbi bude sluga.*

*Gdi željno cvileći bude ga iskati,
Po lugu leteći da joj se š ním stati.* 5
*Toli ga ne nađe od luga zelena,
K pusti gori zađe velmi ucviļena.*

*I pri će izginut na mramor studeni,
Ner bude počinut na dubak zeleni.* 10
*Nu trudna počiva na dubak usahal,
Ter tužno gdi spiva, tuj bi svak uzdahal.*

*Od bistre vodice ni će se napiti,
Svršeno tužice da bude ćutiti.*
*Nigdar se ne združi s nidnim veće drugom,
Ner do smrti tuži velmi željno tugom.*

Ovo je zlamenje svakomu ki ljubí, 15
Ter posli ljubjenje nesrećom izgubi.

LI

*Svrći se koto spjevaje,
Ne gledaj tužna na me,
Veselje gledat slava je,
Nu rados sad ni za me.*

Glasno spivaju blaženi 5
*S kim stoji mirna svitlos,
Ter veseljem urešeni
Ki 'maju rajsku milos.*

- Ja u žalosti pribivam,
 U dne ter noći tužim,
 Bolosti mē ne dobivam,
 Kroz ku jur vinu suzim. 10
- O, Bože, ki liše sniziš,
 Ter im svu pridaš tamnos
 A smilene uzvisiš 15
 I daš im rajsku slavnos,
- Razumi sad me cviljenje,
 Jada najveće grče,
 Ter udil' mi tve smiljenje,
 Ar mi bili dan smrče. 20
- Er ino, moj Bože, ne umim,
 Razmi se tebi tužit,
 I mom srcu ne razumim,
 Žalosti li će služiti.
- Tej, Bože, ožali mladosti, 25
 Čić kih me srce cvili,
 Ter oddil' ih od radosti
 S kom su svoj život svili.
- Ah, koli žele razdilit
 Mu dušu s mojom vilom, 30
 Gñivno t' me hoće ucvilit
 Kako nebeskom strilom.
- Ne izgubiv ljubav pravu,
 Neću im tuj dat jakost,
 Da ne izgubim svu slavu 35
 A ne dobudem gorkost.

LII

- Gorkoj mi dreselje pride iz srdačca,
 Ar zgubih veselje od moga sunačca.
- Jak svit u tamnosti, jur sunce kad zade,
 Ostah bez svitlosti mem srcu najslade. 5
 Tim ranom ja tužim jak jelin u gori,
 A dvorno smrt služim jeda me umori.
- Oh, slavni moj Bože, sliši sej žalosti!
 Skrovno jur tko može zatajat bolosti
 U srcu ke čuti, a lika ne ima
 Toj rani priļuti ka život vazima. 10

- Razlučen jer tko ni od drage ljubzni,
Taj suze ne roni u tugah s boljezni.
Ja sve od mladosti, što godir izmučih,
U lutoj žalosti sa svim se razlučih. 15
- Er zgubih veselje i slavnu mu diku,
A dobih dreselje i žalos veliku.
Višni ga razdili od svake radosti,
Do smrti da cvili od svoje mladosti.
- Tko uzrok svemu bi ovako da tužu,
Ter me tač pogubi kroz ljubav ku služu? 20
Nu mrim, prazna biše svih kripas i sila,
Da takoj ne ktiše jadovna ma strila.
- Ako je istina, što davni rekoše,
Da milos luvena što hoće, sve može.

LIII

- Gdi t' kletve jur biše? Gdi je vira tvoja?
Vid'mi se kuniše, da č' vinu bit moja,
A sad sam ostavljen od tvoje milosti
Ter moćno udavljen čemernom žalosti
- Jeda ti ne služah virno bez podhipe 5
Zasve da t' ja tužah cić svoje pogibe,
Gdi vidah da gledaš da ću dušu oći,
Ako mi jur ne daš kegodi pomoći.
- Ovo t' se skončaje oznobljen život moj,
Ki t' se još pridaje, svršeno da je tvoj. 10
Ar sve mi s' srdačce od sniga stvorila,
Očicam, sunačce, koje mi s' stopila.
- Ranom još uzdišem tijem veće bludeći,
Ter jak cvit usišem na sonce goreći,
Zač ne znam uzroka, za kim me s' zabila, 15
A smrt mi s' pri roka prid oči pustila.
- Er pri mnih življenje da ćemo skončati,
Ner naše ljubljenje igdare pristati.

LIIII

- Kad službi taj neće, ka je sva čes moja,
Ne služih ja veće, ni mi se dostoja.

- Od segaj jur doba koliko moć budu,
Čim se uspodoba, da je se ja bludu.*
- Me oči ter pogled od ne vinu svrnuv,
Prid kom stinih kako led u srcu protrnuv.* 5
- I zasve jer gorah i vehnih kako cvit,
Često ti govorah, nemoj me objavit.*
- Viruj mani sada i znaj stanovito,
Nesrića mnom vlada, vidit ćeš očito,* 10
- A ti mi pra(v)laše, ja i vila moja
Po dobro najdraže sva smo srića tvoja.*
- Veće duše svoje i svoga života
Lubi molbe tvoje ne rajska lipota.*
- Ufam meni, svomu, toj se će umolit,
De se srcu tvomu ne da veće bolit,* 15
- Čić moje ljubavi, ku ću sad poznati,
Jeda ino, pravi, ner bude izdati.*
- A ja t' rekoh: budi sve kako sam praviš,
Me nesriće, ćudi nu nisi jošte viš.* 20
- Krostoj ni sad čudo, jere bi toj tako,
Nu bi bilo čudo, da bude inako.*
- Huda srića dosti, jer ni sad začela,
Nu me od mladosti svega u svem spela.*
- Mni mi se na saj svit ki čas me Bog javi,
Odlučen bih živit s nesrićnom ljubavi,* 25
- Koja mi svaki mir hoteći odilit
Ne da mi još nigdir ni tužit ni cvilit.*
- Ne gorke strile dar jur moga srdačca
Ne popušta nigdar, jak svitlos sunačca.* 30
- Jere u prsi me stanovit dom stavi,
Da većma muči me i u san i javi.*
- Nesrića zločesta još je veća k tomu
Svakomu ke nesta ner meni samomu.*
- Ona me uzela za virna ne druga,
Pače moćno spela, da joj sam svim sluga.* 35
- Ne sluga ner sužan tere rob kupljeni
Do smrti da tužan imam trud pakljeni.*

- Svaki se put moj zna i stupaj s tmom vidi,
Nesrića žalosna ar me svudi slidi,* 40
- I sve protiv čini mojojzi mladosti,
Ku svasma rasčini bez nídne milosti.*
- Jer da se gdi primim kej gore kamene,
Gora bi taj čas, mnim, grinula na mene.*
- Od moje mladosti, što ću sad učinit?
I s ovom žalosti, gdi se ću prihinit?* 45
- Komu li pocvilit, da si me požali?
Ali kim primilit, ki bi me čuvali?*
- Vajmeh, oh, vaj meni, nesričo nemirna,
Krozi dar luveni koli mi s' čemerna!* 50
- I, vajmeh još meni, nesričo nemila,
U si trud pakljeni tvrdo se s' obvila,*
- Ter protiv odasvud u svem si ma šteta,
Kako tvoj hoće sud, nesrečo prokleta!*
- Krostoј pokle tač hoć', budi t' voļa tvoja,
Tužeći dan i noć da sam bez pokoja.* 55
- A ti, moj primili, sve viruj sad vidiv,
S razlogom da cvili život moj trudno živ.*
- Al' me lubiš toli, kako praviš meni,
Sad mnom se poboli i tužno poveni,* 60
- Odsad tve veselje sa mnom bud' polovno,
A moje dreselje veće dvaš jadovno.*
- Jer žalos s veseljem mnogo se zli sklada,
Zač rados s dreseljem ni malo ne vlada.*

LV

- Gorčije žalosti jesu li gdi komu
Ner mojoj mladosti i srcu jur momu?*
- Izgubih muku svu, zaman se sve rabi,
Posijah ja niivu, a inim žetva bi.*
- Ovakoj za inih mnozi lov loviše,
Ki lov ja učinih, ini ga dobiše.* 5
- Raniv ja košutu, ku slidih po gori,
Inim je u skutu, a mene izmori.*

Ěto, inim takoj jezero izvire,
A trudan život moj od žeđe umire. 10

Tač srića okolo svoj tanac sastavi,
Tere gre oholo pojući u slavi.

A ja t' sam tamnostju nepravo nadižen,
I velmi žalostju kroz ljubav ucvižen.

LVI

Nesreća s' ljubavi kad komu pridruži,
Sam sebe udavi, ter veče ne tuži.

Mañe e' (je) zlo umriti jednu smrt přijavši,
Nere smrt želiti smrtuo živ ostavši.

A toj znam po sebi, koj sam tim nezdrav, 5
Jur sa mnom pokle bi nesreća i ljubav.

Najliše još k tomu neharstvo gdi s' združí,
Ja velim svakomu: sam sebe zaduši!

LVII

GLIUBAV mi dodija, ka se bez razbora
O meni razbija jak vali kraj mora.

Jadovne sve sile puštaje bez mire
I zlate ñe strile u kojih ni vire.

Od kojih uzdišu bolížliv suzeći, 5
Svudi me zač stižu, a ñi (i)m moći uteći.

Raju nam i svemu oj kraľu jedini,
Nepravdu tuj čemu ljubav mi učini?

Er da sam nevirnik glavom i svim dužan, 10
Taj bi me sam krvnik žalecí bil tužan.

Mal hip da posluša, gdi cvilim tužbeno,
Ne takoj ni duša u mucí pakľeno;

Aj li da moj vidi obraz jak u mrca
Gdi sahne i blidi s uzdahom od srca.

A ljubav neharnu jak tvrdo kamenje 15
Ne bi moć da svrnu na ñidno smiľenje,

*Kojzi se dah mirno sam od dobra ktinja,
Služit joj privirno vas moj vik živinja.*

*Krostoј mi dodija i tač bez razbora
O mni se razbija jak vali kraj mora.* 20

LVIII

*Jur po tvom ktinju, znaj, vilo, nisam zdrav,
Jak in' ona zvir ku rani tvrdi lav.*

*Toј da t' ja tajim, biserna krunice,
Blido i tamno ne taji me lice*

*I tužne oči žestoko suzeći,
Prižeļan uzdah iz srca roneći.* 5

*Ar samo uzdah lik je rani ļuti,
Od gorke strile ku t' mi srce ćuti.*

*Krostoј se velmi sam u sebi stidim,
Ter pusta mista po sve strane slidim,* 10

*A sam se ćuvam, tužeći sve k Bogu,
Jur svake družbe najveće što mogu.*

*Za skriti uzrok od moje boljezni,
Ka me je spela cić trudne ļuvezni,*

*Na svitlo sunce i bil dan mrzeći,
Jak noćne ptice tamnu noć želeći,* 15

*Ku svaka želi ļuvena jur mladost,
Jer je otajna pod nom slatka rados,*

*Nu kad tamna noć prinese san trudnim
Ter ih obujmi pokoj mirom bludnim,* 20

*Sve mūkom bude razmi slavic ter ja,
Jere cvilimo svu noć bez pokoja.*

*A kad s istoka od zore rumen zrak
Počne svitlostju snebivat noćni mrak,*

*Tad tihi slavic najtvrde uscvili
Ter po sve strane tužan glas razdili* 25

*Cić drobnih ptića kej mu polak puta
S gńizda mladahtih vazme zmija ļuta:*

*Tuj mu vas taj lug i dubje i gore
Protiv odasvud tužbu k tužbi stvore,* 30

*A po mom licu suze suzu stižu
 Ter oči često k nebesom uzdvižu,*

*Samim uzdahom Bogu se tužeći,
 Zač me se, vilo, tač hotje odreći?*

*Ter me se toli skoro iznevjeri, 35
 Oh ka tamna čes na te me namjeri!*

*Prokliñem brime i prvi stupaj moj
 Ki me nanese na rajski pozor toj,*

*Prokliñem on hip najpri kad te vidih
 Ter se začudiv s pogledom te slidih, 40*

*Prokliñem on stril ki s tvoga pogleda
 Srce mi rani a nđdan lik ne da,*

*Prokliñem želu s kojom te obľubih,
 Er zaman trudiv svu muku izgubih.*

*Zač se pri togaj ne stvorih kamenom, 45
 Aj li pod gorom vodicom studenom,*

*Ne bih tač grozno cvilit bez pristanka
 Jak noću slavice bez pokojna sank.*

*Ni bih se skončal u želnom srdaću
 Kako bili snig na gorkom sunačcu, 50*

*Ni bih toliko ja želim umriti,
 Zač veće, vilo, ne bih rad živiti.*

*Ar ni veći trud ner zaman želiti
 I, gdi nis' ľubľen, da budeš ľubiti.*

*Nu se veselim i u toj sam miran, 55
 Jer ti u službi odveće bih viran.*

*Sama dobro znaš, da po mom uminju
 Još nigdar ne bih protiv tvomu ktinju,*

*Ner ako zgriješih, ar te virno ľubim,
 Krostoj ni pravo se službe da gubim. 60*

*Ne čin' da t' reku, neharnu tko služi,
 Taj vinu s tugom i s tužbom (s') sadruži.*

*Sad ne vim ino ner iskat pomoći,
 Kako bih mogal ovuj želu oći,*

*Jer kako řelin s nalipom ustriľen, 65
 Tučem se svudi odveće uhiľen.*

LIX

- Obišad vas lug i gorske visine
 I bistre vode i poljske ravnine,
 Toj rani lika nigdir ne nahodim,
 Zasve da svudi sva bilja ophodim.*
- Nut mi svak pravi: pri ćeš smrt prijati
 Nere ćeš tuj ranu igdar izvidati.* 5
- Dokle ti lika onaj ne da strila,
 Toli prigúivno ka te je ranila.*
- Krostoj znaj, vilo, pritiha košuto,
 Da me s' ti sama ranila tač luto .* 10
- Čim me s' ranila, timej mi lika daj,
 Ter mi sej rane jur skoro izvidaj.*
- Ar svako, vilo, velmi kratko ckninje
 Krati na pospih sve moje živinje.*
- U ovi način trudeći dan i noć
 Sam se po sebi ne možem ja pomoć,* 15
- Ako tvoj pozor, pozor tvoj prilipi
 Sad mlados moju malim ne pokripi.*
- Ar kako dubak osičen odasvud,
 Život moj sahne, toj vilo kti tvoj sud.* 20
- Oh, pritužan ja, tko da mi da svita?
 Jur mi je, vilo, s tebe rat očital*
- Jak sokol pticu gorko t'ne ranila,
 Ranivši krila odasvud slomila.*
- Put je kamenit, zarastal vas dračom,
 Kroz ki ne mogu proć ni s groznim plačom,* 25
- A stranputje je maglom potamnilo
 I svitlo sunce sve je pomrknulo.*
- Luzi su gusti a gore visoke,
 Bojim se rane od zviri žestoke.* 30
- Sad, moja vilo, hoti mi izreći,
 Ki put ću prijat mojoj hudoj sreći.*
- Ar ni u paklu, u mukah ogńenih,
 Ni žestoči trud od žeļa ljuvenih.*

*Nu na sem svitu nidan trud jes mučan
Tomu ki ljubav slidit je naučan.* 35

*Er da su s ognem sve gorske visine
I brze rike i morske pučine,*

*Dragi k milomu jur prit može svudi,
Istom hotinje od obiju budi,* 40

*I draga s milim rozdilit ne može
Ništar na saj svit ner zla smrt, moj Bože!*

*Zatoj znaj, vilo, da sam prihudo zdrav,
Jakin' ona zvir ku rani tvrdi lav.*

LX

*Plač' mi duša s tilom i život s srdačcem,
Razlučen sam s vilom i svitlim sunačcem.*

*Priblido i tamno sahni moje lice,
Zač ne mož' bit sramno cié take divice,*

*Da prijaš smrt lutu sem svitu očito
Jak lav kad košutu grdi jadovito.* 5

*Krostoj sve usiši, usiši dan i noć,
A srcem uzdiši nada svu svoju moć.*

*Oči me, naučne cvilit kroz ljubezni,
Sej tuge primučne objav'te s boljezni,* 10

*Jer veće ja ne znam, budem li kad vidit,
Do smrti što poznam da ću želan slidit.*

*Krostoj sve suzite, a najveće sada,
Ter srce združite, jer puca od jada.*

*Vas uzrok vi biste od sej me tužice,
On hip ki vidiste toli lipo lice.* 15

*Jer srcu na znanje na pospih prem daste,
Najliše ufanje od ne kad poznaste.*

*Krostoj sve suzite, suzite jur sada,
Ter srce združite, jer puca od jada.* 20

LXI

*Glas puštam smijeno velmi vas moleći,
Ne bud mi zazrjeno što vam ću sad reći:*

*Mni mi se si tanac bez vile rumene
Jakino taj vinac ki svasma uvene,*

*I kako prstenak komu se istruni
Pridragi kamenak aj li biser puni.*

5

*Ar kolo ni slavno bez vile gizdave,
Jak pože ni ravno vrh koga ni trave.*

*I kako još gora bez cvitka rumena,
Na koj ni javora ni dubka zelena.*

10

*Nu kolo uresa gizdava divica
Jak velja nebesa prisvitla danica,*

*Jer sine u tanci jakno dan općeni
Kad svedre oblaci kroz vitar studeni.*

*I jakno kad zora razvrže rumen zrak
S istoka vrh gora skončav noćni mrak,*

15

*Najliše jasan glas kad zavije u pjesni,
Sve srce rajska slas napuni luezni.*

*Ki čuvši svi teku želeći da vide,
I vidiv da reku: ovoj s neba pride!*

20

*Tako mi istinom kroz ljubav ne blidit
I još meu družinom umom se ne stidit:*

*Ki bude viditi tancaje gospoju,
Mnim on će praviti: istinu sad poju.*

LXII

LIST OD DIVOJKE SVOMU VIRENIKU

*Gizdavi moj cvite, moj vinče biseran,
Koli je krozi te život moj čemeran!*

*Jer srce u mani razmišla i ćuti
U tuđoj toj strani da t' su trudni puti.*

*Ovdi s' mlados svoju razbludno užival,
Vinu s' u pokoju dan i noć pribival.*

5

57

*Raskoše još velje i milo živinje
 I svako veselje bi na tve hotinje.*

*Jak vila, ki bosil dragomu namini,
 Gojiv ti se s' nosil, moj ljub i jedini.* 10

*A sad mi jur prave da s mukom pribivaš
 Na zemlji bez trave još mnokrat počivaš.*

*I mnokrat u gori putuješ bez druga,
 Gdi narav ne stvori ni dubka ni luga.*

*Zimnu noć ne haješ ni pomniš o sebi,
 Na snigu ostaješ ki mrzne o tebi.* 15

*Ni se moć ne čudit, običaj gdi primi,
 Da vazdan mož' trudit na vitru i zimi,*

*A ne mož' viditi tuj da t' je tko viran,
 Da s' nega mož' biti pokojan i miran.* 20

*Tuj svi t' su tudini u kih ni ufanje,
 Ki t' pomoć ku čini, taj gleda t' imanje.*

*Službe njih očite skrovne su podhibe
 U kih su povite tudinu pogibe.*

*Svak čas toj misleći, moj vinče biseran,
 Ne možem izreći život moj čemeran.* 25

*Prostinuv sva strahom, na oči plač pride,
 Ter suzim s uzdahom, lica mi sva blide.*

*Ne hajem ni malo glavu kosom sviti,
 Ni pomnim ostalo lipo uresiti.* 30

*S mene su jur spale sve dike gizdave,
 Ni od kogar hvale ne gledam ni slave.*

*Jer komu da se ja uresiv prikažem,
 Pokle sam daleč tja razlučna s najdražem.*

*Ti s' ures i slava, ti mi s' čas velika,
 Ti s' lipos gizdava i moja sva dika.* 35

*I ti si jedino sve moje blaženstvo
 Van koga ja ino ne želim kraļevstvo.*

*Togaj cić mu mlados veselje već ode,
 Razgovor ni rados na moj um ne dođe.* 40

*I sve što ja pozrem ili budem čuti,
 Tuglivo da umrem stuživ me svu smuti.*

- Ti s' moj glas počteni ter hip i vid i um,
Ti s' misal u meni i zgovor i razum.*
- Ti s' moje željnje, ti s' moje srdačce.* 45
Ti s' moje živinje i svitlo sunačce.
- I zasve da tamo od mene daleč bi,
Često te ovamo ja vidam pri sebi:*
- Ar priznoć i prizdan oči te me vide,
Kad godir na ňe san za kratak čas pride.* 50
- Vas taj san tvu mlados me srce uživa,
Van ke mnim da rados u raju ne biva.*
- Oh, nu je kratka noć i rados od sanku,
Ku prijat nije moć ner do bila danku.*
- Ar zora kad sine s istočnom svitlostju,
Vas mi taj san mine s velikom žalostju.* 55
- Tuj kunem svakoga, ki zlato za naći
Ostaviv dragoga daleč bude zaći,*
- Oh, dai li bi na to pridrago kamenje
I srebro i zlato i vridno imanje,* 60
- Da može razlučit dragoga sa milim,
Ter da mož' ti mučit a ja tač da cvilim?*
- Ar naše primilo s ljubavju jedinstvo,
Sve ne bi platilo svitovno kraļevstvo.*
- Krostoј se sam spravi i s trgov ostalo* 65
Cić moje ljubavi, ne krsmaj nimalo.
- Hrlo se jur spravi, ne krsmaj nimalo,
Moj cvite gizdavi i moja sva hvalo!*
- Od mene jur tvoje ne čin' se želiti,* 70
Čin' da oči moje budu te viditi.
- Ar s togaj ja puta tač želim tve lice
Jak trudna košuta ka želi vodice*

LXIII

*Gdi može bit tilo bez duše živeći?
U sebi tim, vilo, velmi se čudeći,
Često se ozirah na zračan prozor tvoj,
A suze utirah niz tužan obraz svoj.*

- Idah tuj s uzdahom bolježljiv sahnuci* 5
I studen vas s strahom sam sebe kunuci.
Smisliv se tadi čas srid plača trudno živ,
Jur pustih ovi glas, oči k zemlji sniziv:
- Oj, kleta ma mlados, toj li te pridobi,*
Života jur slados i smrt ka te kobi, 10
Ter vilu ohodiš, bez ke ni moć živit,
U srcu da plodiš huđu smr(t) na saj svit.
- Reć, život znaš ki no ne dava t' odahnut,*
A što je smrt ino ner brzo izdahnut?
Nu misli svitovne s nevirom podhibe, 15
U njih svim nam skrovne kakve su pogibe.
- Er trudnih jes dosti kroz ljubav ku slide*
U tužnoj bolosti ki vehnu i blide,
Dan i noć misleći s uzdahom dreseli,
Kako bi moć steći njih srce što želi. 20
- Toj rekši, pritužan svasma vas poginuh*
I kako cvit ružan prid mrazom ostinuh,
Ter se vas smramorih cić sumne poražen,
Kroz ku plač ki tvorih jur ni još utažen.
- I dobro čuh taj čas, mnogo jakši ner lav,* 25
Gdi vapi sladak glas: sve trpi za ljubav!
Ne zakon da tiraš, na toj si odlučen,
Vas tvoji vik, još da znaš, neć bit noj izručen.

LXIII

- Od svitle danice tko taz bi ki skonča*
Neumrlo jur lice prilipše od sonča?
- Gdi se zbi taj kripas, za ljubav zna li tko?*
Ter dosle ne lipos tamnuje ovako.
- Jeda je u raju s andeli uzišla,* 5
Svitovni da znaju otkud biše prišla.
- Oh, ako toj može igdar bit na saj svit,*
Ne čin' me, moj Bože, veće bez ne živit'
- Rano da mû mlados ogrdi smrt tamna,*
Ka svitu svu rados uzet ne bi sramna. 10
- Er ona jedino sve t' mi bi blaženstvo,*
Mimo ku ja ino ne želah kraljevstvo.

Taj samo ne meni, ma biše od sveta
 Slavan glas počteni i dika očita.

Jur sa mnozijem cvili sve bože stvorenje, 15
 Sve nam se razdili naše urešenje,

I sva čas i gizda saj nam svit ostavi,
 Ka vrh svitlih zvizda caštiše u slavi.

A raj se veseli i u nem sva rados,
 Ar nam ste vazeli svršeno svu mlados. 20

Oh, ku ste još svitlos, blaženi, želili
 Od Boga za milos, sad ju ste primili.

LXV

Gizdavo prolitje sobom se dičaše,
 Razliko gdi cvitje po polih cvataše.

Jur vidih bludnu zvir, pritihu košutu,
 S ke nigda ne imah mir razmi rat priľutu.

Ona t' je sva biľa negli snig pribili, 5
 Vas ures od ġiľa ņojzi Bog nadili.

Rekoh tuj sam sebi: slidi ņu i tiraj,
 Tač na svit pri ne bi, ku stvori svitli raj.

Er me u svem stravi izvrsna ņe lipos,
 Ku slidih u slavi sa svu moć i kripos. 10

Slidih ju za ľubav, ne jak ptice sokol,
 Ni kako zviru lav kad zbija u okol.

Slidih ju cić mira, a ne da joj dam smrt,
 Jakino kad tira jelinka brzi hrt.

Ke nošah tuj strile, ne bihu s čemerom, 15
 Bihu se nu svile u zlatu s biserom,

Za koje nije ina dostojna od zviru,
 Razmi taj jedina ma mlados ku tiri.

Zimáu noć ne hajah, mraza ni studeni,
 Na snigu ostajah slediv se o meni. 20

A litni dan gorah pod gorcim sunačcem,
 Ter se velmi morah želeći srdačcem.

A vas taj trud primah srdačcem s veselim,
 Ufanje er imah toj prijat što želim.

- I niki dan zadoh k zelenoj dubravi,* 25
Srićom ju tuj nadoh, gdi se u put spravi.
- Sam sebi ja rekoh: sad budi siv sokol!*
Ter brzo optekoh stranputi u okol.
- Letih velmi hrlo da puta dil skratim,*
Hoteći za grlo tuj da ju uhvatim. 30
- Vidih joj vrh vrata s velicim zlamenjem*
Gojtan čista zlata s pridrazim kamenjem.
- Na nem pismo sjaše od drobna bisera:*
Stoj daleč, pralaš, ja sam zvir česara.
- Vidiv toj, vas strahom nazada uspregnuh,* 35
Ter s tužnim uzdahom toj ktnje ustegnuh.
- A veće ne vidih tuj tihu košutu*
Tač s trudom ku slidih po razlikom putu.
- Oh, čudo jer bih živ, ne možem izreći,*
Koliko bolizliv tuj ostah cvileći, 40
- Ar tuj se očito sve sasvim razlučih,*
I peto jur lito što trudih i mučih.

LXVI

- Vilo, ka s' u gizdah moj dičan vinačac,*
Lipša ner u zvizdah pun jasan mjesečac,
- Ja, tvoj se zovući, sam sebi zavidim*
Najliše budući tuj gdi te uzvidim.
- Od nike luvezni uzigrav srdačce* 5
Veselo uzbijesni cić tebe, sunačce.
- Rečem jur, tko veće blaženî na sviti*
Može se od sreće kako ja dičiti?
- Evo lipa vila pribiļa od snijega*
K sebi me primila, lubeći vrh svega! 10
- Tko bude ñe sužan, blažen se taj pravi,*
Da tko je s ñom združan, zač da se ne slavi?
- Aj blažen sud oni i ures od zvizda,*
Ki mene pokloni i na tvu vlas izda.
- Da je meu sve ti dan zlamenit svitlostju,* 15
Kad, vilo, ja t' bih dan sa svomzi mladostju.

- Jur cvitjem da zene čestiti stupaj moj,
Ki proni tuj mene na rajski pozir tvoj.*
- Rajski taj put vinu travom se zeleni,
Najpri gdi prominu mene stril luveni.* 20
- Sve muke čestite i suze ke prolih,
I sve što krozi te tužan se ja bolih!*
- Ah, da bi blaženi svi gorke uzdasi.
Kima plam luveni me prsi zajazi!*
- Blaženo vidinje, kad te najpri vidih,
Blaženo želinje u kom te ja slidih!* 25
- Slavno sve još budi ublidiv što sahnuh
I kroz te zlo svudi trudiv ne odahnuh.*
- Blaženo toj vrime, ko trajah za milos,
Služiv na tve ime sa svu mu usilos.* 30
- Sinula noć svaka kako zrak sunčani,
Kuju bdih bez sanke ištući lik rani.*
- Čestite još, vilo, pisni ke govorih
I svako još dilo ko tebi satvorih!*
- Blaženo strplenje na daždu i zimi
Za tvoje ljubljenje, ma mlados ko primi.* 35
- Ar nitkor još toli čestit na svit ne bi,
Kako ja pokoli u milos bih tebi.*
- Najliše kad združan bih s tom, gospoje,
Ja, ki t' sam svim sužan mladosti sve moje!* 40

LXVII

*Rajskoga t' uresa jur onaj gre vila,
Rek bi: je s nebesa sadahta sletila!*

LXVIII

*Grem tužan povazdan cvileći odveće
I velmi jadovan cić hude nesreće,
Vaj, svak me se odmeće!*

*Još kej mnih vapiti da me noj ubrane,
Sad možem viditi da mi su s njih strane
Neizvidne me rane.* 5

- Oh, gdi mñih najboļe poslidñe ufanje,
Tuj tuge, nevoļe i moje skonćanje
Svrnu se u neznanje.*
- Razumim tere vim, ako t' mi još pravi:
Srcem te ja ļubim, sve sumñe ostavi
Ti u mojoj ļubavi!* 10
- Evo svak s umom dan, rec' mi cić milosti,
Ća prudi bili dan, ćemu su svitlosti,
Steći ja u tamnosti?* 15
- Tać ļubav ćemu je, koja se ne vidi,
Tim tko te toj ćuje, ļur ga se postidi,
Velmi ga se postidi.*
- Ako je istina rić ka se pravila,
Da morska pućina pri bi se prozrila
Negli srce bez dila?* 20
- Nu poćan misliti pod nebom, moj Boļe,
Temeļit dar biti da nigdar ne moļe,
Tuge t' mi se odloļe.*
- Najliše videći gdi svaki pribiva
S ufanjem u sreći ka ni zlu protiva,
Slipa je puna gñiva.* 25
- Jer ona pravedne mnokrat na smrt vodi,
A u svem krivedne nepravo slobodi
I na zdravje provodi.* 30
- Nije li prislipa, višñi ju prokuni,
Gdi dobrih rasipa da zalijeh napuni
I oblastju svom kruni.*
- I mnokrat razumne uboštvoñ ponizi,
A naprid bezumne bogactvoñ uzvisi
I moćno ih usliši.* 35
- Još ki je dostojan stati u svitlosti,
Taj š ñe ni pokojan, obujmļen tamnosti
I velikom ļalosti.*
- Nu sve dni ne slavi kojijeh je slavila.
Ni onijeh ostavi na ke je mrzila
I u svem protiv bila.* 40
- Ar ona budući od svita nastala,
Ñe je dar bjegući i sva ćas i hvala
Vrimeña je ter mala.* 45

*Ni slična inomu neg morskoj pučini
Dokle vitri ne dmu, mir s krajem učini,
Steći val u tišini.*

*Božje je toj danje, da svaka na sviti
Jedino ufanje u ņ budu staviti
I ņegov dar želiti.* 50

*Ne zov se tim ohol nitkor u ņe ime,
Ar s nebom gre okol j srića i vrime
Jakno vihar srid zime.*

*Kom bili dan sine, znaj da ga slidi noć,
I sunčan zrak mine i bude tamnos doć
S ke trudnim biva pomoć.* 55

*Još kad se daž spusti i vrle godine
Oblaci se gusti kadgodir rascine
Ter svedriv nebo sine,*

*Jur takoj po velje tuge i žalosti
Pride si veselje gizdavo zadosti,
Obujmivši svitlosti.*

*Tim nemoj tko mniti da sam vas poražen,
Još ufam ja biti dobroćes i blažen,
I ovi trud utažen.* 65

LXIX

*Slavan trg utrži ki ode svitovna,
Nebeska da zdrži ka nisu nam skrovna,*

*Ar se svak uzkaje, znamo stanovito,
Tko god ne puštaje skrovno za očito.*

LXX

*Grem si, grem, gdigodir misal mi pozade,
Jeda se gdi ki mir mom srcu obnade.*

*Inako iz prsi srce se van seli,
Ar ga svoj stan mrzi a k onoj poč želi
Ke pogled veseli ņemu na smrt pride,
Jur tako tko želi da srce otide.* 5

*Grem si, grem, gdigodir misal mi pozade,
Jeda se gdi ki mir mom srcu obnade.*

- Ovi da minem bijes ki ćutim ćić vile,
Ke oći, um i svijes mene su smamile 10
A srce ranile sebi smrt da Źeli,
Vaj, moćne t' bi sile Źe pogled veseli.
- Grem si, grem, gđigodir misal mi pozade,
Jeda se gđi ki mir mom srcu obnade.
- Razlike joř kuřam kriposti u travi, 15
Gđi moćnu ku sluřam, jeda me ozdravi
Ter muke izbavi ka mi je velika,
Nu protiv ľubavi vidim da ni lika.
- Grem si, grem, gđigodir misal mi pozade,
Jeda se gđi ki mir mom srcu obnade. 20
- Er ako pomoći ne bude ke sada,
Zime će ćas oći, srce ke mnom vlada
Zać trpit nikada udorca tej strile,
Ah, gorku t' smrt zada sam pogled od vile.
- Grem si, grem, gđigodir misal mi pozade, 25
Jeda se gđi ki mir mom srcu obnade.
- Ter kako kuř bili od lovca ustriľen
Pojući kad cvili prid smrti uhiľen,
Ja tuřim umiľen i ranu svim kařu
Komzi bih nadiľen krozi stvar najdrařu. 30
- Grem si, grem, gđigodir misal mi pozade,
Jeda se gđi ki mir mom srcu obnade.
- Aj li je jur trijebi van srcu otiti,
Ni od koga kad ne bi ku pomoć primiti, 35
Meni je umriti nevoľa prem taj ćas,
Bez srca Źiviti ar ćlovik ne ima vlas.

LXXI

Okol srca striľana kruna mi s' ćista zlata
S drobnim cvitjem svih strana ko miriře i cvata.

LXXII

Oh, protiv ľubavi je li gđi ko zelje,
Da mene postavi u pravo veselje?

LXXIII

*Ovo ti on piše ki t' lipos i gizde
U slavi uzdviže do najviše zvizde.*

LXXIII

*Zlatimi jur slovi upiši svak svude:
Tko kakav lov lovi, taku čas dobude,
Er grubo ljubiti dvoja su prikora,
A lijepo slijediti, tuj n' po zazora.
Drago t' je dragu bit, drago t' je draga stvar,
Drago t' je još ljubiti, tko ljubav da na har.*

5

LXXV

*Ljubav jur tajati razum je najveći
I znat se vladati kroz vilu goreći.
Jer tko može plamen zatajat luveni,
Tvrđi je ner kamen i mramor studeni.
I mudar još ki je svu želju da steza,
Bezočan taj nije jak ljubav kih sveza.*

5

LXXVI

*Ni mnih tač da sminje i srce imaju,
Ki svoje živinje gospojam pridaju.
Ni si znah kako se za sebe ne brinu
U srcu ki nose tuj vilu s ke ginu.
Ni znah još za ljubav da je svak tko gori
Bez straha kako lav meu zviri u gori.
Ni znah ki s veseljem od noći dan čine,
S kolicim dreseljem zora im prosine.
Ni znah kom razlučni vide se čestiti,
Koli ončas mučni počnu se želiti.
Ni znah gdi luvezni veće se nahode,
Tuj često boljezni gorčije prihode.*

5

10

67

- Ni kušah još kako gđi sumňa ka biva
U vrime jur svako srce se snebiva.*
- Ni znah još da toli malim se rasrđi,
Ter svoga tim koli odveće pogrdi.* 15
- Ni znah da tač lasno suze za sve roni
I grlo ňe jasno tuženjem uzzvoni.*
- Ni znah od gospoje srgbi se opraviti
I jade ňe stoje pritvrdo ustavit.* 20
- Ni si bih naučan smiŕjenja još prositi,
Tere ňu prinučan strpljeno podnositi.*
- Ni znah da tko virno u ljubav pribiva,
Po sve dni taj mirno luven dar uživa.*
- Ni znah ki za uzrok od vile uz trude
Da prikori i prirok na svrhu svim bude.* 25
- Ni znah da veselje i kratka sva ňe slas
Pride na dreselje i vječni sraman glas.*

LXXVII

- Ako je istini, moj Bože, ovi san,
Veće me ne čini živjeti čas jedan!*
- Pridi stril ognjeni ter mi smrt satvori!
Ne krsmaj o meni, hrlo me umori!*
- Ar volim ne bit živ (dim s voľe najdraže)
Ner vidit javi gñiv ki mi san koblaše.* 5
- Toj li je san ovi biguč nekripostan,
Što su si jədovi da sam vas žalostan?*
- Kroz zašto s uzdahom suze mi sve oči
I prsi zlo s strahom još tuga naskoči?* 10
- U srcu mojemu silim se taj san oč,
Ni mislit o ňemu, a isto m' nije moć.*
- Ja ne vim, teško je štogodir ovo bi,
Do duše er moje čuh da me ukobi.*
- Oh, kako ne umrih noćas po polnoći,
Ma u san kad uzrih gospoju tuj doći,* 15
- Ka me je svezala kroz srce rañeno
I muke zadala s kih cvilim luveno!*

- Svezav ju vodahu gusari nemili,
I tač nom trudahu, da mramor procvili!* 20
- U ruho pritamno pokriv se po glavi
Idaše tuj sramno jak ino meu lavi,*
- A k zemlji sniženo očima ničāše,
Ter s molbom smiļeno trgovcem pravļāše:*
- »Pokli ma nesreća ali sud od zvizda 25
Mene nim obeća i u njih vlas izda,*
- Gdi godir dai malo ljubavi na sviti
Ako je ostalo ku bi moć viditi,*
- I ako ka milos u prsi bi vaše,
Ne bud' vam usilos da se sad pokaže.* 30
- Od mene gñiv ovi hotite slobodit,
Da me zli tatovi ne budu tač vodit.*
- Rad moje mladosti i djevstva još moga,
Imajte milosti, molim vas rad Boga!*
- Er niste lav grdi, niste zmaj ognjeni, 35
Ni mramor pritvrđi, niste led studeni,*
- Da mene mladahnu požalit nećete,
Gdi nigdar ne odahnu kroz hudce proklete!*
- Jur kâ si, košuto, od lovca čuvana,
Kako ja kâ kruto od njih sam svezana.* 40
- Ruci mē naučne vit krunu s ružicom,
Koli su sad mučne, stegnute uzicom.*
- Zlate sam još vlase sad tamne rastrgla
I grdo niza se razvivši razvrgla,*
- A lice ko biše rumeno i bilo, 45
Od muka usiše, sve mi je zblidilo.*
- I oči me plačne suzeći vid ginu,
Ke bihu prizračne jak zvizde kad sinu.*
- U kolu s vilama ka pojah veselo,
Dan i noć s tugama sad cvilim dreselo.* 50
- Zorom sam ranila na glas od slavica
Ter poļem jak vila zbirala cvitica,*
- A sad ranim zorom pri ner padne rosa
Ter ļutom grem gorom i naga i bosa.*

- U gizdah mu mladost razbludno provodah
I svaku još rados, ku želah, nahodah.* 55
- Vrhu sam svih vila i djevic od svita
Blažena ja bila odveće čestita.*
- Vaj meni, a sada nevoľna vrh svih grem,
Od žeđe i glada, vaj meni, ovo mrem!* 60
- Evo sam priželjna vodice studene,
Usna mi koraľna sva puca i vene.*
- Ni gorska još vila ni morska serena
U pjesnijeh nije bila kako ja hvalena,*
- A sad je mukal glas, grlo mi prisiše
U kom sva rajska slas pod nebom sloviše.* 65
- Cić puta trudnoga, kako duh ne pustim,
Vajmeh, ja neboga, jedva rič izustim.*
- Oh, je li to slično, ktite mi praviti,
Da srce divično toj može trpiti?* 70
- Tako Bog njih sile sve svasma pogubi,
A majke ja mile skoro se našubi!*
- Moje je živinje u ropstvu svih hinac
Kraće ner castinje i lipos od vinac,*
- Ako se do mal čas, tužna, ne slobodim
Ter, ostaj u njih vlas, mladahna uzvodim.* 75
- Jer istom ono sam, da umrem od gniva,
Čudi me kako sam i dosle još živa!*
- Ali sam kamena, sva slična k dubravi,
U koj sam rođena i gđi me Bog javi?* 80
- Jur ta je dubrava tvrda u mramoru,
Pod gorom gizdava, veći dil na moru.*
- Mnozi joj zavide ki nijesu slobodni,
Ne blago gđi vide tere mir ugodni.*
- Nu što mi pomaga toj slavno imanje,
Š ne mira i blaga kad ne imam ufanje,* 85
- I kad sam ja sama ovakoј vodena
Meu svim vilama jak zvir ulovljena?*
- Vaj, smrtni stril rani plahoga jelinka
I u nem ostani gorčiji pelinka,* 90

- Za kim svi zadoše hrti ter slidnici,
A mene odoše na bistroj vodici,*
- U koj se prozire kamen jak bisera,
Tač lipo izvire iz čista jezera.*
- Tuj trudna počivah pod dubje zeleno 95
Ter ruke umivah i lice rumeno.*
- U mislih budući da se sva ohlađu,
Dokle zraci vrući od sunca pozadu;*
- Istom ja, zločesta, tuj-ne vim od kuda –
Čuh nad mnom gdi se sta taj družba prihuda, 100*
- Ka mnim da učini vas zgovor s jezerom,
Da me tač prihini i ņim da nevjerom.*
- Vaj, sve se toj vrilo smutilo zmijama
I jadom stvorilo i smrtnim tugama,*
- Ter se tuj zgŕnzdili svi zmaji ognjeni 105
I okol palili tuj svake zeleni,*
- Da nigdar ne bude tuj dubja ni trave,
Neka se svak blude tač vode nezdrave.*
- Ni nijedna da veće kako ja tuj zade,
Ter moje nesreće huđi ju gŕniv snade, 110*
- Zač svakoj jes boļe djevici umriti
Neg ovej nevoļe, kako ja, trpiti.*
- Ah ona blažena ka ostav u svoj stan
Jak rajem združena miruje po vas dan!*
- Dai s drazim počiva i vidi što želi, 115
I mnokrat uživa š ņim pokoj veseli,*
- A tamna ne trudi meu zlobne tuđine,
Ni sebi smrt žuđi a život prokliŕne!*
- Kako ja primučna po vas dan ka cvilim
Nadalek razlučna s srčanim i milim. 120*
- Ah, gdi su koji me dan i noć sliđahu,
I na moje ime privirno služahu,*
- I koji pravļahu, za najmaŕni vlas moj
Da se ne hajahu zlata ni život svoj;*
- Ter blidi svu mlados s uzdahom trajahu, 125
Za dobit mu rados, ku zaman želahu.*

- Gdi je njih um hitri, gdi im su zahvale,
Ali su meu vitri kako san ostale?*
- Oh, moji još mili, pričisto ljubljeni,
Gdi se su sad dili na ov trud pakljeni?* 130
- Ali u nevoji drazi se izgube,
Drazi prijateji, ki prave da lube?*
- Nu vi za cić Boga, trgovci čestiti,
Od trga svakoga tako vam dobiti,*
- U tuđoj još strani vaših sve dni vika,
Tako vas Bog brani hudoga človika.* 135
- Sluga vam još budi u svemu priviran
I tako da svudi prođete put miran,*
- Ter moćni s' vi s blagom na svoj stan vraćali
I zdravo s pridragom općinom sastali!* 140
- Ki godi sad mani tužnoj se umoli,
U tuđoj još strani tako se ne bõli,*
- Ni nigdar još tako vaši se primili
U ropstvu ovako svezani vidili:*
- Nemojte mē časti gusarom ostavit,
Ktite me njih vlasti mladahnu izbavit!* 145
- Jer vaša dobrota, može li trpiti,
Da se ja sirota tač budem voditi?*
- Toli vam lupko bi da sam roba tužna,
Kup'te me vi sebi, neka sam vam sužna.* 150
- Volim bit meu take vas moj vik u ropstvu,
Ner meu sej gorštake u slavnom krajevstvu.»*
- Ko m' vila toj reče, jak da me razbudi,
S oči mi uteče ončas taj san hudi,*
- Nu osta stanovit sumljen glas u meni,
U kom je vas povit niki trud pakljeni.* 155
- Evo sam protrnul, problidiv ma mladost,
Oh, da bi Bog svrnul tadi san u rados!*

LXXVIII

*GLIUBAV svak tko slidi boležljiv usiše
Ter licem uzblidi a srcem uzdiše.*

- I u san i javi toj zove što želi,
Vanka vas ostavi ini mir veseli.*
- Očima stvar inu ni pomni viditi,
Ner vilu jedinu ku smagne ljubiti.* 5
- Razgovor oda svih zaman se još dava,
Ne stvoriv vesel smih na n' vila gizdava.*
- I od ne ki godir ne slišav dobar glas,
Tko da mu da ki mir u kom bi prijal slas?* 10
- Trudan je dan bili, tamna noć trudnija,
Jer misli a cvili, žela ga tač zbija.*
- Ah, moćni moj bože, ne kušav luvezni,
Tko prozrit ne može razlike boljezni?*
- Bjegajte, svih moļu, od žive tej smrti
Jak jelin u poļu kad bjega prid hrti.* 15
- Jur bud vam po meni razumnim prilika,
Ki kroz gñiv luveni smrt vapim bez lika.*

LXXIX

- Ki ljubav slidite, gdi vam je slavna svijes?
Nu čisto mislite luveni čudan bijes.*
- Kamo ste um dili, oj tužne mladosti,
Svak od vas da cvili veće neg zadosti.*
- Smisliv ja, protrnu koliko zlo mrući,
Služite neharnu za mal dar bjegući.* 5
- Da toli onoga tko vjerno uzdvori
Nada sve jur Boga koji nas satvori,*
- Istinom dosle bi svaki vas pribival
Vik vični na nebi, gdi bi raj uživao* 10
- Jur s onom divicom, ku višni Bog stavi
Nada sve kralicom pri ner svit objavi.*
- Tač otkle sunačcu dā svijetlos vazimat
Jak jasnu mjesečcu od sunca zrak primat?*
- Do svita skončanja, ka nigdar ne daje
Praznoga ufanja, ki se ņoj pridaje,* 15
- Jur svaki vas tojzi uzdiši ter trudi,
Ar mucu vašojzi las može dat svudi.*

*I tko je zemaľski, zemľe ga izbavi,
Ter meu kor anđelski slavno ga sastavi,* 20

*Ar ona gospoja nebeska i vična
Hoće ňe svakoja da budu ňoj slična.*

*Tim, slipa mladosti, protri um i oči,
Ter iz tej tamnosti na svitlost iskoči.*

LXXX

*Po vas dan minuti hodih si svim cvile
Jak jelin kad ćuti udorac od strile.*

*Gdi vidih da ľubav mene u svem grdi,
Grde ner zviru lav kada se rasrdi.*

I zasve srid srca er u mni pribiva, 5
Meni t' je najrca svu sasvim protiva.

*Oh, meu sve ostale ja si bih jedini
Koga, da svi žale, ľuven gńiv rasćini.*

*Rasćini oćito da se van svih stidim,
Gdi vas jadovito usišem i blidim.* 10

*Eto za cić toga po vas dan pritužih
Na gńivna jur Boga, komu zaman služih.*

*Tuj sunce kad zađe, jak da me požali,
Sladak me san snađe i bludno obali.*

I ko m' bi prid zorom kad počne sunćan zrak 15
Nicati nad gorom, ginuvši noćni mrak,

*Nada mnom doleti mlađahat nu hitar
Djetećak prokleti, svim brži neg vitar.*

*Anđelske liposti, pod kom su pođhibe
I svakoj mladosti razlike pogibe.* 20

*Oći mu prozrihu ođnenim jur gńivom,
Ako si i bihu zavite koprinom.*

*Tuj vas nag, bez stida, sve vlase raspravi
I vaze luk sprida ter s strilom sastavi.*

Okol se obzira jak zmiya u krugu, 25
Mnih, mene samira da mi da još tugu.

*I ovo još malo da vazme kriposti
Što je je ostalo mojojzi mladosti.*

- Pomislih u sebi, da nigdar trudnije
Mom srcu još ne bi, ni će bit neg mi je.* 30
- I s sebe tim vas strah odvrgeh na stranu
Tere mu protiv stah, ne hajav za ranu.*
- Pače se veseljah prijat smrt svršenu,
Izmjerit ku željah za muku ľavenu.*
- Ktjah mu govorit odveće srdito, 35
Nepravdom još korit, ku vidim očito,*
- Nu razlog bi boľi, koga je moliti
Da ga u nevoľi ni triba srditi.*
- Krostoj prid űim steći, jur steći uhiľen,
Rekoh mu suzeći odveće umiľen:* 40
- »O, bože svitovni, bože od ľubavi,
Od zlata stril skrovni komu saj svit slavi*
- I ki si mogući vrh svega što vladaš
Kroz plamen gorući u srcu ki zadaš,*
- Najľiše u mani ki svu moć porazi, 45
Pokle me izrani i k sebi priblazi.*
- Me srce ne može inako trud oći,
Ako me ti, bože, ne budeš pomoći,*
- Ar se moj vik skonca kako snig na gori,
Kade mu od sonca gorki zrak dogori.* 50
- Hoću li umriti sam sebi smrt davši,
Ali ću živiti u si trud ostavši?*
- Boľe je kratak vik tere smrt s poćenjem
Neg dugo da ćlovik zamani s živjenjem.*
- Jur vidim si trudi da svrhe ne imaju, 55
Boljezni ter svudi veće t' mi nastaju.*
- Ne možem trpiti, odlož' mi čas gńiva,
Ako hoć viditi mene tebi živa.*
- Tebi će bit prirok a ne čas ni dika,
Ako za tvoj uzrok skрати mi smrt vika,* 60
- A ovaj od vila slobodna ostane,
Ni mal čas od strila ne ćutiv tve rane.*
- Ka se steć utvrdi jak mřamor studeni,
Svu t' kripos pogrdi i plamen oĝneni,*

- A za me ne brine ni za moj mari trud,
Tač služba da gine, trpi li to tvoj sud?»* 65
- Toj rekši s boljezni, odvjet mi da ončas
Jak anđel nebesni izustiv sladak glas:*
- »Vrhu svih, moj mili i u svem najdraži,
Jur veće ne cvili, grozni plač utaji,* 70
- Tere se veseli: gizdava taj vila
Velmi te sad želi, pokli te vidila.*
- Ka zlati ljuven stril nî prije ćutila
Ner sada tebe dil kroz ki se smamila.*
- Otajno sva gori, ne može trpiti,
Jurve ju izmori, skoro se ć smiriti.* 75
- Taj mani bud misal, pokli sam u naš broj,
Srce joj zapisal na n staviv biljeg moj.*
- Ne zgubijem svih strila i od njih sve vlasti,
I ova još krila s razlikom pomasti,* 80
- Kako me ć slaviti neizmjernom radosti,
Kad budeš viditi ne rajske liposti.*
- Najliše kad bilo grlo joj okoliš
Bit (ti) će primilo sve što se sad boliš.*
- Cić toga ne služi neharau gospoju
I veće ne tuži, jur daj se pokoju.* 85
- Tako se ne slomi ovi luk porazni,
I plamen tako mi sasvim ne ugasni,*
- Velmi me zlo mrzi tač vili neharni
Moj da se u prsi čisti stril ockvarni!* 90
- Jur ni za moj zlat vlas, ni da se još gizda,
Gdi kroz te slavan glas leti joj do zvizda.*
- Krostoј, dim, ne tuži, jur daj se pokoju,
I veće ne služi neharau gospoju.*
- Gre vrime da te će s uzdahom želiti,
Nu blažen odveće nećeš joj moć biti.»* 95
- Rekši mi toј Ljubav, ončas me san minu,
I ostav moćno zdrav srce t' mi počinu;*

*Ar onaj gospoja, ka me tač utruđi,
Misal ju sad moja nimalo ne žudi.* 100

*Po vrime naprida da sam zdrav u sebi,
Moj Bože, ti mi da, a ino sve tebi.*

LXXXI

*Gorki gñiv ki m' prsi pripuni želinja,
Ter ih svoj vik mrzi cić trudna živinja.*

*Jur svaki ñih pravi, trpit je usilos,
Sve bog od ljubavi što stvori za milos.*

*On vas si svit vlada i u ñem sve zviru 5
I kletu rat sklada i lupko samiri.*

*Rat kojije m' on vrže cić vile gizdave,
Smiril bi svak brže jelinka meu lave.*

*Er neće da vidi da se ka gospoja 10
Od mnogih jur slidi bez krvi i boja.*

*Još ima moć i vlas dat ludim uminje
I snizit oholas i strah oć u sminje.*

*Ni sokol grlice tač tužno ne grdi,
On kako tih lice na kih se rasrdi.*

*Tere im sve toli izvehne i blidi, 15
Da se svak uzboli ñih pozor tko vidi.*

*A ni moć uteći ni ñojzi odbignut,
Otajno leteći ar može svih stignut.*

*Ondi ga dostrže gdi se i ne nada, 20
Tere ga zavrže tonotom od jada;*

*U kom zrak sunčan sja da prid ñim sve pada,
Ropstva ga dovika ne bude slobodit.*

*Ma nu se svak bludi mladahtih divica,
Er ljubav gre svudi gdi sjaju ñih lica.*

*U lica pribila tuj vas svoj vik složi 25
I broja od strila plodi ter umnoži –*

*Kad pusti tej strile, brže su od vitra,
Iz oči od vile s pogleda prihitra,*

*U kom zrak sunčan sja da prid ñim sve pada, 30
Prijući ner zmiija ka vidom smrt zada.*

*Taj, koga stril rani, bude mu smrt živa,
 Ter mu se vas stani gdi život pribiva,
 Koju ne izliječi ni drago kamenje,
 Ni bilje, ni riječi, ni staric bakanje,
 Nu trpi sve trudno ufanjem živeći 35
 I srce pričudno uzdahom ličeći.
 Mira ni čas nima još vas dan i svu noć,
 Sanak mu k očima ne može nigdar doć.*

LXXXII

*Vaj, čudna ljubavi, i tvoje hitrosti,
 Velike t' Bog stavi u tebi raznosti!
 Kroz gñivan tvoj poraz koje su prihute,
 Zna se na blid obraz me prsi što čute.
 Ni drivo ko plove sred morske pučine, 5
 Tač pomoć ne zove ni želi kad gine,
 Kako ja toliku trpeći usilos
 I tugu razliku za ljubav i milos.
 Inoga jur diļa svitloga sunačca,
 Ko ljubav izdiļa sred moga srdačca, 10
 Ne rajska prilika da u nni odsiva
 Ter da š ñim dovika misal mi pribiva.
 Nu zasve u prsi ñe lipos sunčanu
 Me srce er drzi i goji ñom ranu,
 Na svaki čas pride da oči izgubim 15
 Tač žele da vide u srcu što ljubim.
 Trgajuć za vilom kroza ñe ka minu,
 Stvoriv se jur strilom cić koje poginu.
 Ter tužan vas sahnem i sebe van zađu,
 Ni nigdar odahnem dokle ju ne nađu. 20
 Ne pozor prilijepi vrh svega najdraži,
 Jeda me pokrijepi i saj trud utaži.
 A prid ñom kad pridu, uzgrozi mnom groza,
 Ostinu, poblidu, kako cvit od mraza,
 I ono još malo izgubim kriposti, 25
 Što bude ostalo mojojzi mladosti.*

- Ter vas se smramorim mramora studeni
 Pak vesel uzgorim kroz plamen ljuveni,*
- Nu mi se povrati, ter budu velekrat
 Zabavu tuj dati i sebe pokarat.* 30
- Zač veneš i blidiš, prikor ti može bit,
 Ali se ne stidiš takoj se izgubit?*
- Ovo je cvit oni cić koga ne susta
 Po svijetu da t' zvoni ne slava iz usta,*
- Srce ti tuj žudi: odahni, odahni,
 Ljuveno ter bludi, jur tako ne sahani,* 35
- Tve srce toj želi, sad hoti počinut,
 Mnozi bi vazeli kroz taku izginut.*
- Uživaj očima oči ne od zvizda,
 Po vas svit kojima narav se sad gizda,* 40
- Poziraj, poziraj, er nije zemaška,
 Vidit su svitli raj ne lica anđelska.*
- Anđelska ne lica, aj vrh kih cafti mi
 Rumena ružica i ljeti i zimi.*
- S ljuvenom oblastju ne vim tko napisa
 Ne usta pomastju crvena grimisa.* 45
- Što biše tko stvori, je li giļ pribili,
 Ali snig na gori jur nesen toj vili?*
- Ja ne vim, moj Bože, izvrsnu tuj lipos
 Satvorit tko može ner sama tva kripos,* 50
- Ki cić ne uzdiše, duša mu blažena,
 Od koga najliše ni zaman ljublena.*

LXXXIII

- O' strilo perena, ma zlata strelice,
 Svitla si plamena istočne danice.*
- O' strilo perena, lipa ti s' uresa
 Za ljubav stvorena vrh tretih nebesa.*
- O' strilo perena, ka suncu odsivaš,
 Mom srcu žuđena da u nem pribivaš.* 5
- O' strilo perena, ne nosim prstenka
 Bez tvoga imena kako bez kamenka.*

- O' strilo perena, moj se um ne stidi,
Ako me smamljena kroz takuj tko vidi.* 10
- O' strilo perena, gdi prija tuj silos,
Da me tač smijena činiš za tvu milos?*
- O' strilo perena, grka t' mi s' čemerom,
Zasve da s' kićena pridrobnim biserom.*
- O' strilo perena, ljubav te izdiļa,
Pokli mi s' stavljena u srcu mom skrovno.* 15
- O' strilo perena, trudno t' mi domori
Tva kripos ogñena u meni ka gori.*
- O' strilo perena, najbrža od strila,
Hitro ti s' puštena, moćno t' me s' ranila.* 20
- O' strilo perena, srce mi proskoči,
Ki čas bi spravljena kroz tužne me oči.*
- O' strilo perena, trpit te jur gizda,
Tvoja moć ļuvena rajski mi trud izda.*
- O' strilo perena, ljubav te izdiļa,
Meu sve s' ti hvaļena, ar tobom sve striļa.* 25
- O' strilo perena, ki s tobom počiva,
Duša mu blažena svitli raj uživa.*
- O' strilo perena, srce sam zapisal,
Da tvoga imena ne pušta ma misal.* 30
- O' strilo perena, umriti ne brinu,
Jer je smrt počtena da s takej poginu.*
- Krostoј mi s' ti dika, jak kruna od zlata,
I bit mi ć' dovika, ma strilo pernata!*

LXXXIII

- U srcu vaj momu njeki me gñiv steza,
Da tužim svakomu a ne vim vrh česa.*
- Ako bi ki skrovan mom srcu udorac,
Velmi t' je jadovan, oh tko mu bi tvorac?*
- To li je ka strila, po ki je put prošla,
Jur bi se vidila, biljeg bi tuj ošla.* 5
- Ali da zli plamen bude u me zašal,
Dosle bih dai zlamen ki godir iznašal.*

- Jur bi se u sebi taj gorkos ćutila,
A groza mnom ne bi studeno grozila.* 10
- Ako sam još svezan konopcem prikrutim,
Kim uzlom bih stezan, i po čem, ne ćutim.*
- Svezan li još nisam nu sam rob i sužan,
Zač idem svudi sam bez straže razdružan.*
- Mnim, svak je slobodan ki vuži ne veže,
Uhvaćen ter prodan za zlate pjeneze.* 15
- Ner ako stvar inu sužanstvo ki zove,
Otajna, s ke ginu, ne znav će jadove,*
- Togaj cić ako je razuman gdi človik,
Taj zled ki zna što je i može dat joj lik,* 20
- Evo me slobodi pri ner se taj trava
Po meni rasplodi, er je zla, koštrava.*
- U mlados najlipšu od segaj jur doba
Neka t' se ja pišu vas moj vik za roba*
- Er da se ukrijepi u srcu mom taj zled,
Tko da ju skorijepi, zaman je svaki red!* 25

LXXXV

- O' vrime čestito, kako taj promini
Ugodno jur lito na vroj godini*
- Ter gdi mi sjaše zrak, svital zrak, sunačce,
Tuj mi je tamni mrak obujmil srdačce.*
- O' vrime veselo, veselo odveće,
Što mi te vazelo, ke biše nesreće,* 5
- Ter svrnu vesel smih i drage jur pjesni
U grozni plač van svih da cvilim z boljezni?*
- O' vrime sunčano, ka te tma popada?
Pod ku si vlas dano, ka tobom moć vlada?* 10
- Tere si sinulo gdi ti se i neće,
Nad mnom se zginulo inijem si odveće?*
- O' vrime pridrago, kako se pritvori!
Sve dobro i blago gñivno t' mi razori,*

Ter kad bih naučan uživati milosti,
 Od njih sam razlučan i svake radosti. 15
 O' vrime prislanko, ki te jad obide?
 Tva trpiv slas kratko, čemerno t' otide,
 Ter srce ogrknu, obraz mi osta blid,
 A s tuge pomrknu s očima vas moj vid. 20
 O' vrime gizdavo, gdi je tva tišina?
 Oh, koli s' nezdravo sred morskih pučina
 Ter drijevce no plove s vihrom bez jedara
 Meu strašne valove, a daž mu gre zgara.
 O' vrime pribudno, ki u te ufaju, 25
 Koli se pak čudno z boljezni skončaju!
 Da nu je trpiti nesreća što čini,
 Ter nijem, slijep, gluhi biti, dokli se promini.

LXXXVI

Jadovnih boljezni prsi su me pune
 U želah luvezni, urešen paune,
 Ke m' dušu podiru i s dušom srdačce,
 Od muka umiru, prisvijetlo sunačce!
 Misleći dan i noć, moj cvite najdraži, 5
 Kako bi srce moć da nam se utaži.
 Kako bi moć slučit dva srca što žude
 I žeļe izručit, priskladno ko m' blude.
 Ja sahnem, ti blidiš, ja mrem a ti želiš,
 A sve to sam vidiš ter me još dreseliš, 10
 Ter mi još skončavaš na pospjeh život moj
 I duši pridavaš nevoļni nepokoj!
 Gdi tužiš na mene, kažući tve lice,
 S uzdahom ko t' vene kako cvit ružice,
 A oči t' vre sozom, kim sjaju livade 15
 Iz neba kad rosom zelen lis popade.
 A to sve ti činiš, er ne znaš ćud vila,
 Kih ljubav ne sciniš ni kletve bez dila.
 U meni ni tako, kunu se toj bogu,
 Ma nu ja inako ni umijem ni mogu. 20

*Nesreći zabavi, a mene ne krivi,
 Ka našoj ljubavi u svemu protivi,*
*Straži me još preda, oh stražo neugodna,
 Ka nad mnom sve preda, čas nisam slobodna!*
Nu da znam umriti, me zlato pričisto, 25
Skoro se ć' smiriti, vidićeš znam li što.
*Vidit ćeš hitrosti djevojke ka lubi,
 Kako ne dopusti da platu trud gubi.*

LXXXVII

*Sladoje, po dilu pjesnivče pjesnivi,
 Tako te kroz vilu ljuven gñiv ne ognivi!*
*Tako te ne rani, jakino Ljubmira,
 Po svitu zamani goršticu ki tira!*
Ke s' složil jur pjesni, pošli m' ih, moj Slado, 5
Cić stare prijazni, molim te prirado.
*Jeda mi dai one dadu smih izvidni,
 Čim da mi ne zvone skoro dan poslidni.*
*Ar smiješnom besidom ako mi ne daš lik,
 Umrijet ću nevidom, meni je kratak vik!* 10
*U grozah er tonu vas nezdrav i bolan,
 Kako da u Stonu budem stal nevoľan.*
*Tamno dan, plačno noć provodim bez mira,
 A držat duh ni moć, srce se podira.*
Ni pića ni pitje, ništa mi ne prudi, 15
Neg venem jak cvitje kad sjever oprudi.
*Vidivši seľanku prilipšu ner vilu,
 Visoku i tanku, rumenu i bilu,*
*Gdi gre s bogomoľe sve tiha stupaja,
 Uzcafti ņom poľe jak cvitjem od raja.* 20
*Ne mogu t' skazati ni blizu lipos ņe,
 Tijem volim mućati neg rijeti od maņe.*
*Ki godi ņu vide, da je najstari kmet,
 Sva mu svijes otide i pamet u zamet.*
A da ja ne ņudim u mlados najlipšu 25
I kroz tu da ņtedim prijat ku perlipšu,

*Budem se kušati, nu dotle, prijateľu,
 Molbu mi ne krati od tebe ku žeľu.*

*Pošľi mi tve slike ali su, dim, pjesni,
 Ke s' složil kroz smihe ali kroz ľuvezni.* 30

*Tol' ih neć poslati, glavni mi ć' bit kronik,
 Ki mož' a neć' dati mom srcu dai taj lik.*

*Zvati ću osvetu, ľubi te smamila,
 Sve t' službe u štetu, zla te kob slidila!*

*Ne ćin se još kleti, er bolan što kune,
 Višni ga osveti, kletve se ispune!* 35

LXXXVIII

Ptica svezana govori vili

*Ja nijesam svezana, nu svezan jest oni,
 Ki, vilo sunćana, mnom ti se pokloni.*

*Od zlata tuj uzu s mene ćeš razdriješit,
 Negovu nu suzu hoć kada utješit?*

LXXXIX

Salve Regina

*Zdrava kraľice, mati od milosti,
 Pravo ufanje, život neskonćani,
 Čisti studenac izvrsne sladosti,*

*Eve sinovi kroz grijeh prognani
 S tužnim uzdahom tebe vapijemo,* 5
Tebe molimo, sužanstva nas brani.

*Pogledaj kako u suzah plovemo,
 Ter nas slobodi sej tamne tamnice,
 Gdi sve bez tvoje pomoći ginemo.*

Puna milosti, pričista divice, 10
*Ka s' oca majka i kći sina tvoga,
 Pomozi nas, o naša odvjetnice.*

*Ter nas postavi u milos onoga,
 Po Svetom Duhu ki ćudno zaćet bi,
 I nega divom porodi nam Boga.* 15

*Koga najveće umiljenstvom dobi,
A to bi Jezus, spasitelj rečeni,
Ki se uplođi u tvojoj utrobi.*

*Krostoј po tebi neka smo shrañeni,
Da uživamo sina tvoga svitlos,
Molimo te svi priklono skrušeni,
Od milosti majko, daj nam tu milos.*

20

XC

*Gizdava ma vilo, biserni moj cvite,
Sve t' mi je primilo što ćutim krozi te!*

XCI

*Gizdav je razgovor o vili gizdavi,
A vesel svaki dvor ki je se dobavi.*

XCII

*Za ne imat hudu rat, posilje ku t' čini,
Za drag se mir mnogokrat sloboda promini.*

XCIII

*Jur mene a meni povrati, ma vilo ,
Tako t' ne uveni tve ličce pribilo!
Tako ti ne stamni zrak oči prisvitli,
Taj pogled svrn ka mni, koji me prostrili!*

XCIIII

(.)

*Er lipa uresa razumom andelscim,
Ki dar ni s nebesa ni vilam zemaļscim.*

*Rajsko se ñe lice starosti izbavļa,
Jak ptica fenice ka svoj vik ponavļa.*

85

*Oh, rič ňe prilipa s pogledom od oči,
Vim, cvitje prosipa i biser da toči.* 5

*Izvršne još hvale, tko da sve pobroji?
I dike ostale kima me posvoji.*

*GNIE bi cić ublidil svak želom kako ja,
Kade bi on vidil, ka taj bi gospoja.* 10

XCIHIII

(.)

*Razlike boljezni ni sve moć izreći,
Što cić ňe luvezni ponosim trudeći.
U dilo er svako velmi se usilim,
Jeda se gdi kako ňe srcu primilim.*

*I gdi kad moć stečem, stegne me želinje,
Da jo' ja tuj rečem, strah pustiv u sminje:
»O, vilo, ka s' meni jak anđel s nebesa,
Ako me izrani: da zač me jur svezaja?»* 5

*Za svitile tve vlasi, kima me s' svezala,
Zač me tač porazi, ka t' vilo bi hvala?
Ter ne imam ja moći, pritužnu mu mladost
Da možem pomoći i dat joj ku rados.* 10

*O, vilo gizdava, najdraži moj cvite,
Ka t' može bit slava da zginem krozi te?
Nisi led studeni, nis' mramor pritvrđi,
Tvoj pozor da meni sve službe pogrdi.* 15

*Jer mož' li trpiti, da ja tvoj a za te
Tač budem umriti služeci bez plate?
Ki stvoren bih na to, da služim vas moj vik
Za nüdno jur zlato ner za imat rani lik.«* 20

*Tu ja sram obide i bilo ňe lice
Rumeno sve pride kako cvit ružice.
Nu da se ňom hvalim, mir mi ni čas ne da,
Dai smihom primalim da na me pogleda.*

*Ne imam li uzroka tužit se ljubavju?
I zvat smrt pri roka, da je se izbavju?
Jer kade huđe bi ki človik izgubljen,
Ner poznav gdi lübi, da nije obľubľen?»* 25

XCVI

Ave Maria

*Zdrava, o Marija, milostju ka s' puna,
Ti s' vrata od raja, anđelska s' ti kruna,*

*Izabrana diva od djevic i žena,
Bog s tobom pribiva, vrh svih si blažena.*

*U te se podoba blažen plod uplodit,
Ter čista t' utroba Jezusa porodit.*

5

*Molim te za svih nas, hti sinka moliti,
Na oni smrtni čas da nam se shraniti.*

XCVII

RADMIO I LUBMIR

Radmio

*Moj dragi Ljubmire, što tuj meu knezovi?
A ovce tve tire po gorah vukovi!*

*Ke t' bjehu najdraže, ginu t', ja t' svjedoču,
Tač pusto bez straže mlijeko i psi loču.*

*Ini po dubravi ovčari stanuju
Ter s igrom u slavi veselo miruju,*

5

*A tebi čude se, ki te gniv tuj vodi
I nevoļa nese po gori i vodi?*

*Hoti mi reć uzrok, prašam te srčano,
Još da je ki prirok, mož' mi reć ufano.*

10

*Znaš da t' sam vinu bil vjeran u potribi,
Dilom te još ljubil pri tvojoj pogibi.*

*Oh, jeda s' obljubil gdi koju od vila,
Kroz ku se s' izgubil i ka te smamila,*

*Ter ljubav nemirna goji t' se u prsi
Toliko čemerna, život tvoj da t' mrzi?*

15

*Cić ke se jur vidi, kako se usiše
I licem još blidi a srcem uzdiše.*

87

*Ti m' je se slobodi na pospih najbrže,
Pri ner se rasplodi i žile razvrže.* 20

*Ako se ukrijepi u tebi taj trava,
Tko da ju skorijepi, ljubav je koštrava!*

*Toli ni ljubavi razmi ka ina zled,
Sad meni objavi, jeda t' se da ki red.*

Љubmir

*Ugodni Radmile, tvoje me prijazni 25
I molbe usile da t' skažu boljazni,*

*Da t' kažu žestok trud ki ćutim odveće
S uredbom što hti sud od moje nesreće.*

*U vrime najvrúće, poludne jur biše,
Kad stado pasuće plandovat hotiše,* 30

*Nadoh se bez druga i bez psa stražnika,
Sumňah da me iz luga ne ošteti zvir prika.*

*Tuj znah što je zlo bit u obniz jedinu
I družbu izgubit, ufanu odminu.*

*Ophodah tim svuda okolo tuj stada, 35
Sam li mrah od truda i žeđe i glada.*

*Sve bjehu jalove, brašno jest – ni mlika,
A gdi kus ne plove, muka je velika.*

*Krostoј se uputih, zavrgši primotu,
Ter još tuj oćutih zlu kob mom životu.* 40

*Postupih při livom, desnom se potaknuh,
Udariv golinom, objema pokleknuh.*

*Nu za toј ne marih, čin' Bože što t' godi,
Ja stado udarih pod Vitoļ na vodi.*

*Ki čas tuj domaknuh, još brašno ne izvadiv,
K studencu priniknuh naglo se posadiv.* 45

*Ktiv žeđu upiti, huđa me porazi,
S kej ću při umriti ner mi se ugasi.*

*A to je žestok blud usione ljubavi,
S ke se glad, san i trud ćudno zaboravi.* 50

*Jer sebi protiva vidih při studencu
Gdi vila počiva pod vrbom u vencu*

- Kraj bistra jezera, slađega od meda,
Smirno t' se nazira i gizde razgleda.*
- Kakva je uresa i rusijeh još vlasa,* 55
Ke rukom rastresa niz bil vrat do pasa!
- Tuj sunce gorušte mnih da je ņe lice,
A oči svitluše dvi zvizde danice.*
- Grlo se prozriše jak bistar caklen sud,
Po kom joj caftiše lir bili odasvud.* 60
- U bijelu košuļu pritanku od vela
Krasno t' se na voļe bješe nadnijela.*
- Tu joj se začudiv, bih kako taj kami,
Ter željno ņu žudiv, rekoħ joj s grozami:*
- »*Aj li si sletila s nebesa od sunca?* 65
Aj li s' tuj isplila iz bistra kladunca?
- Ka s' godi ti vila, kruna s' od lijeposti,
Kojom si stravila sve moje krijeposti!*
- Cić toga jur ina gospoja ni meni,
Razmi ti jedina, kej sam rob kupļeni.»* 70
- Tuj skočih k ņoj hrlo, hitiv se jak sokol,
Da rukom ņe grlo opkolim u okol,*
- Nu brža bi vitra prida mnom daleći,
Ter laka i hitra na me se izbeči:*
- »*Moć nad mnom ni dana ļuvenoj jur vlasti,* 75
Nu čista Dijana mnom vlada u časti«
- Toj rekši, istaja, ter veće tuj ne uzriħ
ņe lipos od raja, cić koje vas zamriħ.*
- Tijem ćutim boljezan za ku me upraša,
Er mi se ļubezan svaki čas umnaža.* 80
- I svudi kudi grem, meni se prizira
ņe pozor kroz ki mrem u želah bez mira.*
- Tijem ju ću iskati vas moj vik i potom,
Da se znam rastati još s mojim životom.*
- Da biħ ju iznašal, obiteću saj svit vas.* 85
Jer biħ za ņom sašal sred pakla u propas.

*Ah, da ju ti vidiš, rekal bi: od dike
Uzdješ i blidiš cić vile tolike!*

*Ni bi me još karal, sam nu za ņu mrući,
Jur bi se i staral sa mnom ju ištući.*

90

Radmio

*Ľubmire, oh lele, tere zlo i gore,
Ke ga su vazele tej vile od gore!*

*Obravši krivedni pravi put on griješi,
A razlog pravedni u brlog zamijesi*

*Ter pade strmoglav sljepački u nesvijes,
Kako sve zla ľubav kih vlada i ņe bijes.*

95

*Tuj kad se zamete jak piple u kuke,
Jur da ga rasplete, tko ima tej ruke?*

*Nu sve dni ostane kupľen rob i sužan,
Meu rabe svezane prizločes i tužan.*

100

*Zatoj se odreci tej vile, moj ti svjet,
Ter od ņe uteci, ne slid' ju za vas svijet!*

*Inako t' ni vridan tvoj život harubu,
Er stojiš svaki dan na smrtnu pogubu,*

*Za uzrok skončanja kroz mnogih nenavis
I za cić zla stanja, potlačiv dobru svis.*

105

*Ľuvena boljezan tutako ne mine
Jak noćni plač usan, ki ončas izgine.*

*Ni suza prisahne, al svrab taj lasno,
Jak da te opahne u oko ko karsno.*

110

*Ni toder zamukne taj uzdah u plaču,
Jak oni ki hukne nastupiv na draču.*

*Svak zločes ki obra ľuvene otrovi
A ođe sva dobra s nebescijem darovi,*

*Ter se po ņ razide ľuven plam ki ćuti
Da lica sva blide u mucu priľuti.*

115

*Kako ti ki tač mreš, eto si istom živ,
Zlo znaš a za ņim greš, smamiv te bludni gńiv.*

*Maņe zlo da zmiya peci te iz kruga
Neg da te privija ľuvena zla tuga.*

120

- Plakao bih ja s tobom, kunu t' se sad Bogom,
Nu bih se sam sobom narugal s razlogom*
- Da (s') združim (s') ženami, ke kako da kožu,
Usplaču suzami kad hoće na vožu.*
- Tvojom se odveće boljezni ja bolim, 125
Tijem ne stoj tuj veće, velmi se sad molim.*
- Sa mnom se jur vrati na drago prolitje,
Oh, lipo t' sad cafti razliko sve cvitje!*
- Iz zemlje sve niće, i bilja kriposna
Cvitjekom se sad diće ter zbira k(i') ih pozna 130*
- Prima se još zelen po gori kameni,
Gorke po noj pelen cvitkom se rumeni.*
- Liskom se odiva sve dubje i voće
Pod kijem si sjen biva kad trudan ki dođe.*
- Poje se zeleno odasvud ukresi 135
Ter cvitje crveno i bijelo zamijesi.*
- Ľubica i ruža oh Ľupko t' miriše
Da srce i duša od slasti uzdiše.*
- Gizdavih seĽanka sade su sve hore,
Ne svršiv još sanko rane ve' pri zore. 140*
- Tuj surle, tuj dipli hitro im uzsvire,
A bubai najlipli uza ne udire.*
- A one t' bez vari u pjesnijeh dan traju
I tancem s ovčari pod ubrus igraju.*
- A druzi meu plote od zdnjela zatiču 145
Zvirje u tonote, u kih se zamiču.*
- Iz jama ter zvjerje k livadi grê ravni,
Ni se u lug krije, pasući po ravni.*
- Kô sapte sljednici i s hrti brzimi.
Tjeraju bačnici, i mi još tuj š nimi! 150*
- A ptice sve drobne odasvud lijetaju,
Meu sobom posobne ľuveno spijevaju*
- Najliše kad viju po dubju jur gnizda,
Slatko t' glas zaviju, da prođe do zvizda!*
- Kako se jur trava pod cvitjem sad plodi, 155
Odasvud tač slava s veseljem prihodi.*

- Er zemlja s nebesi ter vitri i more,
 Rek bi: sve svit resi i ljubav da tvore.
- Razmi vrh tve hiže dolijeta iz gore
 Slavic ki bigliše s večera do zore, 160
- Ter svudi razdili tužan glas pojući,
 Kako da tuj cvili tve ime zovući.
- Sa mnom se tim vrati, ka selu podmo van,
 Gdi nas će čtovati kako sve na naš stan.
- A ovdí nemo' munit da ć' iku stvar prudit,
 Šte veće budeš cknit, huđe će t' naudít. 165
- Svaka sih gospoja oholih je dila
 I lisih ner tvoja gorštica taj vila.
- Nut kako sve tobom smijehom se špotaju
 I hvale meu s tobom tuj er te skončaju! 170
- Vidiv da te smami njih gizda i pogled,
 Ter tuj stav jak kami topiš se kako led.
- O tomu ne sumním, onej su tej ćudi,
 Rugat se bezumnim, besidiv o ņ svudi.
- Nu sa mnom sad pridi a s tvojim Radmilom,
 Ter veće ne idi za vilom nemilom! 175
- S po puta prihuda dobro se vratiti,
 Ner zašav tač s luda diške ga sliditi.
- Viđ stado pridrago po gori i vodi,
 Jur naše sve blago kako se rashodi. 180
- Sve što je od stada udačnije i bože,
 Toj ti se pokrada, a nješto i kože.
- Jer tko je pri stadu? a ti znaš vukove,
 Da gređu na uvadu i pusto da love.
- Krave su steone, ne bud' im uroka,
 Mliječne su i pone, bit nam će obroka. 185
- Koze se jur kozè i ovce još jañe,
 Nu t' mlado raznose, sve ti ide namañe!
- Jer nije pribitka gdi glave ne bude,
 Nije tuj dobitka, gdi ga tko ne blude! 190

Ľubmir

- Radmile, ni razlog ni ništor na sviti,
Nego samo jedan Bog može me vratiti.*
- Ja pravi put scinim kim srce grem smirit,
Ni ču ja poč inim, da znam taj čas umrit.*
- Ove sam odluke: i s dušom i s tilom* 195
Podnesi sve muke, ostat se s tom vilom,
- Za ku bih ja podal vas saj svit bivši moj,
I sebe još prodal, da sam rob uvik ňoj.*
- Jer pravo t' sad velim, pod nebom stvar inu* 200
Ne ištem ni želim, razmi ňu jedinu.
- Ni pomním državu na saj svit vladati,
Ni dražu ku slavu ter blago imati,*
- Nere da uživam me srce ku obra,
Vam ludim darivam zemalska sva dobra!*
- I er je sve blaženstvo, nič naprid ne iskati,* 205
I pravo krajestvo kraļem se sam zvati.
- A da su sva tvoja ka sunce opsiva,
A želiš pokoja zločesti pun gñiva,*
- Kako ja bez vile u mukah kih stojim,
Ke mi će bit mile ako ju posvojim.* 210
- Tijem kamo greš, hodi, mene se ostani,
Ter sobom ne vodi, ar ti je sve mani.*
- Slišav te toj pravit, razdrobih sva lica,
Hoteć se zadavit kakono sjenica.*
- Primi, rec', razdriješi tuj s pasa uzicu* 215
Ter se pod objesi o tvrdu granicu.
- Ner mi, rec', izvrzi kako trijeb iz žita
Tuj vilu iz prsi, najljepšu od svita.*
- Ar mi će u tilu pri duha nestati,
Ner budem tuj vilu igdare parjati.* 220
- Ne hvalim prolitja ni koris ovčara,
Ni lipos od cvitja, ni vaših igara.*
- Kratka je taj slados, sve časom toj mine,
Ljetña je sva rados do zimne godine,*

- Jere se dan skрати a sjever zli dunè,
Sve listje omlati i cvijetja otrune.* 225
- Dubje se ogoli, sve sahne, sve vene,
Da se svak uzboli tko lito spomene,*
- Zašto u sve strane pozebe travica
Ter zemļa ostane kako udovica.* 230
- Pođe se uzcarni, snijeg bijeli po gori,
Ali mraz neharni sve živo izmori,*
- A ledom pomrzne studenac smučeni,
Da život omrzne od lute studeni,*
- Da selke zamuknu, pjesni zaborave,
Zurle se raspuknu i tanci ostave;* 235
- Ter mimo prag ni moć da stupaj tko stupi,
Ner domom dan i noć stoji kako u rupi.*
- A vile liposti, ku ištem tač vruće,
Vječne su sladosti a nijesu bjeguće.* 240
- Pri kejzi lijeposti ne scijenim ovi vlas,
Sve blage dragosti u kih je velja slas.*
- Ah, da e gdi po sreći da bi se vidila,
Vidivši, neć' reći dai da bi što bila.*
- Lijepu stvar sliditi nije po zazora,
Nu grubo ljubiti dvoja su prikora.* 245
- A ove gospoje, ako i rug tvore,
Srce t' mi nīm goje, da i nijesu iz gore.*
- Volim od sih vila da se mnom ke smiju,
Neg selke iz sela venac da mi vijū.* 250
- Tijem kamo greš, hodi, mene se ostani,
Ter sobom ne vodi, er ti je sve mani.*

Radmio

- Srce mi od duše boljezan podire
Cić tebe, moj družē, ugodni Lūbmire!*
- A toj se sad vidi, sam vid na moj obraz
Gdi smrtno problidi, ostinuv kako mraz,* 255
- Ter s čela utirem studen znoj ki teče,
Od tuge umirem krozi riječ ku reče.*

- Nu pokle pri tebi moj se svjet ne primi
I vrijedan još ne bi moj nauk ljubimi,* 260
- Daj da te umoli nejakos od strica
Ter te nim poboli tva grešna dušica,
Koji te podviže i rušna i krušna,
A sada ga odbiže pod staros pritužna.*
- To i babu još plati sve što te negova* 265
I, kako tva mati, hraniv te pjestova.
- A ti nu studenu i slijepu i gluhu
Ostavi zgrčenu, staricu prisuhu!*
- Da bi t' se ne zbito, što te će kobiti,
Za tvoje zlo dilo Bog te će smjeriti!* 270
- Nu čemu da toli dan trajem zaludu,
Nije mi stat koli, stada mi ne bludu.*
- Izgubit pri voļu ovi nos na licu,
Ner moju Šaroļu, prutilu junicu.*
- Pošao bi život moj da samo jareta* 275
Ne nađe u vas broj maćeha prokleta!
- Maćeha srdita, ka mi sve posvoji,
A zla me napita i tuge napoji!*
- Zatoj ću k stadu poč, ostavaj s Bogome,
Ali ću srce oč i misal s tobome.* 280
- Ne mogu t' ne reći, ah, da bih bil laživ,
S toga ćeš smrt steći, domala ć' biti živ.*

Љubmir

- Bog s tobom i svudi dobra kob i sreća,
Družbe se zle bludi, brašna t' puna vreća!*
- Ja ću poč po svitu svudi se tukući* 285
Jak pčela po cvitu slatki med ištući.
- Jeda me gdi na nu dobra kob namiri,
Za život ne hajuj, a da me samiri.*
- Molim te toliko, pazi mi Miloļu,
A sič, vas i mliko s stadom na tvu voļu.* 290
- Mjesec je sad travan, prolitja jur vrime,
Skoro je Đurđev dan, moje krsno ime.*

- Živa ti tva majka, zov' družbu mladića,
I ubij im Rajka, pritjega junčića,*
- Ter š' nom ga izblaguj u zdravlje sve moje, 295
Lijepo se vesel tuj, svi da se opoje,*
- S vincem pripijevaje trudnoga Ľubmira,
Koji mir pitaje, primi rat bez mira.*
- Pozdrav mi još strica i da' mu od mene 300
Trideset ovčica tim da me spomene.*
- Radmile, Radmile, kamo toj uteče?
Zdravo t' ovce bile, stan da t' se još reče!*
- Staru mi baburu pohodi na kući
I tvu joj guburu daj da se savrući,*
- I š' nome ostavi još vepra Bakoja, 305
Da se o nem zabavi mila babka moja.*
- Htijah ti darovat mijeh s bedre svjesivši,
Nu ni moć putovat grla ne skvasivši.*
- Putnici toj znaju, jezik se uzveže,
A usta pucaju, ter se vas požeže. 310*
- Tijem obraz požuti a srce prismagne,
Ter pikat okruti čovik se ne dvigne.*
- Nije moć reć slova, neg trpi ter vehni,
Tu je smrt gotova, istom lez' ter zijehni.*
- Priklon se k meni sad Ľupko se račimo, 315
Zač ne znam igdar kad veće se vidimo.*

SVRHA

GIORE DARSCICH

Petstota godišnjica rođenja i četiri stotine šezdeseta godišnjica smrti Džora Držića¹ prošle su gotovo sasvim nezapaženo: nijedan naš časopis ni novine nisu te godine donijeli o njem ništa. Samo se u beogradskim *Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor* (knj. 27, 1961) našao Kastropilov prilog o »Genealogiji porodice Držić od Jera Vlaha Držića.«² Međutim ni tu se, nijednom riječju, ne spominje ni jedna od ovih godišnjica, tako da se može uzeti da je i taj prilog više slučajem nego namjerno izašao upravo te godine.

Tako se nijedan časopis nije sjetio pisca kojega su ipak neki od pronicavijih historika književnosti smatrali prvim – pa čak i najboljim – hrvatskim lirskim pjesnikom i jednim od osnivača bogate dubrovačke renesansne književnosti XV i XVI vijeka.

Umro je dvadesetak godina prije nego što je izašla Marulićeva *Judita* (odnosno iste godine kada je napisana) i dvadeset i šest godina prije nego što je umro Šiško Menčetić, tako da sva Držićeva djela idu u XV vijek. Doduše, Menčetić je bio četiri godine stariji od Držića, no Rešetar je s pravom u predgovoru svojem izdanju dubrovačkih *Dioskura* govorio, da mu se Držić čini »iskreniji i finiji od Menčetića«,³ i da mu se čini »da je ozbiljni i osjećajni Držić ranije i osjetio potrebu da pjesmom dade oduška svojem osjećanju«, te da je Menčetić »valjda postao pjesnikom tek pošto mu je Držić pokazao put.«⁴ Prema tome on ga i vremenski, a ne samo po vrijednosti onoga što je kao pjesnik dao, stavlja ispred Šiška Menčetića.

Još se je jasnije o tome izrazio Appendini, koji je govorio da su se svi za njime povodili, i što mu je tko bio bliži, da mu je veća bila slava i da se smatrao boljim pjesnikom (»Tutti i nazionali, che poetarono dopo il Darscich, si attenuero alla di lui maniera di scrivere, e chi fra loro

¹ Rođen 6. veljače 1461, umro 26. rujna 1501.

² str. 224–242.

³ Stari pisci hrvatski, knj. II, Zagreb 1937, str. XCII.

⁴ ib. str. XC, XCI.

seppe meglio imitarlo, si acquistò una gloria maggiore».⁵ No ne samó da ga je on smatrao prvakom u lirici, nego ga je, štoviše, smatrao i začetnikom drame koja se u Dubrovniku pojavila u vrijeme kada je još nije bilo u Italiji, i koja se stala razvijati iz ekloge, sa sadržajem kakav je bio u *Aminte*, ili u *Vjerna pastira (Pastor fido)*, samo najmanje osamdeset godina prije njih, pa bi se Držić u toj grani umjetnosti mogao smatrati duhovnim pretečom i Tassa i Guarinija. Appendinijev je uvod, kad raspravlja o dramskom stvaranju kod Dubrovčana (c. IV. *Dell' antico teatro Slavo dei Ragusei*), toliko poučan, da ga vrijedi cijela iznijeti. On počinje ovako: »Il teatro Slavo dei Ragusei, qualora si abbia riguardo all'epoca del suo incominciamento, e del suo fine, può meritarsi qualche breve riflessione. Ebbe esso principio sullo scader del 1400, allorquando il Greco dramma era affatto obbliato, e l'Italia madre delle risorte lettere non vantava ancora i Tassi, e i Guarini. Finì sull' incominciare del 1700, vale a dire allorchè avrebbe potuto perfezionarsi, attesi gli avanzamenti della critica, e del buon gusto. La più antica produzione teatrale dei Ragusei è un picciolo dramma (seppure deve così chiamarsi) di Giorgio Darscich. L'intreccio di questo componimento è quasi simile a quello dell' *Aminta* e del *Pastor fido*. Mauro Vetrani, che scrisse drammi, mentre viveva ancora il Darscich, si atten- ne ad argomenti sacri, come era uso di qu'tempi«⁶ (itd.). Prema tome i ovdje je jasno izraženo prvenstvo Držićevo, i to opet ne samo u tome što je po dijahroniji bio stariji nego također po tome što je njegov siže bio svjetovan – nalik na siže koji će poslije (1573), razumije se, okret- nije i sa više zapleta, obraditi (i razraditi) Tasso i poslije njega (1590) Guarini, dok je Vetranović siže za svoje drame crpao iz vjerske tema- tike kod koje se mogao oslanjati na crkvena prikazanja kakvih je kod nas na zapadu bilo i u XIV vijeku i u prvoj polovini XV vijeka.

Kada je tako, pa kako onda da je Držićev jubilej mogao proći tako nezapaženo? Mislím da su krivi oni koji su prvi bili pozvani da javnost upozore na nj i da joj predoče da smo mi u XV vijeku imali velikana kakvih tada još nijedan drugi slavenski narod nije imao. No naši me- dievalisti, mjesto da su udarili ovim putem, pošli su stazama od početka krivo zacrtanima, – koje su stajale u znaku kompleksa manje vrijednosti i starih romantičarskih shvaćanja prema kojima je dobro i izvorno bilo samo ono što je potjecalo od neukog, u svojem analfabetizmu 'neiskva- renog' naroda, dok se gradski elemenat zamišljao kao spužva koja se dotle napaja tuđinskim utjecajima dok se u njoj i sama jezgra ne raz- vodni i na kraju nestane. Međutim, o tome da, kada su u pitanju ovakvi utjecaji, nije važno samo ono što se prima nego i kako se prima, i da u tom transformacionom procesu može da dođe do izražaja i sitem koji nije manje samonikao i izvoran od onoga koji je svojstven puku na selu – o tome mnogi nisu mislili i nisu nastojali odvojiti ono što je opće –

⁵ Fr. M. Appendini, *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei* II, Dubrovnik 1803, str. 217.

⁶ o. c. II, 282.

što se u srodnim oblicima javlja i u drugim lirikama svijeta – od onoga što je strukturno naše i strukturno tuđe. Mjesto toga pristupilo se još za Jagića (u prvom izdanju Šiškovih i Džorinih pjesama, 1870, i još prije toga, u njegovu predavanju o »Trubadurima i najstarijim hrvatskim liricima«, 1869)⁷ traganju za stranim utjecajima prije nego što se uopće išlo utvrditi, da li cjelovitost stvaranja u nekoga pisca ne predstavlja nekakav svoj, individualan sistem, nešto čime se on razlikuje od drugih pisaca u svojem vremenu i svojem jeziku. Trebalo je ispitati sistem kao cjelinu pa zatim preispitati konstitucione dijelove i vidjeti, što je u njima svoje a što tuđe. Kod toga valja imati u vidu da i strani elementi mogu da se apsorbiraju tako da prestaju biti tuđi, ako im osnova ostaje svoja ili ako im izvor nije jedan.

Jagić nije imao mnogo shvaćanja za poeziju. Pod utjecajem Dieza i Wolfa bio je sklon da u svemu gleda konvencionalnu formu, gomilanje fraza kojima »nema kraja ni konca«, varijante koje ne predstavljaju drugo do »siromaštvo ideja« i »monotoniju«. Naša mu lirika »ne prestaje biti građena po tuđih idealih«, u njoj dolazi do izražaja »refleksija mjesto čuvstva, hladna dialektika mjesto rieči, koje idu od srca«, itd. A onda »kad su, velju« – kaže kajkavac Jagić – »Menčetić i Držić dobro znali... što i kako narod pjeva o ljubavi a opet nisu htjeli k njemu u školu poći, da gdje su naučili ono svoje drugačije, nenarodno pjevanje o ljubavi? u čijoj li su školi sebi onaj drugi pravac pribavili?«⁸ – Razumije se, u talijanskoj petrarkističkoj, a i u kojoj bi drugoj. – Tako je već prvi izdavač potkapao temelje Šiškovim i Džorinim pjesmama još prije nego što ih je izdao. Slično je šablonski postupljeno i u predgovoru spomenutom izdanju, gdje se npr. dijele pjesme »prema stepenu ljubavi, na kojem pjesnik u svakoj pjesmi stoji« (str. XIV, pa će Rešetar, razumije se, poslije toga ovu podjelu otkloniti). No posebno kod Džora Jagić čini dvije krupne greške. Appendini se, navodeći Đurđeviću napomenu o Držićevu »longiusculum poema de castitate« (v. str. 159) oprezno izražava da je to »opera riputata di uguale pregio«, nekako se ograđuje i ne uzima ovo shvaćanje sasvim pod svoje tako da na str. 272. ima pravo da dade i negativan sud i s obzirom na ovu pjesmu, i s obzirom na Šiškovu pjesmu o Isusu na križu (»ciò che scrisse Sigismondo Mincetich sulla passione di Cristo«) te da za njih kaže da ne zaslužuju da se zovu poeme, jer u njima nema ni reda ni radnje. Jagić na to kaže da sve što o tome »Appendini govori, upravo ništa ne znači«,⁹ i da što se tiče onoga »picciolo dramma« – »još jače bijasmo varani« (!) time što je Appendini govorio da ona u svom zapletu ima nešto sličnosti s *Amintom* ili s *Pastor fido*, te na kraju uzvikuje: »a kad tamo, to je nešto veoma malena i neznatna, to je u dialog svedena alegorijska ekloga, može biti čak puki prijevod?« (ib.). Za ovakve sudove nije bilo nikakvoga opravdanja, jer Jagić u prvom slučaju nije

⁷ Rad JAZU knjiga 9, 1869, str. 202–233.

⁸ Rad JAZU 9, str. 215, 219, 221, 225, 228 i dr.

⁹ Stari pisci hrvatski 2, Zagreb 1870, str. XI.

Appendinija razumio, a u drugom je pod »*piccolo dramma*« imao na umu *Interlokutorij* iz drugoga dijela *Kanconijera* Nikše Ranjine u Rešetara br. 768), koji, kako ćemo vidjeti, nije Držićev, dok je Appendini imao na misli nešto sasvim drugo.¹⁰

Za Jagićem su se zatim povodili drugi: Vodnik¹¹ i u Držićevoj erotici – ma da bi to imala biti »*duhovna* erotika kao reakcija protiv raskalашene *svjetovne* erotike Menčetićeve« – vidi samo »napirlitanost i kićenost, pa konvencionalnost motiva«. Po njemu Držić bi svoj ideal imao da zove 'Milost', njegova vil bi imala biti »kontemplacija čovjeka u božanstvu«, »Beatrica koja Dantea vodi k prijestolju Božjem« itd. (str. 92) – sve nerealno, izmišljeno, iskrivljeno. Pozitivno je u svemu što je Vodnik o Držiću napisao samo to, da je utvrdio vezu između *Interlokutorija* i zbirke *Fior di Delia* Antonija Ricca, koja je izašla poslije Džorine smrti (1507), pa on taj interlokutorij pripisuje »jednome po imenu nepoznatomu pjesniku«, no ipak i dalje ostaje kod (pogrešna) Jagićeva mišljenja da je Appendini upravo ovo djelo imao na umu i da mu ono »označuje početak dubrovačke drame«.

Ježiću¹² je, doduše, Držić 'bolji, nježniji i iskreniji pjesnik' od Menčetića, no najvažnije mu je ipak što je »Držić, koji je bio pučanin, osjetio i ljepotu narodne pjesme«, pa mu takve pjesme u njegovoj zbirci – pogotovo one koje su ispjevane sasvim na narodnu – »djeluju kao svježe vrelo u pustari šablonskih petrarkističkih stihova, makar da su i oni kod Držića iskreniji nego kod Menčetića«.

Kombol¹³ je napokon, ako se može tako reći, bio još jednostraniji. On svoj prikaz počinje ovako: »Redovito ispoređivan sa Šiškom Menčetićem, imao je Džore Držić u našoj kritici oduvijek bolji glas od svoga starijeg suvremenika. Njegova je lirika izgledala diskretnija i »spiritualnija«, tako reći sušta protivnost »lascivnom« Menčetiću. Istina je to, da u Držićevim pjesmama zaista nema senzualnih crta kao kod Menčetića, ali nema ni više individualnog tona, jer i u njegovu slavljenju gospojine ljepote i jadikovkama zbog njene hladnoće ima više konvencionalne retorike nego neposrednosti. Moglo bi se čak reći, da je Menčetić, koji je svoj odnos prema ženi ocrtao u mnogo više preljeva, zanimljiviji a mjestimično i življi od Držića, kad posljednji ne bi bio ostavio i malu skupinu pjesama, u kojima nesumnjivo ima više draži nego u većini ostalih stihova Ranjinina zbornika. To je skupina, u kojoj je Držić tražio nadahnuća ondje, gdje su ga tražili i talijanski pjesnici strambotta, samo što je Držić pošao korak dalje od Menčetića, približivši se još više od njega našem narodnom pjesništvu i stvorivši tako nekoliko pjesama, koje idu u najljepkije primjere ove naše najstarije

¹⁰ v. str. 177.

¹¹ Br. Vodnik, *Povijest hrvatske književnosti I*, Zagreb 1913, str. 90–95.

¹² Sl. Ježić, *Hrvatska književnost od početka do danas (1100–1941)*, Zagreb 1944, str. 76–77.

¹³ M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*,² Zagreb 1961, str. 100–102.

ljubavne lirike« – a te pjesme međutim i bez obzira na što ih Maran sasvim neznalački proglašava imitacijama talijanske pučke poezije,¹⁴ kako ćemo vidjeti, sve osim jedne (*Gizdavi moj cvite, moj venče biserni*) za koju i Kombol kaže da je »toplo« napisana – nisu Držičeve (ili bolje, on ih nije smatrao svojim, niti su ih drugi u njegovo vrijeme smatrali njegovima).

Kraj ovakvih sudova 'službene' povijesti književnosti koji su dvadeset godina odjekivali i još uvijek odjekuju sa sveučilišnih katedara, nije ni čudo što godine 1961. nije bilo nikakvih proslava, i što se ime Džora Držića nije ni spominjalo, nego se ono što je od njega ostalo dalje obezvrednjivalo. Tako npr. Savkoviću god. 1938. (a to je bila školska knjiga, čak repertorij za studente jugoslavenske književnosti)¹⁵ »Pesme Menčetića i Držića imaju samo istorijske vrednosti«, odnosno uopće »njihova poezija nema mnogo vrednosti«. Držić »je svoj život proveo u crkvi (!), gde je doterao (!) i do rektora crkve Svih svetih. Međutim, začudo, i ovaj čovek je u mir svoje religiozne molitve (!) mešao nemir svoje ljubavne mašte,« itd. Savković, uopće, i njih dvojicu, i Marulića, prebacuje u »šesnaesti vek (da bi za »Slovo ljubve« – jedan ritmizirani crkvenoslavenski tekst koji despot Stefan sasvim sigurno nije sastavio – rekao da je to 'pesma' koja je »po finoći poetskog izraza i toplini osećanja jedinstvena u celoj našoj srednovekovnoj književnosti«! itd.).¹⁶ I ovakva je 'dela' nekoć školama preporučivao Glavni prosvetni savet!

No, nesustavnost stare književne kritike i naše nepomlađene književne historije osvećuje se i danas, npr. kada Arturo Cronia u svojoj prekrasno opremljenoj antologiji (*Le più belle pagine della letteratura serbo-croata*, u izd. Pagine delle letterature di tutto il mondo, Milano, 1963) kaže – razumije se, bez svoje krivnje, – za Držića: »Anche la sua opera poetica ci è tramandata nel *Canzoniere* del 1507 e comprende liriche prevalentemente amoroze. Ed è poesia convenzionale, riflessa, illusoria, che cerca scampo nella forma, confonde l'arte con l'artificio e agghiaccia ogni trasmissione di calore e non arriva al cuore« i kada za ilustraciju daje prijevod dviju pjesama koje Vodnik i Kombol pripisuju Džori Držiću a koje ipak – nisu njegove.¹⁷

Ja ovdje neću ulaziti u ono što je malo prije spomenuto: u sistem Džorine poezije, jer o njemu može biti govora tek pošto se utvrdi što je sve Džorino, no na jedno mislim da mi već sada valja skrenuti pažnju: na to, da naši literarni kritičari i historici književnosti kadšto čini se dovoljno ne uzimlju u obzir neke vremenske komponente. Za njih je, na pr., zbirka D ili M – da ostanemo samo kod oznaka Rešetarovih – bila (makar samo podsvijesno) nešto što je naprosto bila zbirka pje-

¹⁴ G. Maran, *Influssi italiani nelle »Pjesme spjevane na narodnu« del »Canzoniere raguseo« del 1507, Ricerche slavistiche IV, Roma 1956, str. 88-108.*

¹⁵ Dr M. Savković, *Jugoslovenska književnost I, Beograd 1938, izd. Zadruga Proforskog društva, str. 114-116.*

¹⁶ o. c. str. 83.

¹⁷ o. c. str. 35.

sama – onako, kako je Cesarić izdavao najprije *Liriku* (1931), pa *Spasena svijetla* (1938), pa *Osvijetljeni put* (1953) pa tri godine poslije toga *Gole časove* (1956), ili kao što je Nazor izdao najprije svoju *Liriku* (1910), pa svoje *Nove pjesme* (1913), pa *Intimu* (1915) itd. Međutim, Držić nije sâm izdavao svojih pjesama, i osim toga, on ih je u najmanju ruku *dvadeset* godina pjevao, i za sve to vrijeme nije spjevao niti stotinu pjesama, dakle manje nego 5 na godinu. Može li se tu tako olako govoriti o monotoniji, o nepotrebnu gomilanju ili o ponavljanju, čak i onda ako su mu neke metafore osobito srcu prirasle, ako ih je smatrao – za sebe, za svoja osjećanja – osobito izražajnim? – Džore je bio mlad (zapopio se kad mu je bilo 37 godina), i vrlo osjećajan, a proljeća su bila tako lijepa, lugovi oko Stona i bliže, oko Petke i na Kalamoti, tako tajanstveni, sjenati, svježii, i 'seljke' kao vile lijepe. Bio je k tomu i vrlo pristao, pa se prijatelj Dragišić (Georgius Benignus) nije ustručavao da to i otvoreno kaže na početku V glave djela *De natura caelestium spirituum quos angelos vocamus* (štampano u Firenci 1499), kada navodi da je i Držić prisustvovao disputacijama koje su se tada vodile («Aderat quoque Georgeus meus darsichii et mente atque aspectu decorus»).¹⁸ Je li, dakle, čudo ako su slična raspoloženja rađala i slične izraze (a Držić k tomu, kao što ćemo vidjeti, nije bio svetac kakvim ga obično crtaju).

Ponekad, to su mogle biti varijante, no varijante nisu ponavljanja. One uvijek predstavljaju nešto drugo, jednako kao što ni svaki dan ni svaki čas u životu čovjeka nije jednak. Da je Držić odabirao, sam sastavljao zbirku svojih pjesama, on bi neke možda izostavio, druge bi, možda, drugačije – hronološki, ili tematski, kako su za koga ili za što bile vezane, – rasporedio, no on tu zbirku nije sâm sastavio, pa i o tome kod svega što je od njega ostalo treba voditi računa.

Izvori

Kod izvora koji neposredno služe za upoznavanje Džora Držića treba razlikovati one koji su za nj fizički – rodbinski, ili društveno – vezani, i one koji su vezani za njegov pjesnički rad. Jedni utječu na druge i jedni se bez drugih ne daju zamisliti, no ipak oni se prema tome, u čemu im je i gdje im je težište, mogu razdijeliti u ove dvije grupe. Prvo će dakle biti izvori za njegov život, drugo – izvori za njegova djela.

I. U prve se ubrajaju:

1. Genealogija građanske grane porodice Držića poznata pod naslovom *Origine e discendenza della famiglia di Darsa che al presente sono cittadini di Raugia*;

2. Oporuka Džorine majke (Testamentum Nicolette uxoris quondam Nicolai de Dersa) od 25. lipnja 1500 (registrirana 10. srpnja 1500);

¹⁸ v. su. fol. 61 (h 3) dotične strane Dragišićeva traktata, za koju zahvaljujem o. Vinku Malaju, vrijednom bibliotekaru Male Braće.

3. Oporuka Džorina brata Vlaha (Testamentum quondam Blasii de Dersa) od 3. prosinca 1501 (registrirana 7. prosinca 1501);

4. Zapisnici dubrovačkoga Kaptola iz g. 1498, kada je Držić u njem imao funkciju notara (kancelara);

5. Pjesme LXXXVII i XCVII, u kojima ima i biografskih podataka koji za nj i za njegov odgoj (i za njegovo zdravlje) nisu nevažni.

6. To su, napokon, neke napomene koje se pojedinačno nalaze u djelima starijih i mlađih dubrovačkih historiografa (osobito historiografa književnosti) i pisaca koji su mu posvećivali neka svoja djela. One su većinom važnije za II nego za I.

II. Među drugima važni su

1. Iscrpniji podaci u napisima dubrovačkih pisaca i komentatora;

2. Oporuka Džorina prijatelja Frana Glavana (Testamentum Francisci quondam Michaelis de Galuano) sastavljena 14. rujna 1500. (registrirana 2. listopada 1500), a najvažniji su svakako

3. Rukopisi Džorinih djela (poznati (Rešetarovi) D R F, kojima sada pridolazi još L).

Život

O životu Držićevu znamo uglavnom sve što se znalo – ili što se moglo znati – i u vrijeme kada je Rešetar pripremio za štampu drugo Akademijino izdanje Držićevih djela: znamo da se rodio 6. veljače 1461. u 18 sati, da mu je otac bio građanin a ne plemić, ali ugledan i imućan, i da mu je majka Nikolina (Nicoletta) bila kći Vlaha Vodopije. Imao je dva brata, Marina mlađeg¹⁹ (oca Marina Držića, poznatog dubrovačkog pisca XVI stoljeća, autora »Dunda Maroja«, »Tirene« i drugih kazališnih komada), Vlaha i polubrata Andriju, koji je 1500–1526. bio opat Sv. Petra na Koločepu (Kalamoti). Oca je izgubio kada su mu bile jedva dvije i po godine: *Genealogija* kaže da je zajedno sa dvadesetak plemića i plemkinja i s petoricom firentinskih trgovaca (u svemu oko stotinu osoba) našao smrt kada je odletjela u zrak vijećnica ispod koje se nalazilo skladište baruta. To se dogodilo usred ljeta, 8. kolovoza 1463. u 18 sati uveče. Poslije se za Džora brinuo njegov stric, samo ne znamo koji, jer mu je i otac imao tri brata, Iva i Miha, od kojih o prvom ne znamo ništa a o drugom samo toliko da bit će bio umro mlad, dok je usmenom oporukom sva svoja dobra ostavio braći (koja su, dakle, bila još živa). Treći se brat, Džore, bio najprije oženio, a zatim se predomislio te je kao o. Jerolim stupio u red Male Braće. Bit će da se on poslije smrti bratove brinuo za njegovu djecu. O tome nešto saznajemo

¹⁹ Marin stariji, koji bit će da je bio prvijenac, umro je još kao dijete (v. Kastropil str. 236. pod 10) pa je isto ime dobilo drugo dijete.

iz dijaloga (pj. XCVII) u kojem Radmio govori Ljubmiru želeći ga odvratiti od toga da sve – sve svoje dobro – odbaci i da se preda samo svojoj vili:

*Nu pokle pri tebi moj se svjet ne primi
I vrijedan još ne bi moj nauk ljubimi,
Daj da te umoli nejakos od strica
Ter te tim poboli tva grešna dušica,
Koji te podviže i rušna i krušna,
A sada ga odbiže pod staros pritužna.*

Ljubmir mu – među ostalim – odgovara:

*Pozdrav mi još strica i da' mu od mene
Trideset ovčica tim da me spomene.*

Ovih »trideset ovčica« vrlo podsjećaju na tzv. »mise grgureske« koje su u XV i u XVI vijeku bile mnogo u običaju te se često spominju u oporukama (a i Ljubmir u pjesmi na kraju čini usmenu oporuku kojom upućuje Radmila komu će što od njegova dobra dati). Ove »mise grgureske« sastojale su se od obreda koji su se (obično u određeno vrijeme i u spomen neke duše) morali vršiti kroz *trideset* dana uzastopce (možda odatle i tih *trideset* ovčica).

Da je pod Ljubmirom Džore mislio samoga sebe, vidi se iz stihova koje on govori pri kraju dijaloga:

*Mjesec je sad travan, prolitja jur vrime,
Skoro će Đurđev-dan, moje krsno ime.*

O mladosti pjesnikovoj nije nam mnogo što poznato. Znamo da je učio prava (»fu doctore di leggie«, *Genealogia*) i da su ga privlačile učene disputacije (v. str. 104, 105). Imao je smisla i za humor i za ljepotu, a devedesetih je godina, čini se, nešto češće pobolijevao. Ovo se daje zaključiti iz pj. LXXXVII, koja u sebi ujedno sadrži dokaz da je nastala *poslije* dijaloga koji je gore spomenut.

Pjesma je upućena prijatelju Sladoju (v. str. 83–4) koji mora da je bio poznat kao šaljivčina i pisac stihova koji su ljude tjerali u smijeh. Počinje ovako:

*Sladoje, po dilu pjesnivče pjesnivi,
Tako te kroz vilu luven gñiv ne ognivi!
Tako te ne rani, jak'ino Ljubmira,
Po svitu zamani goršticu ki tira!
Ke s' složil jur pjesni, pošli m' ih, moj Slado,
Čič stare prijazni, molim te prirado.
Jeda mi dai one dadu smih izvidni,
Čim da mi ne zvone skoro dan poslidni,
Ar smiješnom besidom ako mi ne daš lik,
Umrijet ću nevidom, meni je kratak vik!*

te se malo podalje opet i na jedno i na drugo vraća:

Pošji mi tve slike, ali su, dim, pjesni,
 Ke s' složil kroz smihe ali kroz luvezni.
 Tol' ih neč' poslati, glavni mi č' bit krvnik,
 Ki mož' a neč' dati mom srcu dai taj lik.
 Zvati ću osvetu, ljub i te smamila,
 Sve t' službe u štetu, zla te kob slidila!
 Ne čin' se još kleti, er bolan što kune,
 Višnji ga osveti, kletve se ispune!

Ne isključujući mogućnost da je Džore ovu pjesmu pisao već kao svećenik – u njoj seljanka »gre s bogomoše«, sâm se tuži kako »držat duh i moć, srce se podira«, kako je »vas nezdrav i bolan« (a u Stonu je njegova majka imala nešto posjeda) – ona u čitaocu rađa pitanja: tko je taj Sladoje? Kakvo je društvo imao Džore Držić, u kakvu se društvu kretao posljednjih dvadesetak godina XV vijeka?

Znamo da se družio s Dragišićem (v. str. 104) i da ga je taj cijenio. Drugi prijatelj koji nam je poznat po imenu, koji je upravo bio vlastelin iz Stona, bio je Frano Mihov Glavan (de Galuano), koji mu je oporukom u rujnu 1500. ostavio neke knjige (Marcijala, Ciceronove *Tusculanae disputationes*, Klaudijana). No tko je bio Sladoje? Je li to bio onaj Frano – ili je to bio Frano Gundulić, koji je svojim *Baptistinom* dokazao da je imao smisla za humor i da je mogao ljude nasmijati, a bio je k tomu i suvremenik Držićev, mi ne znamo. Mogao je to biti i Ilija Lamprica Crijević (1463–1526), koji je također okolinu znao nasmijati svojim tu-maćenjima Plauta (njegov nadimak *Lampridius* u grčkom može značiti i »vedar, veseo«). Uopće, premalo nam je poznato o društvenom životu (i o društvu) u Dubrovniku u posljednjim godinama XV vijeka, kada su se uz one koji su gore spomenuti (uključujući ovamo i Šiška i Džora) u isti mah mogli na Stradunu naći i Ivan Gučetić, i Jakov Bunić, i Karlo Pucić, i Petar Menčetić, i Vjekoslav Crijević, koji su svi bili pisci i koji su se svi zajedno među sobom poznavali. Bio bi ne samo lijep nego i zahvalan zadatak hrvatske kulturne historije da se iscrpnije pozabavi ovim pitanjem.

Kao običan građanin-pučanin Držić nije imao pristupa u Vijeće i nije mogao biti izabran knezom ni na Šipanu ili Lopudu, a kamoli u Gradu. U vezi s njegovim stupanjem u svećenički stalež zabilježio je Đurđević neka govorkanja koja su se poslije kojekako uvećavala i koja su zatim – u toku stoljeća – u književnoj historiografiji (sve do Rešetara) uzvitlala dosta prašine. Đurđević²⁰ je (izvorno, u autografu) zabilježio samo ovo: »Georgius Darsius, coequs Sigismundi Mensii, poeta fuit, cuius e(t) illud, cum puella, sponsam quam ardebat, aliis nupte fuisset«²¹ – i dalje navodi stihove iz pjesme LV i R 590, koje (ove druge)

²⁰ *Vitae et carmina nonnullorum illustrium civium Rhacusinorum* (ad G), v. P. Kolendić, Zbornik SAN VII-2, Beograd 1935.

²¹ Kod Kolendića omaškom *coaevus*, zatim *est*, a osim toga *puella* je tek naknadno upisana (iznad *sponsam*, pa je i to trebalo unijeti u tekst), v. P. Kolendić, *Biografska dela Igrata Đurđevića*, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srp. nar. knjiga VII, SKA, Beograd 1935, str. 43.

međutim nema ni u D ni u L.²² Mlađi prepisivač Đurđević (Reš. Bibl. Rhacus. sada T 4119)²³ već je to ovako proširio »Georgius Darsa Poeta amicus Sigismundi Menze, cujus filia, pro qua Georgius ardebat, alii nupta est. De hac re sic queritur Georgius« – (i sada slijedi spomenuta pj. LV i za njom R 590). Kao što se vidi, ovdje je Džorina odabranica već kći Šiška Menčetića, no još se ne kaže da je to, što se za drugoga udala, bilo razlogom da se Džore zapopio. Nešto mlađi Saro Crijević (Cerva) međutim već ima romantičnu priču o pjesniku koji se slomljena srca odlučuje za svećenički stalež (»Puellam elegantissimam, et mirae formae dignitate exornatam adolescens adamavit, ejusque nuptias summopere exoptavit Georgius, sed quod omnino nolebat, cum eam alius nuptam vidisset, a dea se męrari, ac tristitię permisit, ut nihil in humanis rebus sibi amplius solatio esset. Hęc causa fuisse perhibetur quare Ecclesiasticę militię nomen dederit« (et sacerdos factus est, vidi sn.). Pedesetak godina poslije toga Appendini je oboje spojio: djevojka je i kći Šiška Menčetića, i zbog nje je, kada se za drugoga udala, otišao u svećenike (»... desiderava ardentemente d'unirsi in matrimonio colla figlia del suo amico poeta Sigismundo Menze, donzella di rara avvenenza, e di grande spirito, la quale fu perciò per gran tempo il soggetto de'suoi teneri, e malinconici carmi. Ma, vedutosi da lei posposto ad altri, si abbandonò ad una somma tristezza, e, dato un generoso addio al mondo, abbracciò lo stato Ecclesiastico, e menò poscia i suoi giorni in seno alla religione ed alle Muse Illiriche«, *Notizie* II, 217). Odatle je to prešlo i na druge, pa i Jagić daje svojoj mašti maha (St. pisci hrv. 2, VII) »živahan i čuvstven mladić – tako si ga predstavljamo još i danas, čitajući njegove pjesme – planu žestokom ljubavi za kćercom, kako vele, prijatelja svoga pjesnika Šiška Menčetića, ali njegova ljubav ne kosnu se srca djevojčina, ne nađe ondje odziva. Ona pođe za drugoga, na što Đore, sjetan neveseo, ostavi radosti ovoga svijeta te postea svećenikom«, i tek je Rešetar na osnovi *Genealogije* i drugih spisa uspio dokazati 1. da je Džore 1497. stupio u svećenike i 2. da se Šiško Menčetić te iste godine tek oženio, i to Märom Gundulićevom, tako da je već i po tome isključeno da se Držić mogao zaljubiti u njegovu kćer. Međutim, ne mora biti isključeno da se po Gradu možda ipak govorilo da je Držić bio zaljubljen u jednu Menčetićku. Ako je bilo tako, uvid u pregled o genealogijama dubrovačkih gosparskih porodica što ga je dala I. Mahnken²⁴ kao da upućuje na to da je to mogla biti Petrunjela (Petronella), kći Vlaha Menčetića, koja se 1495. udala za

²² To što je Matijašević napisao, da bi to imala biti pjesma Džore Držića, ne znači ništa: on je to napisao zato što je pjesmu našao na tom mjestu u Đurđevića.

²³ Rešetar je cijelu svoju Dubrovačku biblioteku (Bibliotheca Rhacusina) otuđio i ona se sada nalazi u Pragu (Slovanská knihovna, Klementinum IIIp.; Rešetarovom rukom načinjeni katalog koji obuhvaća preko 2 800 brojeva (rukopisa, štampanih djela, slika, geogr. mapa itd.) obuhvaća dva sveska, sa sign. J 4083/1,2).

²⁴ Irmgard Mahnken, *Dubrovački patricijat u XIV veku*, I, II (genealoške tabele), Posebna izdanja SANU knj. 340, ODN 36, Beograd 1960.

Miha Bunića. Na to bi mogli svojim početnim slovom da upućuju i neki akrostisi (u pj. XI, XL, LXXX), a možda i ono Jella u D u pj. XXIV.

Majka mu je dugo živjela²⁵ (dok joj je oporuka datirana sa 25. lipnja 1500, u kojoj se i Džora sjetila), no bit će da je i njezina majka bila dugovjeka, jer mi se čini da bi na nju mogli da se odnose stihovi iz dramatisirane ekloge (pj. XCVII) u kojoj Radmio odmah poslije prigovora zbog strica (v. str. 95) ovako opominje Džora (Lubmira):

*To i babu još plati sve što te negova
I, kako tva mati, hraniv te pjestova.
A ti nu studenu i slijepu i gluhu
Ostavi zgrčenu, staricu prisuhu!*

a na to Lubmir – pošto je spomenuo strica (i njegovih 30 ovčica) – ovako govori:

*Radmile, Radmile, kamo toj uteče?
Zdravo t' ovce bile, stan' da t' se još reče!
Staru mi baburu pohodi na kući
I tuv joj guburu daj da se savrući,
I š riome ostavi još vepra Bakoja,
Da se o nem zabavi mila babka moja,*

Znamo da nije dugo bio svećenikom: *Genealogija* Jera Vlahova Držića kaže da je umro kratko vrijeme poslije primicija («Morì del 1501 adì 26 setem(bre) pocho dapoi che celebrò la prima messa»). U oporuci brata Vlahu koja je sastavljena 3. prosinca 1501. (a registrirana 7. prosinca 1501) Džore se više ne spominje.

Rukopisi

Rešetar je u drugom izdanju »Pjesama Šiška Menčetića i Gora Držića« (St. pisci hrv. 2, 1937²) za pjesme koje je pripisao Džoru Držiću upotrebio ove rukopise:

D – rukopis iz svoje dubrovačke biblioteke (sada Slovanská knihovna Prag, sign. T 4116);

R – Kanconijer Nikše Ranjine iz god. 1507. (kojemu se poslije II svjetskog rata zameo trag);

D' – rukopis br. 334, vlasništvo Male Braće u Dubrovniku, koji je prepisan sa D u drugoj polovini XVIII vijeka a nosi natpis *Dio pjesni Gore Držića Dubrovčanina*.

F – Ferićev rukopis, koji se također nalazi u spomenutoj Rešetarovoj »Dubrovačkoj biblioteci« a u njemu je tek nekoliko pjesama Džora Držića prepisanih rukom Đure Ferića (1739–1820).

²⁵ Baka po ocu (žena Marina Držića Katarina) umrla je kada su Džoru bile jedva četiri godine (1465). Majka mu je bila iz ugledne hercegovačke porodice Vodopija, nazvane ovako po jednom pretku – kako stoji u genealogiji antunina – »perché il detto Jacomo non beveva vino«, a zvala se Nikolica (Nicoletta).

• Ostali rukopisi nisu toliko važni, jednako kao što nisu važne ni štampane zbirke koje su se pojavile prije Jagićeva izdanja: Pucićeva (1844. u Beču) i Kukuljevićeva (1856. u Zagrebu), jer su obje sastavljene na osnovi istoga rukopisa (D, koji je oko god. 1840. bio u posjedu Lukše Gučetića a zatim Meda Pucića).

Najvažniji je među spomenutima svakako rukopis D koji se ujedno donedavna smatrao najstarijim rukopisom u kojem su bile sadržane samo Držićeve pjesme. Po Rešetaru imao je biti prepisan negdje u drugoj polovini XVII vijeka. Pjesme u njemu nemaju nikakvoga natpisa, a nisu označene ni brojevima. Rešetar ih je naknadno numerirao i to olovkom (arapskim brojevima) idući redom od početka do kraja (do pj. 48, od koje su zabilježene samo prve tri riječi prvoga stiha, a zatim se tekst na sredini strane prekida).

Glavnim izvorom služio je Jagiću i Rešetaru rukopis R, a u njemu su ispremiježane i Držićeve, i Menčetićeve pjesme, i pjesme drugih poznatih i nepoznatih pjesnika.²⁶ Tu je, razumije se, bilo slobodno područje za različna domišljanja te se stoga oba izdanja samo koliko koliko u redosljedu slažu u prvih 47 pjesama – dotle, dokle im je bio vodiljom rukopis D (ma da i tu ima razlika: Jagić je npr. Rešetarov br. 516 podijelio u tri dijela, pj. 523 i 524, 539 i 540, 543 i 544 premetnuo, a pj. 534, 536 i 559, koje Rešetar ima u svojem tekstu, on je naprosto izostavio). Razlike su poslije pj. 47. između Rešetara i Jagića tolike, da bi ulaznje u njih, i u poglede kojima su se oni kod toga rukovodili, bilo danas gotovo anahronizam. U jednome su se ipak, i do pj. 47. i poslije nje, slagali – u tome što su pjesmama davali natpise, i baš time su mnogo toga pokvarili. Ni u D ni u R ovakvih natpisa nema, a nema ih ni u L.

Rukopis L

Već je Rešetar predviđao da je u doba Nikše Ranjine mogla (a to je početak XVI vijeka) postojati zbirka Držićevih pjesama pod natpisom *Pjesni ljubene*.²⁷ Na to ga je potaknuo sâm Ranjina, kod kojega su pjesme nanizane alfabetskim redom²⁸ i koji uz pjesmu 371., koja počinje stihom *Oh tužne sej pjesni s uzdahom složene*, donosi natpis *Gore Držić: Pjesni ljubene*. Rešetaru međutim nije palo na um da je to mogla biti i prva pjesma ovakve zbirke, i da je Nikša prepisujući pjesmu uz nju (ili, bolje reći, nad njom) prepisao i natpis koji se odnosio na sve Dzorine pjesme koje su u ovakvoj zbirci mogle biti sabrane. Da je Rešetar na to mislio, jamačno ne bi ovoj pjesmi posvetio tek 610. mjesto u svojem izdanju nego bi je stavio na čelo svojem rukopisu D, kod ko-

²⁶ v. M. Rešetar, *Autorstvo pjesama Račinina Zbornika*, Rad JAZU knj. 247, Zagreb 1933, str. 92-147.

²⁷ St. pisci hrv. II, 1937,² str XXXVI.

²⁸ Ovako su se uopće nizale pjesme koje nisu imale posebnoga natpisa, samo što je N. Ranjina pisao pjesme alfabetskim redom i u svojem rukopisu. Uostalom, taj alfabet unutar velikih slova nije bio strogo razvrstan (v. sn. iza L).

jega je ionako bilo očito da je krnj i da mu i na početku i na kraju nešto nedostaje.²⁹ Najsigurniji i najstvarniji, međutim, dokaz da je ta pjesma zaista stajala na početku zbirke iz koje je Nikša Ranjina prepisivao Džorine pjesme, jest u tome što se ona nalazi također na prvom mjestu u jedinom dosada poznatom potpunom zborniku Držićevih mladenačkih pjesama – pjesama koje je spjevao prije nego što je pošao u svećenike, a to je rukopis L.

Nađen je zahvaljujući susretljivosti, odličnoj spremnosti i daru za pronalaženje vrijednih slavenskih knjiga i rukopisa kojim se odlikuje bibliotekar Taylorove institucije (Taylor Institution) na sveučilištu u Oxfordu (Engleska) g. J. S. G. Simmons, tako da bi se rukopis s pravom mogao nazvati i njegovim imenom. Ja sam međutim uzeo kraticu L prema posljednjem privatnom vlasniku prije nego što je rukopis došao u poznatu Marsh biblioteku u okviru katedrale sv. Patricka u Dublinu u Irskoj. Bio je to Dudley Loftus (rođ. 1616), potomak ugledne irske porodice (otac mu je bio Sir Adam Loftus of Rathfarnham Castle, Dublin). Studirao je u Dublinu, Oxfordu i u Cambridgeu i bio okretan i kao političar i kao diplomat, pa je i za Cromwella i za Restauracije ostao na vlasti i do smrti bio član parlamenta u Irskoj. Umro je 1695. te je sahranjen u Dublinu u katedrali sv. Patricka.

Bio je po struci orijentalist i objavio je veći broj naučnih radova (*Logica Armeniaca in Latinam traducta*, 1657, *Introductio in totam Aristotelis philosophiam*, 1657, *Liber psalmorum Davidis ex Armeniaco idiomate in Latinum traductus*, 1661, *Several Chapters of Dionysius Syrus's Comment on St. John the Evangelist*, 1670, *Praxis Cultus Divini*, 1693. itd.). Skupio je dosta knjiga i rukopisa, no tko zna kako je i na koji način do njih dolazio: Britanski biografski rječnik (*Dictionary of National Biography*, ed. by Sidney Lee, London 1893, knj. 34. na str. 80) kaže za nj: »He is stated to have been noted for levity, improvidence, and indiscretion«.

Njegove su knjige i rukopise poslije razvukli te se nešto od toga (nešto je i propalo) danas nalazi u Londonu (British Museum), Oxfordu (Bodleian Library) i Dublinu (Trinity College i Marsh Library, u kojoj se nalazi i naš rukopis).³⁰

Pisan je na papiru veličine 22 × 16 cm, u četvrtini (4°), na deset kvaderna od kojih su A₁, A₈ i K₂₋₃ neispisani ili nedostaju. Folijacija nije provedena, ali su pjesme redom kako slijede jedna za drugom označene rimskim brojevima.

Prvi je list, koji je mogao biti prilijepljen uz korice, a mogao je imati i poseban natpis, nestao, pa tekst počinje na A₂^r i ide do I₆^v, koja je strana prazna, i iza nje se na K₁^{r-v} nalazi PRIBRANIE OD PIESNI GIORNIEH PO REDU- indeks alfabetskim redom prema prvom stihu (s arap-

²⁹ Ovo se moglo vidjeti i prema prvom stihu (u L pj. III st. 3) koji počinje veznikom (*I rekoš sam sebi, zač ňu svi ne slave*).

³⁰ Ovim je putem možda došao u Trinity College i ruski bukvar iz XVII st. koji se ondje nalazi.

skom oznakom broja *Piesni* koja tako počinje). Indeks nije potpun, ima samo slova A B D E G i početak (prve dvije pjesme) sa J. Osim toga u sredini (ili točnije, na kraju prvoga kvaterniona) nedostaje jedan list na kojem je veći dio pj. IX, cijela pj. X i polovina pj. XI. List je očito istrgnut ili je ispao, međutim nije ga teško rekonstruirati jer se navedeni dijelovi istim redom nalaze u rukopisu D. Ispisanih listova je svega 77, sa po (prosječno) dvadeset redaka (stihova) na svakoj strani. Vodeni znak na ispisanim listovima predstavlja hodočasnika (sa $\frac{31 : 28}{46}$ mm) i

on se prema Zonghijevu katalogu (*Watermarks*, Hilversum, 1953), kako mi je ljubazno saopćio g. Simmons, nalazi u pojasu br. 1703–1714 te provenijencijom upućuje na drugu polovinu XVI vijeka. Korice (tvrde, s pregibom od kože) idu u XVII–XVIII stoljeće, a papir je na njima ne mletački nego nizozemski (amsterdamski).

Prva strana teksta ima – uz žig sadašnjeg posjednika (MARSH'S LIBRARY) i signaturu (MS.) Z4.4.6 – ovakav natpis (v. sn.):

GI ORE TE DAR
SCIC HIA PIESNI KE
STVORI DOKLE KROS
GLIVBAV BIES-
NIESCIE POCIG
NIV

Zatim odmah slijedi I i prva (pa za njom II druga, itd.) pjesma. Stihovi svi počinju velikim slovom a interpunkcije u pravilu nema nikakve. Vlastita imena (pa i ona zvijezda, npr. zvijezde Danice, ili nekih ptica) pisana su velikim početnim slovom.

Pjesama je u svemu 97 (XCVII), no dvije su u početku krnje: XCIII i XCIIII, i to tako da im – sudeći po mjestu koje je ostavljeno prazno – nedostaje nekako podjednak broj stihova (12–14). Kako se obje pjesme jednako krnje nalaze i u D – i kako se ovdje u XCIIII naknadno pokušavao odgonetnuti (prepisati) prvi stih (koji stoga ne počinje velikim slovom, a i slova su, vidi se, poslije upisana), može se uzeti da su obje strane na kojima se nalazio početak pj. XCIII i XCIIII u matici iz koje se L i D prepisivao bile oštećene ili toliko zamrčene, da se tekst nije mogao pročitati.

Na kraju XCVII ista je ruka velikim slovima pri dnu strane ispisala SVARHA, i to se odnosi na cijeli rukopis a ne samo na posljednji dio (na XCVII). Za numeraciju se može uzeti da je izvorna, odnosno da ju je pisala ista ruka koja je pisala i cijeli tekst. Ovako se može suditi i po tome što su na nekim mjestima brojevi jednako blijedi (izblijedjeli) kao što je blijedo i pismo.

To što u rukopisu D pjesme nisu obilježene brojevima (nego je brojeve stavio Rešetar), mislim da se može time tumačiti što prepisivač nije ni mislio da prepíše cijeli rukopis nego se je htio zadovoljiti izborom iz njega. To ga je potaklo da pj. IV stavi jamačno odmah iza I (a mogla

Homines sumus. Aliud nos dicere nescire fate-
mur. Moyses quoque si de ipsis ullam mentionem
fecerit etiam tacitam nil potest constare. Quam-
vis de hoc et sint imaginationes quot doctores.
Dixit certo Deum creasse lucem & a tenebris di-
uisisse & lucem appellasse diem / tenebras noctem.
Si per lucem angelos intellexerit & bonos die ap-
pellauerit malos autem noctem / tunc die prima
creatos perhibet. Si autem quando in principio
creavit celum tunc ante omnem diem ut quidam
exponunt sunt creati. Si dixeris post hominem
eos creatos / tunc tibi eorum tacite meminit / quoniam
dicit Benedixit diei septimo & sanctificauit eum
& in illo requieuit quia ultimum & nobilissimum
opus per fecit ideo sanctificauit & benedixit & i
bonis angelis perpetuo requieuit. Si autem crea-
ti fuerint per multa secula imaginaria ante hunc
mundum / sensibilem / tunc de illis nullam men-
tionem fecit. Moyses nisi nomine celi intelligas An-
gelos creatos in principio id est diu ante omnia /
Et terram id est materiam primam / & ita fuisset
tam angeli quae materia prima per multas origines
prius mundo creata. Vnumquodque horum cum si
de christi stare poterit. Noli solum quicquid aeternum
preter Deum ipsum cogitare & non peccabis. BA
SILEVS. Nullum falsum stat cum uero / Cito
enim falsum discrepat a uero ut dicitur primo
eccliorum. Sed aliqua illarum opinionum de an-
gelorum creatione est falsa. Igitur non stabit cum
fide quae uera. BENIGNVS. Non omne falsum
repugnat uero / Sed illud quo ipsum uerum ue-
luti quodam opposito suo destruitur. Quomodo ita
quae fides id solum dicat. Nil a Deo aeternum huic
autem ueritati non opponatur ulla illarum opi-
nionum / stabit ergo cum fide / quia non contra
dicit fidei. Oremus totis uiribus ipsorum qui re-
manserunt consortio iungi. Et quia cuncta no-
bis intendant pericula & mortem. Et mundi re-
nouatio. Et nuptiarum igni praecleara (ut expec-
tatur) solemnitatis : erit occasio excidii plurimo-
rum. Ipsi sancti Angeli procuratores nostrae sa-
lutis ut uitam nobis & ueniam impetrent de pre-
cetur.

FINIS.

ARGUMENTVM QVINTI LIBRI.

Onis Iunii anni prememorati dum
sacraque pentecostes appellamus
celebrantur. Et de gratia sancti spi-
ritus in igneis linguis supra Apосто-
los transmissa collocutio fuerit. Aderat uiri orbe
nomiatus. Bonibus Bondenalius Iuris utrius
doctor peritissimus. Aderat quoque Georgius
meus darschii & meratque aspectu decorus. Tu
Quidam ex acutioribus itaque proposuit de Angelis di-
sputationem. Cuius occasione quae inferius scri-
buntur fuerunt inter nos eo modo quo notan-
tur declarata.

- ¶ Capita quinti Libri. In quo agitur de gratia
An mox ut creati fuerint etiam angeli beati abique
ullo merito premio. Ca. primum.
An oportuerit Angelos gratia praeditos fuisse
antequam mouerentur in Deum & plurima indu-
cuntur quibus ostenditur nullum posse in Deum
moueri sine concursu gratiae specialis. Ca. ii.
Inducuntur plurima in oppositum quae possunt uo-
luntas seipsa ferri in Deum. Ca. iii.
Declarat praecceptor quid haec in re sit sentien-
dum. Ca. iii.
An fuerint omnes in gratia creati. Ca. v.
An prius beatitudinem meruerint quam eam acce-
perint & declaratur quo pacto potuerint me-
reri. Ca. vi.
Angelos meruisse premium quod acceperunt. Ca. vii.
An exemplo fuerint beati uel aliqua motula
fuerit. Ca. viii.
An beatitudinem susceperint iuxta naturarum
uarietatem ampliore & minore. Ca. ix.
An ipsi angeli peccare possint. Ca. x.
An beati Angeli possint in beatitudine profici-
cere. Ca. xi.

cum qual' frige al pnti p' cento 300 quelli et me hauria
 pmissa de dare quando me fidi. Lasso una coppa mia par
 naza alla sorella mia Luisa. Lasso uno p'ni de coragli piu
 grande ad Luisa sorella mia. Et lo p'ni meuo voglio et
 se daga a Nicoleta ameda mia et se lei friga ricordo li ho
 ordinato. Lasso anche mie monoy alla detta ameda mia Nico
 leta et anch' li Lasso Le fil d' bombaxe et p'ga die p' un
 mia et se ricorda de me. Lasso a pre vito de Nicolo p'
 cing' et dica Le messe de s'no Giorgio p' una mia Lasso a
 gnada muglier de petar milatovich uno ducato p' mox et
 uno oggnaq' nouo Lasso a gargarita murtuonov monacha
 in s'no maro una casseta de cypressi. Lasso mei Epitropi et
 executori del pnti testamento pre vito de Nicolo et fiat illo mox
 vito et madre mia petronella et ameda mia Nicoleta Ali
 quali recomando lora mia et ego p'bi Johannes notarius pu
 et ad pnt' scriba curie archiepiscopis Rati cur' ordinata scripti.
 Quo quidem testamento viso p' dictos duos consules et iudices
 et duos testibus exiatis scriptis cum vinculo sacramenti fuit
 mox quia dicitur si fuisse assignatus i testis p' dicta testa
 mentum et q' dicta Testamento erat sane memo et boni iudicis
 licet esset egrotata corpore quando dicta condidit. Testamentum
 subscriptionem fuit dictum. Testamentum ad nullo testimonio sup
 possit.

Te. Nicoleti uxoris quoy Nicolai & derisi

Mettimo quoyissimo iudice d'ra die decima mense July Rayusy
 hoc est Testamento olim Nicoleti uxoris quoy Nicolai & derisi imp
 defuncte p'ntis d'ni consuli cur' Civitatis cur' Rayusy & Stephano
 Juny de gradis et suis iudicibus & Andree de cur' & Constante
 de gradis & Junio Lu de hma p' Antonio mar & vito et p'
 Martine de de gradis & Jacobo de cur' de bona & p'ntis
 au' de de gradis testis scriptis d'ni Testamento cuius tenor
 talis est in Rayusy in nome de La s'na tertia padre Polo &
 spiritibus 1500 an' 25 Juny Jo Nicoleta uxor de olim Nicolo
 de derisi quoy iuxta del meo corpo tenore sano de la memo
 et cu' sentio meo iudicito recordandome & soy mortale p' sta
 priate quando el creator mio mandara p' me p'cedere quella
 salutem admonitione del s'no euang'cho dicente Estote parati

Loy.

fage et ordene questo mio ultimo testamento a Leonde de miss
 d'indio et a salute de l'an mia La qual recomando a
 le miei sue primo Lasso p' decime o p' parte a s'ra maria
 mayor in Regni gross sei et a s'ra maria alle d'ingr or
 Al quinto de s'ra donuogo in Regni gross sei et al quinto de
 s'ra francisco in Regni gross sei Lasso alli poveri Leprosi
 de s'ra Lazaro alle ploze or 4 Lasso al Convento ordo de
 s'ra donuogo in Regni p' quatro p' le messi p' l'an mia Lasso
 al monasterio de s'ra maria de castillo duran doi Lasso ad
 andrea baturo duran tre p' debito Lasso ad andrea maria
 sorella duran duo p' amor et a catharina mia sorella duran
 doi p' amor et a francesca mia sorella duran doi p' amor
 Lasso a catharina videta de g'any christof gradig duran p'
 amor Lasso duran cento p' aiuto de maritator de nicola
 sola de garano mio solo p' amor et se p' cada messe
 detta nicola auaute fosse maritata et si d'ici duo centi
 siano al dicto garano suo padre et al mio Lasso a
 garano mio solo p' cento p' amor et a don zozzi mio solo
 p' cento p' amor Lasso a garissima fransisa mia p' s'ra
 in quali due hauer de Le sue mercede et a nicola altra fr
 t'pza d'ingr et li se paga la sua ragione et debito pagamento
 de quanto die hauer de la sua mercede Lasso p' p'prio mal
 abito p' comp Lasso al p'faro don zozzi solo mio p' amor la mia
 cassa de nugato La qual e in la camera i primo solaro a p'p
 el mio coffano con tutte quelle cose et in quella se tionano p'p
 al dicto don zozzi lasso el mio coffano et la camera grande
 noua la qual se ho facto et li cassin mei doi de seda d'istria
 et la rosa mia noua del concato reclamata p' la qual ho se
 dato p' 18 p'ny adeno et voglio et dicto pre zozzi mio solo
 debba distribue de Le mie vestimete quello o quanto o doue
 se li ho acomesso Tutto el resto de quello ho sey valioso por
 tione Lasso alli mei soli alli quali et Lasso la mia traher
 La qual duo li ofiziar i celo et voglio et loro siano episcopi
 de q'ito mio test et nicola de galcaz et thomas de bl d'indio
 et andrea de d'isa mio al qual lasso p' amor et li se pagano et
 de g'any p'ira dei de l'ingr et duo concato de lecto et duo to
 uachie et duo p'ira 8 pontificali et di piu quoy se Leonde de cast
 nra et li se paga de Le masseracie de cose de rame 8 pagano
 et de altre cose minute p' h'ianza de la tavola p'ny ordano
 et a p'ima fransisa se paga el suo douer de s'ra d'ie hauer p'
 la sua mercede duo g'any et s'ra d'ie mio d'imp'ca p'ny
 h'ia testam quod nullo testamino t'p' possit

eque solutio garano
 p'ra m' d'icam i d'istria
 not' 1502 7 octobris 1511

Iz oporuke Držičeve majke (mjesto gdje mu ostavlja 100 perpera, i dr.)

Georgius Larfius

Ex eo lignum orbine, que proximum a Patria locum obtinet
 Honoris seculo xv et sequenti inveniunt Georgius Larfius Poeta non me-
 do, sed Illyricus etiam Doctus, Disceptor eximius, et Auspiciarius. Patre
 Nicolao natus, qui belli instrumentis, et apparatus fortuito igne de-
 gusti absumptis, conflagrati simul Doctoris ruina cum alijs multis gra-
 ves in se vi. Idus Augusti anni: 1283, Matre Nicolosa Blafij
 Vologiz ipsius orbine viri filia. Inellam elegantissimam, et mira
 forme dignitate exornatam adulescens adamavit, gustu neptias fam-
 mone exoptavit Georgius, sed quod omnino noluit, cum eam alij au-
 ptam vidisset, adeo se morari, ac tristitia permisit, ut nihil in hu-
 mania velut sibi amplius solatio esset. Hec causa fuisse perhibetur
 quare Ecclesiasticæ militiæ nomen dedente. Sacerdos factus inter al-
 ias sacre præf. lucubraciones, que extant, prima edidit longius-
 culum, idemq. elegantissimum de Castitate inscriptum, in quo expre-
 ssit, omne genus rationibus juvener a profanis amoribus avocare
 pender, sed antequam sacro videri concederetur, multa etiam Evocica scri-
 ptas. Laudatur cum primis nyctiale Divana ad eo editum. Adeli-
 um Dehella in Alexico varia eius opera commemorat. Ex primis suis
 Georgius

Georgium, qui Ethylicas usus eduxit rationem. Myrice Poëta illustrat
 Torro, qui cum secuti sunt Poëta, ubi Poëtae magistrum venerati sunt,
 et eximij inde habiti, quod ejus vestigijs insisteremus, vix autem alium illu-
 stratum cultorem reperiri, qui idiomae Elegandis, sententiarum gravita-
 tate, carminum suavitate, Georgio comparari possit. Dominicus Francus
 a nobis supra laudatus, qui se Dorsij Discipulum professabatur, et honori-
 fici vertebat si talis crederetur, tria in ejus laudem Epistola scripsit, la-
 tidandq; impense profertim Dec. 1681, et Dec. 1691. in quibus excellentissimum
 Poëtam vocat, quo nemo suavius unquam cecinit, nemo elegantius, quo
 vita functo, ait neminem superesse, qui nam ad solas Successorem nobis
 ostendat. Ingenij ad versus edendos singularis ac peregrini hominem
 laudat Nicolaus Torro (M. della Reg. giov. 8). hinc argenti. Securus
 a Georgio Benigno in laudato, de Sylvestrii spirituum natura, opere
 laudatur. Marini Dorsij egregij idem Poëta daturus fuit, et eximij ha-
 jusce artis Inceptor.

M.

Georgius Hispanus

V. V. V.

mu je to biti i ekloga koja se u L nalazi na kraju) – ispred II i III, i da krnji tekst XCIII (uz male izmjene) nadoveže (stavi iza) XI i tako prekine niz koji se (samo sa IV ispred II i III) inače tačno drži redoslijeda koji je proveden u L sve do uključivo XLI. Tada je, čini se, izgubio strpljivost te je preko reda počeo prepisivati, pa mu je npr. 42 – XLVI, 43 – XLVII, 44 – LIIII, 45 – XLII, 46 – XLVIII, 47 – XCIIII, a kod 48 je već sasvim izgubio strpljivost te je – premda je imao dosta mjesta (prestao je na sredini strane) – prepisao samo prve 3 riječi prvoga stiha (u L pj. XLIII). O tome eklekticismu svjedoči i to što je na svoju ruku odijelio pj. XCIII od XCIIII. Njihove su praznine, koje su podjednako velike (pa je pisac L na oba mjesta za njih ostavio prazan prostor), u L motivirane u materijalu (stranama koje su bile susjedne i koje su mogle jednako da stradaju), dok u D ove motivacije nema.

Spomenuti prazni prostori ispred pj. XCIII i XCIIII mogu dokazivati još nešto: da je L prepisan sa najstarijeg teksta, sa kojega su prepisani i ostali rukopisi (D i R) i da se prepisivač možda nadao da će s vremenom i u prvom dijelu spomenutih pjesama moći pročitati i prepisati cijeli tekst (onako kako je naknadno pročitao i prepisao i prvi stih u pj. XCIIII); inače jamačno ne bi onako odmjeravao prostor, i ne bi ga ostavljao praznim. On je, k tomu, u oba slučaja oznake (rimске brojeve) stavio ispred ovih praznina, te se i to može uzeti kao potvrda da je numeracija izvorna, možda i ne od njegove ruke, nego da se već zatekla u zbirci koju je kopist negdje u drugoj polovini XVI vijeka prepisivao. Napokon, spomenuto ostavljanje praznoga prostora može se uzeti i kao dokaz da se nije radilo o istrgnutom ili otrgnutom listu nego o mjestu koje je inače bilo učinjeno nečitljivim, pa se prepisivač mogao ponadati da će ga kada tada ipak moći pročitati.

Važno je istaknuti, kada je riječ o odnosu između L i D, da u D nema nijedne pjesme koja se ne bi nalazila i u L. Osim toga može se na osnovi L uzeti pod sigurno da su barem tri od četiriju pjesama u F (i to br. 3, 5, 6), za koje Rešetar nije znao čije su,³¹ pripadale Džorinim pjesmama (LXXXIII, LXXXV, LXXXVI).

Još je važnije što se u L nalazi i 21 pjesma kojih nema u Rešetara i koje su uopće dosada bile nepoznate. To su pjesme LXX, LXXV, LXXVI, LXXVIII–XCIII i XCVI–XCVII. Među njima su i neke koje se mogu ubrojiti u najljepše od svega što je Džore kao pjesnik dao, a osim toga među njima je i »pirni drama« o kojem je pisao Appendini i o kojem je došlo do onako krupnog nesporazuma između njega i Jagića.

Ne treba zaboraviti, osim toga, da su to samo *Pjesni ljubene*, kako je – sudeći po *Kanconijeru* Nikše Ranjine – jamačno stajalo na naslovnom listu cijele zbirke, odnosno da su to samo »Pjesni ke stvori dokle kroz ljubav bješnješe«, kako je zapisano iznad prve pjesme kojom rukopis L počinje. Ovo ne isključuje da nije moglo biti i drugih pjesama, koje je Džore pisao kao svećenik i koje su mogle biti više moralizatorski primjerene svećeničkom zvanju. Drugim riječima, ne mora se isključiti da ona »Pjesma o čistoći« (poema de castitate), koja se toliko svidjela

Đurđeviću da joj u autografu i prve stihove citira, nije mogla pripadati Držiću – svećeniku. Ona bi se u tom slučaju svakako ubrajala u najslabije što je dao, pa ako su i ostale slične pjesme iz posljednje 2–3 godine njegova života imale biti takve, ne treba žaliti što nam se zbirka takvih nabožnih pjesama nije sačuvala. Sudeći po rukopisu on bi prema tome pjesme *Ave Maria* i *Salve Regina* spjevao dok još nije bio svećenik. Ovo bi ujedno bili naši prvi – i uopće prvi slavenski – pjesnički prijevodi ovih pjesama.

Natpisa nad pjesmama u L u pravilu nema: izuzeci su samo LXII (*List od divojke svomu vireniku*), LXXXVIII (*Ptica svezana govori vili*), LXXXIX (*Salve Regina*), XCVI (*Ave Maria*) i XCVII (*Radmio i Ľubmir*).

U alfabetском popisu na kraju (koji je, kao što je rečeno, krnj, – ide samo do J (samo sa dva naslova; obuhvaćeno je i slovo *lj* jer se pisalo sa *gl* pa se ispremiješano nalazi pod *g*) ima nekih sitnih razlika (neki su oblici više ikavizirani, i sl.), pa o njima vidi među razlikama u jeziku (u tekstu).

Jezik

O jeziku pjesama u Ranjininom zborniku, u kojem su i pjesme Držićeve, pisao je Rešetar u raspravi »Rječnik i dikcija pjesama Račinina Zbornika« (u *Radu JAZU* knj. 260, Zagreb 1938, str. 1–56). On se međutim u toj radnji osvrnuo samo na leksički dio, na metričke pleonazme, na deminutive i hipokoristike i iz poetike na neke trope i figure. Među oblicima koji bi imali biti karakteristični za Držića i koje on navodi na kraju ima i nekoliko netočnosti. Tako npr. Rešetar govori na str. 21 o riječi *prsi* te veli da je ona nešto »škakljiva« kada se radi o ženskim prsima, i da ih zato Držić ni jedanput ne spominje, a to je netočno. U pj. VIII i LXXXVI djevojke govore o svojim prsima (*Jadovnih boleznih prsi su me pune . . . Vidić ćeš hitrosti djevojke ka ľubi*).

Uočljivije odlike u jeziku i u pisanju dubrovačkih pisaca prikazali su u različitim djelima T. Maretić,³² M. Rešetar,³³ A. Vaillant³⁴ i drugi, i ja ću se ovdje osvrnuti samo na neke momente koji mogu zanimati i one koji nisu osobito upućeni u pitanja savremene lingvistike.

Dubrovcani su imali diftonge *eu, ie (je/ije)* koji su se računali kao jedan slog (*Moj dragi Ľubmire, što tuj meu knezovi . . . Tko da je skorijepi, ľubav je koštrava*). Osim toga dug je vokal na kraju ili pre-

³¹ St. pisci hrv. II, 1937,² str. LIV.

³² T. Maretić, *Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*, Djela JAZU knj. IX, Zagreb 1889.

³³ M. Rešetar, *Najstariji dubrovački govor*, Glas SAN knj. 201, Beograd 1951. (i literatura ovdje do najnovijih rasprava C. A. van den Berka, 1959, i Irmg. Mahnken, 1963, koje međutim u naše raspravljanje nisu unijele nikakve nove, odlučne momente).

³⁴ A. Vaillant, *Les origines de la langue littéraire ragusaine*, Revue des Études Slaves, IV, Paris 1924; isti, *La langue de D. Zlatarić I, II*, Paris 1928.

lazio u *j* ili se pisao sa *j* iza sebe (*onej su tej čudi*, tj. one su te čudi; *Ľubav me taj morij*). Ondje gdje se je *j* pisalo iza *i*, ono se jamačno nije izgovaralo nego je samo označivalo duljinu i jato ga nisam pisao ni ovdje, a nije ga trebalo pisati ni u rukopisu (*Mnozīm bij radost* – mnogim bi radost, *nigdar se ne vidij* – nigdar se ne vidi, *tij svrni tuj gospoju* – ti svrni tuj gospoju, i sl.). Ondje gdje je bilo dugo *ā, ē, ō, ū*, ono je na kraju riječi (npr. u zamjenicama) prelazilo u *ai, ei, oi, ui* koje se pisalo *aj, ej, oj, uj*, a jer se *i* po kakvoći razlikovalo od *a, e, o, u*, ono se – za razliku od dugoga *ā, ē, ō, ū* u sredini riječi gdje toga nije bilo – primjećivalo, i zato se svagdje i u tekstu ostavljalo *a, e, o, u, + j*. Proces je sličan onome kako se u književnom jeziku od nekadašnjega *тъ* za muški rod razvilo najprije *тъ* pa *tā* (kako se i danas gdjegdje govori) i zatim *tāj*, samo što su to Dubrovčani protegnuli i na ostale slučajeve bez obzira na rod pa su pisali i *taj smrt, taj vila, taj misal* prema *saj svit, tuj, toj, sej muke, s kej žedi* itd. S druge strane izostavljalo se krajnje *-t* u grupama *-st* te se pisalo *kripos, mladost, oholas, vlas, milos, silos* mjesto *kripost, mladost, oholast, (oholost), vlast, milost, silost*. Prema *poći* imali su za *otići* (i *napustiti*) oblik *oći* (i pisali su ga – kao što su obično pisali infinitve – bez krajnjega *-i*: *oć*). U rimovanju su također bili dosta slobodni: asonanca je bila važnija od aliteracije te su se tu i tamo u rimi mogli naći i ovakvi parovi *nebesa/sveza*, ili *nebesa/steza, rusom/uzom, voće/dode, uzdvižem/pišem, seli/želi, porazni/ugasni, mista/višta, prsi/mrzi* čak i *čemerna/nemirna, prijazni/pjesni*, što bi moglo upućivati na užu izgovor ovoga *e* (u *čemerna*, u dijalu i *čemrna*) i na širi onoga *e* (*ije*) koje je postalo od *jata* (srednji stupanj *prijazni/pjāsni*). No ima i dilacija, koje su međutim opet išle više u smjeru asonance nego aliteracije te se mogu naći i ovakva podudaranja *mladosti/bolosti* (dok se kod *protrnu/neharnu* moglo raditi o čakavskom čitanju (i pisanju) *protarnu/neharnu*). Od morfološki zanimljivih oblika koji tu i tamo iskrsavaju u Džorinim pjesmama spomenut ću optativ *gubijem* (*Ne zgubijem svih strila i od njih sve vlasti* – govori Kupido, LXXX), oblike *zginuti* (sagnuti), *obiteći* (opteći), *krivedni* (prema pravedni), pa ptc. pret. akt. *uzdahal* (uzdahnuo), ili *razdružan* (bez druga), *uploditi* (prema *vъplotiti, ovaplotiti se*), *perlipša* (tuđica, za razl. od ostalih), *gorštica* (f. prema m. *gorštak*), *seļka* (= seļanka), *savručiti se* (ugrijati se), itd. Po vrstama riječi, kod *pridjeva* su se provodile predsufiksalne palatalizacije velara (*tacih* gospoja II, *tanci* su ne usti III, *drazim* prolitjem VI, *razlici* ljudi, s *rajscim* kraljevstvom XIX, dni *duzi* XXIII, od *mnozih* XLVII, s *gorcim* životom XLVIII), a u dativu-lokativu jedn. ž. r. nominalno je *jat* davalo *i* (u *rusi* toj kosi VI, rani *luti* LVIII, tač vili *neharni* LXXX, o vili *gizdavi* XCI). Slično je i sa zamjenicom za prvo lice (u *mni* VI, ka *mni* XCIII, isp. i čakavsko *mani* XXV, LIV, LXXVII, LXXXI, u *mani* LXII prema *manu* LXXXVI), pa kod priloga *svudi, zli* LIV, *javi* LXXIV, gdje također *i* stoji mjesto staroga *jat* (prema *vinu*, koje je dosta običan oblik u zn. 'uvijek'), Od *jāk* komparativ (osobito ako se radi o isticanju) glasi *jakši* (jakši nego lav XXVI, j. ner lav LXIII, jakša od lava XLVIII).

Kod imenica *kosi* je i-osnova (isp. rusi *kosi* III, u rusi *toj kosi* VI, rusa je *ne kosi* XXI, slično i *usti: tanci* su *ne usti* III, pa čak i *put: stran puti* zabludit XXXIII, iako je inače *put* imenica muškoga roda: *svoj pravi put oči* ib.). Ima i starih (kraćih) genitiva množine (iz *lug* VI, XXI, *slavic* XIX, *bajanje starić* LXXXI, prema od *valov* XLVIII), dok se za *ruke* upotrebljavaju stari dualni oblici tipa *ruci ne pribile* VIII, *ruci me* LXXVII i sl. U *dubje* (po *dubju* XIX, pod *dubje* LXXIX) mogao je razlog neumetanju *l* biti i semantički (prema *dubok* – komp. *dubli*). No najviše je razlika kod glagola, gdje se npr. u prezentu prosto isprepleću stariji i noviji oblici tako da je pjesnik slobodno mogao da crpe i od jednih i od drugih (ispor. za 1. lice jedn. *diču* se, *pridu*, *viđu* V, ja *sumnu* VI, *služu* – *tužu* XVII, *umiru* XXXVI, *možu* XXXIX, *govoru* – *dvoru* XLVI, *budu*– *bludu* LIV, *poju* LXI, LXXX, *zadu* – *nadu*, *pridu* – *poblidu* LXXXII itd. ali *slišam* IX, *slušam* – *kušam* XLVII, pa *vidim* – *blidim* XLVII, *slovim*, *pišem* – *uzdvižem* VI, *želim* VII, *budem* XIII, *molim* XLV; pa *možem*, *ne možem* XIII, LIX gdje to ima upravo optativno i kondicionalno značenje, itd.). Zanimljivi su i preteritalni oblici tipa *recih* I, *usaše* XXVII, *želiše* XXXVIII, *kuniše* LIII, *stinih* – *vehnih* (za *stinuh* – *venuh*) LIV, *pra(v)laše* LIV ili *ktijah* LXXX, *prozriše* se (o grlu, XCVII). Za imperativ dolaze oblici *ne kti* (u značenju *noli, nemoj*) V, *sad hoti* LXXXII, XCVII, *rec mi* LXVIII, *svani mi* XXXIX, *ne čin me želiti* XVIII, *prid*, *viđ* XLV, *zamukni* IX (i to za 3. lice), *svak začni misliti* II. No možda su najzanimljiviji participi, kod kojih se lijepo može pratiti kako su se za sadašnjost ili istovremenost oblici gerunda na *-ći* pomalo razvijali najprije u glagola na *-im*, dok je u onih na *-am* normalno bilo *-aje* (*striļaje* III, *puštaje* XIX, LXIX, *čekaje* – *ufaje* XXIII, *smišļaje* XLVII prema *steći* XIX, *suzeći* XXVI, *cafteći* XXVII, *živļeći* LXIII itd.), a na dva mjesta, kada mu je to bilo potrebno, Držić je znao posegnuti i za crkvenoslavenskim oblicima (*letuštih* ptica IX, *gorušte* sunce, *svitlušte* zvijezde XCVII).

U participima perfekta, kao što se to i gore vidjelo, dolaze jače do izražaja stari oblici na *-al* tipa *usahal* – *uzdahal* XLIX, *iznašal* – *sašal* – *rekal* XCVII (isp. i *prijavši* LVI), a na jednom mjestu ima i staro *obišad* (= *obišavši*) LIX.

U sintaksi se – osim reda riječi, koji je nalik na onaj u drugih dubrovačkih pisaca (v. i ispor. *jur se su skupile* IV, *ja te ću pomolit* V, *nu ti će zavidit* V, *tu joj ćeš još reći* XXXIV i sl.) – nalaze i ovakve konstrukcije: *tako mi ne sahnut* VII, *budem se ne reći* XIII, *tako ti primiti* XVIII, *gizde me ne smame* (tj. *smamiše*) II, *ki bude viditi tancaje gospoju* LXI, (vila) *za ku bih ja podal vas saj svit bivši moj* XCVII, i sl., i tek na nekoliko mjesta probija rekcija koje je u Dubrovniku tada moglo biti i više (*sa svu moć i kripos* XXXIX, XL i dr., *usišem na sonce goreći* LIII, *počivah pod dubje zeleno, ka ostav u svoj stan* LXXIX). – Kao što se vidi, druga je polovina XV vijeka bila u mnogočem vrijeme previranja, i Držiću je za nijansiranja bio na raspolaganju fond kojim se on obilno znao poslužiti. Treba se diviti kako je

tu i glasovno znalo iskrnuti štošta što je pripadalo prošlosti (npr. o za l: *sonce, sončan, pon, sozom* za sunce, sunčan, pun, suzom, a znamo da je još i u Divkovića bilo *uo*). Neke oblike izdavači nisu pravo razumjeli ili pravo pisali. Rešetar je pisao *ajli* (ovako, sastavljeno), a grafija sama kazuje da bi trebalo pisati *aj li* (jer ima i *aj bo*).

I leksik je zanimljiv. Uzme li se u ruke Akademijin rječnik, vidjet će se npr. da se u njem *šlednik* javlja u Nalješkovića, *raznost* u Zlatarića, *prašati* u Dimitrovića, *primota, istajati, gorštica, piple* u Vetranića, *otrov* f. u Gundulića, pridjev *pjesniv* u Ranjine, *skorijepiti* u Palmotića i da se *krušan* i *rušan* javljaju samo na sjevernom primorskom području, međutim sve se ove riječi nalaze i u Držića, dakle i do stotinu godina prije nego što se to dosad znalo. Neke riječi uopće ne dolaze u Akademijinom rječniku a ima ih Džore Držić (*obniz, nevidom, kladunac, krsno, drziti, bačnik 'gonič', luka 'kvočka' i dr.*). *Harubu* poznaje Budmani tek iz XVII vijeka (ARj. III, 578) i pokušava je tumačiti prema prez. tur. *charrûb*. Držić ovu riječ ima u stihu »Inako t' ni vridan tvoj život harubu«, i ona znači toliko koliko *krajcara, groš, soldin*, pa je trebalo prije tražiti vezu s mađ. *harom* nego s perz. tur. *charrûb*. Zanimljivi su oblici *udačan* (uspio) *uvada* (u pj. XCVII), *var* (također ondje), *tući se* (po svijetu), *zled* (prema *po-zlijediti*), *godina* (u značenju godišnje doba) pa *vuzi* (od *vuga, tal. voga*) i dr. jer odaju starinu, i to, da su se u XV v. u Dubrovniku govorili.

O različitim apokopiranjima i o razlikama u redu riječi pisalo se drugdje, no one i ne smetaju čitanju: göre je u rukopisu, gdje se akcentatske cjeline pišu zajedno i gdje nema ni zareza ni apostrofa.

Preostaje još pitanje ikavizma i jekavizma. Rešetar³⁵ je bio uvjeren da je u Dubrovniku ikavizam bio samo starije književno pisanje i da ga je u literaturi sve više potiskivao jekavizam živoga narodnoga govora. Ja bih se tu prije složio i s Belićem i s Vaillantom (i s Barićem),³⁶ da je ikavizam bio mnogo bliže mirima Grada nego što je to Rešetar mislio, i da je intenzivna jekavizacija – i druga leksikalizacija – preotela maha uglavnom tek poslije, i to pod utjecajem hercegovačkoga zaleđa. Na to me upućuje i pj. LXII, jedina u kojoj se Držić nastojao povoditi za narodnom pjesmom, a sva je ikavska (sa 30 ikavizama i nijednim jekavizmom), čak i sa pseudoikavizmima kakvi su *željenje-živinje* (želenje-življenje), sa *priznoć* i *prizdan* ('kroz noć' i 'kroz dan'), sa čakavskim *užival, pribival* itd. U dubrovačkom su se govoru u Držićevo vrijeme uz ikavske oblike jamačno tu i tamo upotrebljavali i jekavski, i to je stanje trajalo kroz cijeli šesnaesti vijek. Zato je i toliko odstupanja upravo u pisanju refleksa za jat između L i D, pa L ima u 19 slučajeva jekavske oblike ondje gdje D ima ikavske, a zatim obrnuto, L ima u 17 slučajeva ikavske oblike ondje gdje su oni u D jekavski. Rešetar je u ovakvu slučaju sve ikavske oblike proglašavao starijima te ih pripisivao izvornom tekstu. No što da se kaže za mjesta kakva su

³⁵ Stari pisci hrv. II,² str. XIV.

³⁶ v. lit. kod Rešetara *Glas SAN* 201, 1951, str. 36–41.

npr. u IV *vijence*, V *tijem*, u *prsih* – D u *parseh* (i to dvaput), ne *zdriješim*, *bijelo* (lice), u *pjesnijeh* – u D: u *piesneh*, VI u *pjesni*, VII *priblijedo* sc. lice itd. gdje se i u L i u D nalaze samo jekavski oblici? Njih ikavizirati moglo bi značiti isto što podmetati Držiću dosljednost u izgovoru kakve u njegovo vrijeme u Dubrovniku nije – ili više nije – bilo. Ja sam stoga ova mjesta ostavljao u jekavskom obliku i samo sam ona, koja su u R ili u D dolazila u ikavskom obliku (a u L su u jekavskom), pisao ikavski (i to sam redovno naznačio u bilješkama uz tekst). Polazio sam kod toga sa stajališta da je razvitak tekao u jekavskom pravcu i da nije bilo naknadne ikavizacije, odnosno da su se ikavski oblici ondje, gdje se javljaju pa makar i u mlađim prijepisima, jamačno nalazili i u matici (ili u maticama), iz koje su se (odnosno iz kojih su se) ovi tekstovi prepisivali.

Pjesma LXII zanimljiva je ne samo zbog svojih ikavizama nego i iz jednoga drugoga razloga. Nema sumnje da ju je Držić napisao i da ju je napisao sebi, odnosno onako kako bi bio želio da mu je te »verse« pisala njegova djevojka. Ovo se vidi i po akrostihu koji je u dativu (GIORI). Ja po tome zaključujem da je ikavština, k tomu ovako dosljedna, u ono vrijeme morala biti nekako značajna za govor žena i djevojaka, i da to nipošto nije bila djevojka, recimo, od Makarske ili od Splita, nego da je to morala biti djevojka iz Grada, i da je njezin govor morao biti govor koji je u Držićevo doba bio tipičan za govor žena i djevojaka u Gradu ili u njegovoj bližoj okolici. Apsurdno bi bilo i pomisliti da bi njihov govor u ono vrijeme mogao biti »književniji« od govora književnika muškoga roda (i to još najmanje 80 godina prije Cvijete Zuzorićeve), a tako bi bilo, kada bi ikavizam u dubrovačkoj književnosti bio samo – kako je Rešetar mislio – starije importirano književno pisanje. Dijalektologija nas uči da obično biva upravo obrnuto – da su žene nosioci govora koji je (također u primorskim krajevima) vrlo često konservativniji od muškoga. Ovo bi prema tome mogao biti argument koji bi išao u prilog van den Berkove⁹⁷ teze, a takvih se je argumenata moglo naći i više, samo što se on njima nije znao poslužiti.

Do konačne je jekavizacije (i leksikalizacije) u hercegovačkom smislu (iako ona nije nikada bila sa hercegovačkom sasvim identična) došlo tek potkraj XVI i u početku XVII stoljeća. U svezi s time vrijedno je podsjetiti na ono što Stjepan Gradić kaže za Palmotića: »... genus orationis secutus est, non quidem suis civibus usurpatum, quippe qui neque a stirpe, ut iam diximus, slaui sunt, et assiduo cum Italis caeterisque externis gentibus commercio dictione gaudent peregrinis cum vocibus tum loquendi formulis passim scatente, sed quod vicinis Bosnensibus in usu est, quae gentes, ut specie ac dignitate corporis, ita loquendi genere ad gravitatem et elegantiam a natura factae videntur«.⁹⁸

⁹⁷ C. A. van den Berk, *Y a – t-il un substrat čakavien dans le dialecte de Dubrovnik?* (Contribution à l'histoire de la langue serbo-croate), Slav. Drukken en Herdrukken XVI, Mouton & Co. 1959, 'S-Gravenhage.

⁹⁸ A. Pavić, *Junije Palmotić, Rađ JAZU* knj. 68, Zagreb 1883, str. 76.

Kod toga nije se radilo samo o tuđicama nego o habitusu govora uopće (pa prema tome i o glasovima i o oblicima). Šteta je što nitko, pa ni Pavić, nije pošao ovim tragovima pa pokušao dati makar samo pregled leksika dubrovačke književnosti od Džora Držića i Šiška Menčetića do Junija Palmotića, Vicka Pucića i Marina Gledevića.³⁹

Rešetar među ostalim u svojem uvodu II izdanju Držićevih pjesama na nekoliko mjesta dodiruje pisanje silabičkoga *r* te odatle, što D na četiri mjesta ima interkonsonantski *-ir-* (*umirli* IX, *srid mirkle* (noći) XXXIX, *svirne . . . stirne* XLI), i osobito zbog toga što se i u akrostihu u pj. XXXIX mogu čitati slova S GIORE DIRZA, zaključuje da je i Držić morao ovakvo *r* pisati *ir* i da mu je pravo ime (prezime) prema tome bilo *Drža* (v. str. XXVI, XLVI, LXX, LXXIV, LXXXVI i d.). Ovo po sebi, međutim, još ne bi moralo biti uvjerljivo: L naime svagdje, gdje D ima *-ir-*, piše *-ar-* (*markle, svarne, starne* – kod IX je u L lakuna), a u XXXIX moglo je biti i GIORE DI i, iza toga nevezano, RZA, kao što i inače iza akrostiha kadšto dolaze različna slova kojima se značenja ne mogu naći. Međutim, spom. se veza u akrostihu – (V. GJORETA DIRSA i GIORE DIRZA (a možda ih, u smislu akrostiha, nije ni bilo) – našla i u pj. 66 i pj. 77. koje Rešetaru nisu bile poznate. Da ovo DIRSA, DIRZA treba čitati DRŽA, u to mislim da ne treba sumnjati. Preostaje samo, kako to valja tumačiti. To što D na ona četiri mjesta ima *ir* a drugdje *ar*, dok L redovito *ar*, ne znači mnogo: D je mlađi, a znamo da je npr. i Mikalja (Micaglia) u XVII vijeku umekšano silabičko *r* obilježavao sa *i*. Važnije je svakako ono DIRSA, DIRZA, i ja mislim da bi to moglo biti historijsko, staro pisanje plemićke loze Držića prije nego što se (prema *Genealogiji*) pojavila ona fatalna kuga godine 1348, kada je Marin Držić, predak Džora Držića, bez dozvole Vijeća napustio Grad i izgubio sve svoje službe i zauvijek sva plemićka prava. Prema tome DIRSA bi bila samo stara grafija, onako kako se ime te porodice pisalo prije sredine XIV vijeka (odakle je poslije postalo *Dersa* pa *Darsa*, kako Talijani danas zovu Držiće). Samo *-ir-* prema tome nije moralo značiti da je Džore svako silabičko *r* ovako i pisao (a možda i kao *r'*, *'r* izgovarao): u srokovima kakvi su '(smisliv ja) *protarnu . . .* (Služite) *neharnu'* LXXIX, '(Polje se) *uz-carni . . .* (Ali mraz) *neharni'* XCVII i sl. očito nema mjesta za rime na *-ir-*, no u rimovanim parovima *ne da joj dam smrt.: . . . brzi hrt* moglo je u rimi sasvi mlijepo stajati **smirt* i **hirt*, pa je opet u L samo *smart* i (*barzi*) *hart*.

Kod DIRSA već je bila riječ o akrostisima kojih u Džora Držića ima razmjerno mnogo: 42, i svi su s njegovim imenom. Rešetar bi htio da se Držić zvao samo *Džore*, gen. *Džora* ili *Džoreta*, ali kako je naišao

³⁹ Maretićeve rasprave – i to obje, i ona o jeziku dalmatinskih pisaca XVIII vijeka (*Rad JAZU* knj. 209, 211) i ona o jeziku slavonskih pisaca (*Rad JAZU* knj. 180) – više nekako u zraku, jer se prva ne oslanja na jezik ostalih pisaca prije XVIII vijeka, a druga na jezik bosanskih pisaca XVII i XVIII vijeka koji su direktno (preko franjevačke Provincije Bosne Argentine) utjecali na jezik slavonskih pisaca.

(5 puta) i na dativ *Džoreti*, rekao je na jednom mjestu da mu je »čudno što Držić za genitiv od ovakve osnove uzimlje završetak osnovâ na -o a za dativ završetak osnovâ na -a«,⁴⁰ te da se »poslije samoga D-ća ni njegovo ime nije mijenjalo *Džore* – *Džoreta* nego samo *Džóre* – *Džórē*«. Već sâm natpis u L dokazuje da to nije tačno, a osim toga – ako se bolje ogledaju akrostisi, vidi se da je gotovo u polovine dulji oblik (i da je GIORETA u pravilu nominativ a ne genitiv). Od pojedinačnih oblika najčešće se u akrostihu susreće GIORE (I, XII, XIII, XXVIII, XXXVII, XXXVIII, LIII, LVII, LXV, LXXXI), također obrnuto, u anagramu, EROIG (XCIII), ili u izrekama GIORE T PISA XXVI, MILOS GIORE SCELLI VI, GIORI TA BI LXXVIII, GIORE DIRZA (DIRSA) XXXIX, LXXVII; od pravih dativa ostaje samo onaj u LXII (GIORI odn. GIORÍ AÍ ZNA, u *Listu od divojke svomu vireniku*, tj. njemu) i onaj u XVII, koji je dio izreke *Vila GIORI Tamnu smrt: svi su ostali ili nominativi s dativom namjene: XIX GIORE TI Toj*, ili s nominativom: XLV, LXIII GIORE TI (= GIORE (i) TI, ispor. i posvojni pridjev N GIORINA XXV, gdje se pod N jamačno krilo neko ime ili hipokoristik). Gotovo jednak broj potvrda (samo s drugom podjelom) ima proširena osnova (sa gramatičkim ženskim rodod): GIORETA III, XX, XXIII, XXVII, XXIX, XXXV, XLII, LI, LV, LXVIII, LXX, često s nekim slovom (ili sa slovima) sprijeda ili straga (koja su, kako je spomenuto, mogla biti i kratice, v. npr. M GIORETA XXIII i GIORETA MI XL, ili – obrnuto – M ITEROIG VIII, gdje bi se ovo M, MI možda moglo dovesti u vezu sa VI: MILOS GIORE SCELLI. U IV čak stoji GIORETA JAAA a u LXIV dativ: O, GIORETI IAOh (!). Konačno, i u LXVI dolazi (G)JORETA DIRSA, pa pridjev GIORETNA (sinkopa, LII), a ako se sjetimo onoga o čemu se na str. 108. govorilo, neće biti nemotivirano ako se posebno spomenu akrostisi P GIORETA (XXXIV, gdje bi P moglo predstavljati dativ) i s posvojnim adjektivom P GIORETINA XI, LXXX.

Stih

Preko 60% Držićevih pjesama pisano je običnim dvanaestercem s dvostrukom rimom (u sredini i na kraju: aB aB cD cD itd.). Ovakav metar – samo ne uvijek sa rimama u sredini – dolazi već u najstarijim čakavskim pjesmama u XIV vijeku; ima ga u svojem kolofonu (u misalu iz g. 1368) knez Novak ondje gdje kaže da

...sa svêtb ništare ni,
Gdo ga veće ljubi, ta ga br'že z'gubi

i gdje je to samo dio jedne starije (mnogo starije) sekvencije za mrtve. Ima ga i u najstarijoj artikuliranoj pjesmi (podijeljenoj u 10 + 3 strofa) iz Pariškog glag. kodeksa (pisanoga oko g. 1383):

⁴⁰ St. pisci hrv. II, 1937,² str. LXXXV–LXXXVI.

*Mala bratja i koludri predikavci,
Remetani, karmeliti, kavčenjaci,
Vsi popove, koludrice i vsi djaci,
Vsi se nazad obratiše kako raci.*

*Mnozi ot njih ki ako bi v sviti stali,
Skot bi pasli i kopali i orali,
A sada su prevtil trbuh podpasali,
Komu kako bogu služe veli i mali.*

Može se reći da je to – prema štokavskom desetercu – najmanje od XIII stoljeća bio pripovijedački, narativni, indikativni stih čakavske, a kao što se već po Šišku Menčetiću i Džoru Držiću vidi, i stare dubrovačke pismenosti. Jedinica je bio distih, i njegov je oblik i njegovu unutrašnju artikulaciju diktirala faza razvitka koja je u Držićevo vrijeme bila došla do leoninskog sroka. Već je u Držića, koji je pisao duge drame ili druga opsežna djela u stihovima, bio tu ogroman raspon među pjesmama koji je sezao od 1–158 distiha⁴¹ (od 2 do preko 300 stihova). Teoretski – to je moglo ići u beskonačnost, jer rime nisu sputavale (ni one na kraju, ni one u sredini), a osim toga mogao se njima i sasvim kratko izreći svaki sadržaj: ozbiljan

*Za neimat hudu rat, posilje ku t' čini,
Za drag se mir mnokrat sloboda promini*
(XCII)

*Slavan trg utrži ki ode svitovna,
Nebeska da zdrži ka nisu nam skrovna,
Ar se svak uskaje, znamo stanovito,
Tko god ne puštaje skrovno za očito*
(LXIX)

ili lirski, ljubavan:

*Gizdava ma vilo, biserni moj cvite,
Sve t' mi je primilo što ćutim krozi te!*
(XC)

ili kada – u pozlaćenu kavezu koji se davao na dar – *Ptica svezana govori vili* (LXXXVIII):

*Ja nijesam svezana, nu vezan jest oni
Ki, vilo sunčana, mnom ti se pokloni.
Od zlata tuj uzu s mene ćeš razdriješit,
Negovu nu suzu hoć' kada utješit?*

⁴¹ 1-LXVII, LXXII, LXXIII, XC-XCII, 2-LXIX, LXXXVIII, XCHII, 3-XXIV, XLIX, LXXIV, LXXV, 4-X, XXII, XXXVI, LVI, XCVI, 5-XV, XXXII, XLIII, (XCHII), 6-XVI, 7-XIV, XXIX, XXXV, LV, 8-IX, XVIII, XXV, XXX, XXXIV, XLIV, 9-XXI, XXXVII, XL, LXXVIII, 10-XX, LVII, LX, 11-XXXIX, XLVII, LXIV, 12-LXI, LXXIX, 13-IV, VII, LXXIV, 14-XLVI, LXXXVI, 15-III, VI, 18-LXXXVII, 19-V, LXXXI, 20-XLVIII, LXVI, 21-LXV, 26-LXXXII, 32-LIV, 36-LXII, 49-XIX, 51-LXXX, 79-LXXVII, 158-XCVII.

Prvi korak na putu daljega razvitka bilo je povezivanje stihova u strofe: ono je u Dubrovniku bilo samo tematsko i nije u početku značilo ni ukrašavanje ni izjednačavanje rima (ni a b b a, kako je bilo u Talijana, ni a a a a, kako je, potkraj XIV stoljeća, bivalo u sjevernih čakavaca, isp. samo rime na *-aci* i na *-ali* u gore spomenutoj pjesmi sa Krka). Najčešće su to bile strofe od po 4 stiha, a mogla je u pjesmi biti i samo jedna, ili ih je moglo biti više (3, 4, 5, 6, 7, 8). Jedne su bile »čiste« (5 × 4, 7 × 4, 8 × 3),⁴² druge su bile »mješovite«, odnosno – imale su uz normalne strofe od po 4 stiha još po jedan distih, najčešće na kraju ili i na početku i na kraju.⁴³ Sasvim izuzetno mogle su strofe imati i 6 stihova (nikada 8, pa ni tu kod Džore nema naslanjanja na talijansku poeziju tzv. *strambotta*). Ovakve su strofe npr. u pj. XXVI (ima ih 9, a na kraju je distih u kojem je – u posljednjem stihu – sadržan moral te pjesme: *Ovakoj svim budi, neharnu ki služe*).

Međutim, Džore ne bi bio umjetnik da se nije služio i drugim – složenijim, ili skladnijim – oblicima. Najjednostavniji su bili oni gdje se uvijek u distihu ponavlja prva (rimovana) polovina, tako da je trebalo dodati samo drugu. Ovakva. je npr. pj. XXXIII:

*Gdi može sunašce s nebesa poginut
I moje srdašce bez vile počinut?
Gdi može sunašce potamnit meu zvizde
I moje srdašce kroz rajske ņe gizde?*

i tako to ide kroz 47 distiha, i samo je završni (48) malo promijenjen:

*Sve što bit ne može, pri će sve moć bit
Neg li ja, moj Bože, tuj vilu ne ljubit!*

Tehnički, već je teže bilo s distisima u kojima je konstanta bila samo prva polovina prvoga stiha, jer je bila vezana za prvu polovinu drugoga stiha, pa je ovu trebalo prema rimi uskladiti s tom konstantom. Ovakvi su stihovi (17 × 2) npr. u pj. LXXXIII:

*O strilo perena...
svitla si plamena...
O strilo perena...
Za ljubav stvorena...*

ili (6 × 2) u pj. XXXI:

*Perena strilice...
Vrh zvizde danice...
Perena strilice...
Ne taj i t' me lice... itd.*

⁴² (5 × 4) XIII, XXXVIII, (7 × 4) XLV, LXIII, (8 × 4) VIII (XCIII).

⁴³ Na kraju: I, II, XII, LIII, na početku i na kraju: XXIII, L, LII.

Složenija je, i sadržajem i oblikom manje privlačna, refleksivna pj. LXXXV koja se sastoji od 7 strofa po 4 stiha, od kojih prvi distih počinje sa *O vrime* s atributom koji je u svakoj strofi drugi (*O vrime čestito – veselo – sunčano – pridrago – prislatko – gizdavo – pribudno*) a kroz prvih 6 strofa na početku drugoga distiha stoji *Ter* ili *Tere*, i samo je u posljednjem distihu, u onom koji sadrži moral cijele pjesme, ovo *Ter* na kraju (tj. na početku prve polovine posljednjeg stiha):

Da nu je trpiti nesreća što čini

Ter nijem, slijep, gluh biti, dokli se promini.

Rešetar je došao na misao da Marulićeve prijenosne srokovе (koji se s kraja jednoga distiha prenose u sredinu drugoga, slijedećega) smatra isključivo njegovim (Marulićevim) specijalitetom.⁴⁴ On, govoreći o Dubrovniku i o Splitu, kaže da ne misli »da je ta komplikovana specijalno Marulićeva veza mogla biti u običaju u oba grada – ona je sigurno pronalazak Marulićev«, te odatle zaključuje da je Menčetić svoje pjesme o *Isusu na križu*, u kojima dolazi ovakav srok, jamačno pisao poslije 1521. ili poslije 1522, kada je i u Dubrovniku štampana Marulićeva *Judita* (»Lako je dakle moguće da je baš Marulić sa svojom pobožnom *Juditom* potakao staroga grešnika Menčetića, da okaje svoje mladenačke pjesničke grijehе pobožnim pjesmama »o Isusu na križu«, za koje je htio uzeti i Marulićeve komplikovane srokovе, ali, učinivši to u prvoj od njih, nije išao dalje, jer mu je bez sumnje taka pokora bila preteška«). Ali u pj. XVII, koja se i u Rešetarovu rukopisu (D) nalazi pod istim brojem, vidi se da je u Dubrovniku zapravo već Džore sa svojim anadiplozama inaugurirao ovakvu vrstu sroka:

Vila ka mnom vlada i mojim životom

Žestok mi trud zada ne rajskom lipotom.

Ne rajskom lipotom stravi me još toli,

Da vas vik i potom jur mnom se svak boli.

Jur mnom se svak boli, ar zgubih još dušu

Toj vili pokoli odlučih da služu.

Odlučih da služu, mneći nom bit blažen,

A ne tač da tužu rañen i poražen.

Rañen i poražen u plaču još sahnem,

Ki će bit utažen jur kad ja izdahnem.

Jur kad ja izdahnem, nad mnom ću pisati.

Željah (da odahnem) tamnu smrt prijati.

Tamnu smrt prijati, ar ve' mi bi bolje

I saj svit parjati a ne imat nevoļe.

ne imat nevoļe ke ćutih cić vile

Jak jelin u poļe izrañen od strile.

⁴⁴ Stari pisci hrv., cit. 4. gl., str. LXXXIX.

Menčetić nije trebao da čeka *Juditu* i svoje stare dane (g. 1521. ili 1522.): prije bi se moglo reći da se Marulić mogao ugledati u Držića koji je iste godine, kada je Marul pisao *Juditu*, već umro (no ne mislim time reći da Marulić nije i sâm mogao doći do strukture koju je upotrebio u *Juditi*, jednako kao što je i Džore Držić mogao samostalno doći do svojih prijenosnih rima).

U najljepše pjesme spjevane dvanaestercem ja bih ubrojio Držićevu pjesmu LXX (*Grem si, grem*). Ona je svojim promjenljivim ritmom u refrenu (3 + 9 : 6 + 6) i svojom prijenosnom rimom u glavnoj strofi (a osim toga ima i akrostih GIORETA) tako lijepa, da zavređuje da joj se dade mjesto u antologijama starije hrvatske i jugoslavenske lirike:

*Grem si, grem, gdigodir misal mi pozade
Jeda se gdi ki mir mom srcu obnađe.*

*Inako iz prsi srce se van seli,
Ar ga svoj stan mrzi a k onoj poč želi
Ke pogled veseli nemu na smrt pride,
Jur tako tko želi da srce otide.*

*Grem si, grem, gdigodir misal mi pozade,
Jeda se gdi ki mir mom srcu obnađe.*

*Ovi da minem bijes, ki ćutim cić vile,
Ka oči, um i svijes mene su smamile
A srce ranile sebi smrt da želi,
Vaj moćne t' bi sile ne pogled veseli.*

*Grem si, grem, gdigodir misal mi pozade,
Jeda se gdi ki mir mom srcu obnađe.*

*Razlike još kušam kriposti u travi
Gdi moćnu ku slušam, jeda me ozdravi
Ter muke izbavi ka mi je velika,
Nu protiv ljubavi vidim da ni lika – itd.*

Drugih je stihova i strofa – osim dvanaesteračkih – malo, jedva jedna desetina. Četrnaesterac je (opet s dvostrukom rimom) samo u (inače dosta nezanimljivoj, kratkoj) pj. LXXI, jedanaesterca su, ozbiljni, samo sa rimom na kraju (a a b b), u pj. LVIII i LIX. Koreografski su zanimljive pj. XXVII, XLI i LI, u kojima se strofa naizmjenice sastoji od jednoga osmerca i jednoga sedmerca sa rimom a b a b. Bio je to ples i – sudeći po osmercima i sedmercima, bit će da je – kao i druge modne stvari (u odjeći, obući itd.) – k nama došao s druge obale Jadrana. Inače, nikakvih osmeračkih stihova ili strofa, nikakvih

*Quant' è bella giovinezza
che si fugge tuttavia!
chi vuol esser lieto sia:
di doman non c' è certezza!*

Lorenca il Magnifica. Sve ako Luigi Pulci u 7 stihova u pjesmi *La morte d'Orlando a Roncisvalle* na početku ima *O Vegliantin*, ne mora to značiti da je Držić od njega morao uzeti ideju za svoje *perene strile* ili *strilice*. Obična je pjesnička forma na drugoj obali Jadrana poslije Petrarke bila stanza i sonet, a ni za jedno ni za drugo u Držića nema nikakva primjera. Čak i onda ako su se u talijanskih suvremenika Držićevih našli dvanaesterci, cezure im nisu bile na istom mjestu, niti je u njih bilo dvostruke rime; uzmimo samo Angela Poliziana (1454–1494) i njegove pjesme za ples (*canzoni a ballo*):

*I mi trovai, fanciulle, un bel mattino
di mezzo maggio in un verde giardino...*

Kraj tolikog značenja, koje je za nas imao dvanaesterac, nije čudo što ga je Džore Držić primjenjivao i u tercinama (i to s intersekcijama i dvostrukim rimama a B a B c C)

*Pri može biti lav bez lova od zviru
Ner mene da ljubav bez vile samiri,
Cić koje usišem i želno uzdišem.*

*Gizdavija er vila i lipša na sviti
Mnim nigdar ni bila ni može još biti,
Krostoj se ne stidim n' lipos jer slidim*

itd. (XI)⁴⁵

Slična je, samo mješovita po strukturi, i pjesma LXVIII, u kojoj se tercine sastoje od po dva dvanaesterca (s dvostrukom rimom) i jednoga sedmerca koji je u rimi sa završetkom prethodnog stiha (dakle a B a B B):

*Grem tužan povazan cvileći odveće
I velmi jadovan cić hude nesreće,
Vaj, svak me se odmeće!*

Jedina pjesma za koju se kod Džore Držića može reći da je rađena po tuđem uzoru, to je njegov prijevod *Salve Regina* (već za *Ave Maria* upotrebljeni su dvanaesterci s običnom neprijenosnom dvostrukom rimom). Stih je tipični (samo jedanaesterački) mandrialis sa rimom samo na kraju *a b a b c b c d c* itd. (ima 7 strofa) i na kraju *g h g h*.

⁴⁵ Slične je strukture i pj. XLII, samo što se kroz osam strofa naizmjenice na trećem mjestu izmjenjuju *Oholo níz obraz, gdi pušta gork poraz* i *Tim nisam ja tužan, jere sam n'ih sužan*.

Nove pjesme

Od pjesama koje dosada nisu bile poznate, i među kojima se nalaze neke koje se mogu ubrojiti u najbolje što je Džore dao (LXX, ili LXXXVIII, i dr.), osvrnuli smo se na poslanicu Sladoju (s kojom bi se možda mogla dovesti u vezu ona pjesma *Prijatelju u Stonu*, koju su dosada ubrajali u Držićeve pjesme no u L je nema pa jamačno neće biti Držićeva. Ne mora međutim biti isključeno da ona nije možda *njemu* bila upućena u vrijeme kada je boravio u Stonu, i da ju je možda baš uputio taj Sladoje, dok Držić u pjesmi *njemu* spominje Ston. (v. str. 83). Ovdje ću se osvrnuti samo na neke pjesme s većim brojem stihova kod kojih se pretpostavlja da su bile (ili mogle biti) u sebi raščlanjene i koje nas mogu upoznati s time, je li u pjesnika bilo dara za unutarnju kompoziciju, arhitektoniku, gradaciju – ukratko, kako je izražavao *sadržaj* koji se u pjesmi iznosi.

Takvih pjesama nema mnogo: to su XCVII (sa 316 stihova), LXXVII (sa 158), LXXX (sa 102) i XIX, koja se sa svojih 98 stihova također može ovamo ubojiti, a prva i treća su dosada bile nepoznate, dok se za drugu i četvrtu i prije znalo (iz R).

Čudno je – da počnem odotruga – da je ostalo malo zapaženo⁴⁶ da je pj. XIX zapravo galantna maskerata – ili preteča maskerate – u kojoj pjesnik dolazi kao *poeta vates* – ili dobri vrač – na Dvor, pred skup koji se okupio oko mlade – nevjeste ili zaručnice, ili slavljenice – oko koje su se svi okupili i koja je u centru pažnje:

*Gizdava mladosti i vi svi ostali
U ovoj radosti ki ste se sabrali ...*

Došao je da joj pretkaže sudbinu, zaželi sve dobro i ovoga i onoga svijeta, da je blagoslovi, te potsjeća na onu cigančicu Andrije zlatara, kada govori

*Jur ja sam po kom se dobra kob nariče,
Togaj cić svi mnom se, gdi pridem, uzdiče.*

*Er iz mojih ussti što godir se reče,
Sve nebo dopusti i sve se toj steče.*

*Tim pridoh da ove ja vidim radosti
Kej vas svit sad slove veselo zadosti,*

*I da zna svak vas, ar ću navistiti
Ovdi za kratak čas blagosov čestiti*

⁴⁶ Krekovićeva su izvođenja – mada Rešetar (o. c. str. XCV) kaže da je »temeljito proučio gradnju strofa« prvih dubrovačkih pjesnika – sasvim neprihvatljiva: po njemu i »dušice, srdašce« iz Pulcija, zato što je u njega »anima mia«, v. P. Kreković, »Najstarija hrvatska lirika«, *Nastavni vjesnik* XVI, Zagreb 1908, i »O strofama hrvatskih pjesnika«, *Vienac* tečaj XXV, Zagreb 1893).

*Ťoj vili ka sama u kruni od zlata
Odasvud meu vama biserom jur cvata,*

*Krostoј me svi milo sad ovdі slišite,
Najliše ti, vilo, rumeni naš cvite,*

*Da bi uživala jak rajem združena
Sve dni sva ostala naprida vremena... itd.*

Pjesma LXXX je opet tipična pastorala: pjesnik je nesretan sav dan prohodao, i stidi se i ljut je

*Eto zacić toga povazdan pritužih
Na gñivna jur boga, komu zaman služih...*

Kad je sunce zašlo, zaspao je, no pred zoru

*Nada mnom doleti mladahat nu hitar
Djeticak prokleti, svim brži neg vitar*

i već ga je uzeo na nišan

*Tuj vas nag bez stida svē vlase raspravi
I vaze luk sprida ter s' strilom sastavi,*

*Okol se obzira jak zmiја u krugu,
mñih: mene samira, da mi da još tugu,*

*I ovo još malo da vazme křiposti
Što je je ostalo moјojzi mladosti.*

I pjesnik govori njemu, a on mu odgovara, da kad je tako – ta vila nije vrijedna da joj se »u prsi« njegov »čisti stril ockvrni« te mu savjetuje

*Krostoј, đim, ne tuži, jur daj se pokoјu,
I veće ne služi neharnu gospoјu.*

Gre vrime da te će s uzdahom želiti...

i tako dalje, i

Rekši mi toј Ľubav, ončas me san minu...

Dakle, bio je to samo san, pastorala s dijalogom između Kupida i pjesnika, u kojoj je pjesnik ujedno i treće lice.

Pjesmi LXXVII također je osnova san, ali već kao varijanta robinje koja će dijaloški i personalno biti razrađena – i dobiti ime – po poznatom dramskom djelu Hvaranina Lucića.

Ža nás je, međutim, od nje važnije najopsežnije Držičevo djelo, njegova dramatska ekloga u kojoj govore *Radmio* i *Љubmir*, ovdje XCVII, str. 87–96. I sadržajem i jezikom, i načinom obradbe, ona je kod nas jedinstvena u cijelom XV vijeku. Jedinstvena je već po tome što je u isti mah i realistička, i što je sva svoja, s prirodom i sa živim ljudima povezana, bez klasičkih božanstava i bez kićenosti *Arkadije* Jacopa Sannazara (1458–1530). Kako je samo umjetan, i fin, i neprirodan dijalog što ga vode npr. *Titiro* i *Mopso* u prvoj od ekloga (*Ne la Egloga prima*) koje je napisao nešto stariji Držičev suvremenik il magnifico conte di Scandiano Matteo Maria Boiardo (1441–1494)! Držić je surov ali je naš, govori jezikom pastirā i – naročito na usta Radmilova – o onome što je za pastire oduvijek bilo najvažnije, što im ispunjava život i o čemu najlakše i najradije govore.

Ovo je, zapravo, u svojim začecima onaj »pirni drama« o kojem je govorio Appendini,⁴⁷ i koji mu je – u jednom prijepisu kojemu se zamleo trag – morao biti poznat. Da se je radilo o prikazivanju, o pastirskom razgovoru koji se pred gospodarima – bit će pred Dvorom – *izvodio*, pokazuju već prvi stihovi, kojima se Radmio obraća *Љubmiru*:

*Moj dragi Љubmire, što tuj meu knezovi?
A ovce tve tire po gorah vukovi! –*

Pita ga, da li je »obljubil gdikoju od vila«, pa ako jest, bolje da »je se slobodi na pospih najbrže«, jer

*Ako se ukrijepi u tebi taj trava,
Tko da ju skorijepi, ljubav je koštrava!*

Љubmir – opet krasnom, jezgrovitom pastirskom dikcijom – pripovijeda kako

*U vrime najvrúce, poludne jur biše,
Kad stado pasuće plandovat hotiše.
Nadoh se bez druga i bez psa stražnika,
Sumñah da me iz luga ne ošteti zvir prika ...*

— — — — —
*Nu za toj ne marih, čin' Bože što t' godi,
Ja stado udarih prid Vitoļ na vodi,*

ali ... »ktiv žedu upiti, huđa me porazi«: vidio je kako kraj studenca »vila počiva pod vrbom«, pa kako je mislila da je sama, nadnijela se nad vodu tek ogrnuta »u bijelu košulju pritanku od vela«. A on se sav u nju zagleda:

⁴⁷ v. str. 142.

TIARUM ET

GIORRETE DAR
SCIEHIA PIESNI KL

STVOR DOKIE KROS
GIV BAV AILS
MESCIE POCIE
MIV

Zl. 4

1

Os tupe sei piesni sypstava sptene
Pislas jone...
Sivint' kal' buda da neta...
Aste...
Gubav...
Pir...
Ni...
I...
Ni...
G...
...

Prva strana rukopisa L

Neimamli uprta tujact glubanghu!
I svat smert pri vsta tacet is banghu
Isv lade supje bi ki clovik is glubanghu
Nev pstruo glubanghu. danije obglubanghu

XCVI. Ave Maria

Schava o Maria milostiu tac pura
Ter vrate od raii Anapolitar a kroma
Istovna dim od dievli i scema
Bog i idom milim nar sviki slacema
Vese podoba glasen glad upbedit
Ter ciltat vrate Isusa porudit
Malinta a mi nar sa inka mistia
Na mi martiri ciao danamir i sanik

XCVII

Radmije i Glubmir
Rad. Moji drngli Glubmir sets tui meu knepin
A vobit ve tve po gboni vukord
Ket

61. Bogj kotom i snubi doba kot i snubi
Drogljica sto splicni: Gadenat peva vesela
Jachin parj so svici vrbise tukuch
Jah polta po vira staki niod vrbise
Jedama plai napin doba kot namiri
Ja jivo netai a davo samiri
M dvinde Alka parimi M. talu
A sic car i palke i padom na tui vrbise
Mieslje ad Travan polita in vrbise
Skocne gurgjev dan mio karne ime
Sivni in maika for drolita mlabicka
Jubijn vika pitegljoka Jencidika
Sei samangha i slagiu i joravio sad mio
Ljepat ucel tu mi dakt opot
Svinlem pripomie krdrogja Glubmion
koi mir piaso prini rat bogj mion
Polstavon iin stila i danu od vrbise
Tridhelt ovila kin kama spandei
Radnile kadmile kams to uteco
Skrovot ali bile han dakt iin rece

Stavoj

Pretposljednja strana ekloge

Aarumi baturu pòdè na kurb.
I epìni guburu di' dèst saamuh
I agniome ihau' uci' ugra Dakuin
Dak' apion' pòtani wita' tabka moia
Hrahi' daturat' mied' fòdè' miedun
Ilu' in' moel' pòtani' ghaba' ne' ihu' ihu'
Putun' in' ihu' ihu' ihu' ihu'
A' uci' pòtani' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'
Ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu' ihu'

SVARF.

Svršetak (ekloge i rukopisa L)

*Tu joj se začudiv, bih kako taj kami,
Ter želno nu žudiv rekoh joj s grozami:
»Aj li sletila s nebesa od sunca?
Aj li s' tu isplila iz bistra kladunca? ...«*

I, jasno, nije se mogao svladati:

*Tuj skočih k noj hrlo hitiv se jak sokol
Da rukom ne grlo opkolim u okol,
Nu brža bi vitra prida mnog daleči
Ter laka i hitra na me se izbeči:
»Moć nad mnog ni dana juvenoj jur vlasti,
Nu čista Dijana mnog vlada u častil!«
Toj rekši, istaja, ter već tuj ne uzrih
Ne lipos od raja cić koje vas zamrih.*

I eto, u tome je zlo: on je odlučio da je traži i da se ne smiri sve dok se s njom ne sastane, dok je – ma bilo gdje na svijetu – ne nađe.

Radmio pokušava na sve načine da ga odvрати: kaže da mu život neće biti vrijedan ni harube, ljuti se na sve, i na žene:

*Plakao bih ja s tobom, kunu t' se sad bogom,
Nu bih se sam sobom narugal s razlogom,
Da s' združim s' ženami, ke kako da koļu
Usplaču suzami kad hoće na volu.*

Govori mu da se vrati, opisuje proljeće, i kako je tada kod njih sve veselo, kako su seljanke gizdave

*Tuj surle, tuj dipli hitro im uzsvire
A bubañ najlipji uza ne udire,
A one t' bez vari u pjesnijeh dan traju
I tancem s ovčari pod ubrus igraju,*

pa lov sa »zvirjem« koje se »zamiče u tonote«

*Ko sapte sljednici i s hrti brzimi
Tjeraju bačnici i mi još tuj š nimi.*

Nije mu tu ni mjesto, u Gradu:

*Sa mnog se ti vrati, ka selu podmo van,
Gdi nas će čtovati kako sve na naš stan,*

*A ovdí nemo' mñit da ć' iku stvar prudit,
Što veće budeš cknit, huđe će t' naudit.
Svaka sih góspoja oholih je dila
I liših ner tvoja gorštica taj vila,
Nut kako sve tobom smijehom se špotaju...*

a ondje u gori, što se događa dok njega nema?

*Sve što je od stada uđačnije i bođe,
Toj ti se pokrada, a nješto i kođe.
Jer, tko je pri stadu? – a ti znaš vukove,
Da gređu na uvadu i pusto da love.
Krave su steone, ne bud' im uroka...*

itd. – ukratko »sve ti ide namađe«

*Jer nije pribitka gdi glave ne bude,
Nije tuj dobitka, gdi ga tko ne bđude.*

Đubmir se ne da krstiti

*Jer pravo t' sad velim, pod nebom stvar inu
Ne ištem ni želim, razmi ņu jedinu.
Ni pomñim državu na saj svit vladati
Ni dražu ku slavu ter blago imati
Nere da uživam me srce ku obra,
Vam ludim darivam zemađska sva dobra*

a drugo je sve prolazno –

Ljetña je sva rados do zimđe godine.

Radmio mu spominje i strica (v. str. 106), i babu (v. str. 109), no vidi da je sve uzalud

*Nu čemu da toli dan trajem zaludu?
Nije mi stat koli, stada mi ne bđudu.
Izgubit pri vođu ovi nos na licu
Ner moju šarođu, pritilu junicu.
Pošao bi život moj, da samo jareta
Ne nađe u vas broj mađeha prokleta!
Mađeha srdita ka mi sve posvoji
A zla me napita i tuge napoji!*

Љubmir ostaje kod svoje odluke

*Ja ću poč po svitu svudi se tukući
Jak pčela po cvitu slatki med ištući,
Jeda me gdi na ņu dobra kob namiri...*

Čini usmenu oporuku (stricu 30 ovčica, babi guburu i vepra Bakoja, v. str. 109) i govori Radmilu

*Molim te toliko, pazi mi Miloļu,
A sić, vas i mliko s stadom na tvu voļu.*

Dolazi Đurđevdan, njegovo (tj. Ĺubmirovo, Džorino) krsno ime, te veli drugu

*Ziva ti tva majka, zov družbu mladića
I ubij im Rajka, pritļega junčića,
Ter š ņom ga izblaguj u zdravje sve moje!
Lijepo se vesel' tuj, svi da se opoje,
S vincem pripjevate trudnoga Ĺubmira
Koji mir pitaje primi rat bez mira.*

Na kraju, htio mu je darovati i svoj mješćić, ali:

*Htjah ti darovat mijeh s bedre svjesivši,
Nu ni moć putovat grla ne skvasivši.
Putnici toj znaju, jezik se uzveže
A usta pucaju, ter se vas požeže.
Tijem obraz požuti a srce prismagne
Ter pikat okruti, čovika ne dragne.
Nije moć reć slova, neg trpi ter vehni,
Tu je smrt gotova, istom lez ter zijehni.
Priklon se k meni sad, Ĺupko se raćimo,
Zač ne znam igdar kad veće se vidimo.*

I tako se rastaju. Pretposljednji su versu upućeni domaćinu da napuni mješćić »s bedre svjesivši«, da putniku tucaku obraz ne »požuti« i da mu srce ne »prismagne«.

Dispozicija je razmjerno jednostavna. Radmio je pošao tražiti Ĺubmira kojega je nestalo sa stana pa mu vukovi kolju ovce tako da i »ke t' bjeħu najdraže, ginu«, a mlijeko koje je ostalo bez straže »i psi loću«. Ostali mu se pastiri čude, koji ga »gñiv tuj vodi« – i u tome je motivacija što ga Radmio nalazi »tuj meu knezovi«. Vila, koju je Ĺubmir vidio pod vrbom kraj studenca, nije seljanka – u nje ne bi ni bila »košulja pritanka od vela« – nego pojava sličnija ovima ovdje, u Gradu.

Žato je Ľubmir i došao u grad, ne bi li je ili našao, ili se utješio, pa kada se Radmio okomio na gradske gospođe da su okrutne i bez srca, da će

*Vidiv da te smami njih gizda i pogled
Ter tuj stav jak kami, topiš se kako led*

»Rugat se« njime »bezumnim, bestidiv o ň svudi«, Ľubmir ih brani

*A ove gospoje, ako i rug tvore,
Srce t' mi nim goje, da i nijesu iz gore,*

*Volim od sih vila da se mnom ke smiju
Neg selke iz sela venac da mi vijū.*

Radmio je pastir, osjetljiv na svoje dostojanstvo, svjestan da u selu nešto znači, i on želi da se s prijateljem što prije vrati onamo

Gdi nas će čtovati kako sve na naš stan.

Vrijeda ga što gradske vile, kanda, podsmješljivo gledaju na Ľubmira, i vidi da će ovaj izgubiti glavu, a da će mu se one smijati. Ľubmir, potomak Marina Držića, koji i nije morao biti kukavica nego naprosto nije želio da ostane u Gradu i da zajedno sa onih »cento e dieci gentilhomeni di Consiglio« umre od kuge samo zato »perché non potevano absentarsi dalla città ne fugir dal male essendo stato fatto publico bando per non abandonar la città che ciascaduna persona non ardischa partire dalla città imponendo pena alli nobili di perpetua privacione di officii et beneficii«,⁴⁸ nije bio istoga kova. On je pošao za svojom vilom i – kao i Marin – ostavio sva svoja dobra i sâm se isključio iz sredine u kojoj je dotada živio. Radmio bi radije i nos izgubio nego svoju Šaroļu, »pritilu junicu« – Ľubmir daje jednim potezom ruke njemu Miloļu i sve ostalo stado, družbi mladića junčića Rajka, stricu trideset ovčica i babi vepra Bakoja. On je prešao i preko granica klasne osjetljivosti – možda baš zato što nikada u njima nije ni bio – i draže su mu gradske vile sve ako mu i »rug tvore« (jer mu njime i »srce goje«) nego 'seljke' koje toga ne umiju.

Kulminacija je kraj studenca u šumi, i mi o njoj saznajemo tek iz pripovijedanja samoga Ľubmira. Ona se ne odigrava na sceni no ona predstavlja za glavno lice prekretnicu poslije koje se nazire ono što će poslije doći. Džore je volio Marcijala (pa mu ga je prijatelj stoga u oporuci i ostavio, jer je znao da će ga time obradovati), i zato je Ľubmir tako i upamtio viline riječi. Dražesno je, kako je on to pred prijateljima iznio: kao citat koji ni sam nije razumio pa ni od Radmila nije tražio

⁴⁸ Genealogija Držića, v. Stj. Kastropil o. c. str. 230.

da to razumije, ili da pita tko je bila ta »čista Dijana«. Glavno je da vila »toj rekši, istaja«, tj. da je nestala i da je Ljubmir odlučio da je traži i da je Radmio znao da se radi o »gorštici« – vili.

Appendini je ovo djelce nazvao »malahnim igrokazom (ako se smije tako zvati)« i rekao da mu je zaplet nekako sličan Tassovu *Aminti* i Guarinijevu *Pastor fido*.⁴⁹ I kod *Aminte* se prava kulminacija koja u držanju glavnog junaka dovodi do peripetije i – na kraju – gotovo do katastrofe, ne odigrava na pozornici nego za nju saznajemo po onome što pripovijeda njegov prijatelj Tirsi. Samo što je Tasso – da zadovolji dvor u Ferrari – već uveo *happy end*, čega u Držića nema, pa naslućujemo da će Ljubmir, sva je prilika, na kraju krajeva – iznemogao od traženja – ipak jadno završiti dane »tirajući« svoju goršticu.

Odjeci

Držićeva je ekloga o Radmilu i nesretnom Ljubmiru u XVI vijeku morala biti vrlo poznata. Morala je kružiti u nekoliko prijepisa dok je za nju znao i Appendini (a rukopis L je već u XVII vijeku bio u Irskoj). No zapravo zato što su Držića i njegove radove toliko cijenili – i rado ih čitali – njihovih je prijepisa, osobito starijih, onih iz XVI vijeka – tako malo, da se, eto, samo jedan jedini koliko toliko potpuni rukopis njegovih pjesama sačuvao (L, i to u dalekoj Irskoj u sjeni katedrale sv. Patricka). Ponovilo se isto što su Rusi (N. K. Gudzij, V. V. Vinogradov, D. S. Lihačev i dr.) i nedavno iznosili u vezi sa starijim prijepisima *Slova o polku Igoreve*: da najvrednija djela, ona koja se najviše čitaju, obično najčešće nestaju: troše se, javljaju se lakune i ovako oštećena manje se prepisuju. Samo tako može se razumjeti da je već Ignjat Đurđević poznao Menčetića i Držića samo na osnovi *Kanconijera* Nikše Ranjine. I upravo zato što je tih prijepisa već u prvim godinama XVIII stoljeća bilo tako malo da Đurđević (1712) nije do njih došao, vrijedno je razmotriti je li Držićeva ekloga u XVI stoljeću za sobom ostavila kakvoga traga (dok je Appendini meće na čelo svemu slavenskom dramskom stvaranju u Dubrovniku). Ograničit ću se samo na neke sitnije momente, ostavljajući literarnim i kazališnim historicima da se opširnije i iscrpnije ovim pitanjima pozabave.

Najprije da vidimo imena obojice protagonista. ARj. VI ima doduše *Ljubmira* iz Svetostefanske i Dečanske hrisovulje, no *Ljubmira* ima tek u Nalješkovića i Marina Držića (zatim u Lukarevića, Zlatarića, Gundulića) i obilježava ga ovako: »ime muško. – U Dubrovčana (u drami) XVI i XVII vijeka« (str. 297). Slično je i s *Radmilom*: iako se Radmil javlja već u listini 1417. god., *Radmio* je u Akademijinu Rječniku zabilježen – opet – tek u Marina Držića, Lukarevića, Zlatarića i Gundulića. Sada znamo da su i jedan i drugi »stariji« i da su se – teoretski – mogli svoditi i na poznavanje Držićevih djela (u prvom redu na poznavanje spomenute ekloge, iako se već vidjelo da Držić Ljubmira i drugdje spo-

⁴⁹ v. str. 140.

minje, npr. u pj. LXXXVII). No može li se ta veza i »dokazati«? – Mislim da može, i zadržat ću se samo na Džorinu sinovcu Marinu (sredina XVI st.) i na Dinku Zlatariću (druga polovina i svršetak XVI st.).

Tužba Ľubmira Marina Držića u štampanom izdanju⁵⁰ ima podnaslov »od komedije *Tirene*« pa bi se odatle moglo misliti da je to pjesma koja je nastala poslije *Tirene*. Međutim, i po sadržaju i po stilu očito je (dvanaesterci s dvostrukom prijenosnom rimom) da je ona nastala prije *Tirene*, a to se vidi i po tome što *Tirena* nadovezuje na *Tužbu*, a *Tužba* na završni dio Džorine ekloge.

Ljubmir je sa svojim mješčićem pošao u goru »svudi se tukući«, i lutao je, i tražio, dugo i dugo – i evo upravo na to, nekoliko decenija poslije Džorine smrti, nadovezuje – i to izravno, prvim riječima, prvim pitanjem u svojoj *Tužbi* – Marin Držić:

*Vaj, da li ovakoj u žeļi Ľuveni
vaskolik život moj cvilit je, jaoh, meni?!*

Hvata ga očaj, predosjeća da će propasti:

*O gore zelene, o guste planine,
o vode studene, o poļa i ravnine,
o vi sve živine, žalite boga dil
Ľubmira ki gine cić lijepo svoje vil!*

Pa opet, i u tom zlu kao da se sjeća prizora kod studenca, i on ga opravdava, daje mu snage:

*Ma tko je, ne ukras kad bude viditi,
da se u plam i u mraz ne bude stvoriti?*

U *Tireni* oba su druga, Ljubmir i Radmio, sačuvali svoje uloge. Od Radmila (u razgovoru s Ľubbenkom) najprije nešto saznajemo o Ľubmiru

*Radmio – Ľubenko, nepokoj prijateljski skončava
mene sad, a ne moj, i trud zadava.*

*Dobro znaš Ľubmira, – kroz vilu Ľirenu
bolestan umira u lugu zelenu.*

*Ľubenko – Ľubmir, ki vrh inih razumom slovješe,
'dubravā od ovih slava i čas ki bješe?'*⁵¹

⁵⁰ M. Rešetar, *Djela Marina Držića*, II izdanje, Stari pisci hrvatski kn. VII, Zagreb 1930. (*Tužba Ľubomira* str. 20–22, *Tirena* str. 63–126.

⁵¹ Treba znati da je kod Dubrovčana često »dubrava« (i u množ. *dubrave*) značila Dubrovnik.

Poslije dolazi Ljubmir, sav iscrpljen, te se (nakon monologa od preko stotinu stihova) hoće ubiti. Izlazi Tirena, i sada nastaje psihološki zanimljiva scena: Ljubmir je vidi i prepoznaje je ne toliko po licu (u koje je tek na tren mogao da zagleda kada ju je kod studenca vidio) nego po hodu, kada je pred njim bježala. U to, upravo kada i Tirena postaje »za Ljubmirom užezena«, dolazi satir, ona bježi, a Ljubmir poslije nekoga vremena dostigne satira, među njima se zametne boj, ali – Ljubmir »pade na zemlju kako mrtav«, kada ga satir udari »stijenom«. Tirena misli da je zaista mrtav, očajava i odlazi, a kada Ljubmir dođe k sebi, hoće ponovno da se ubije, jer misli na nevolju u kojoj je ostavio Tirenu. Na kraju se sve završava *happy endom* – upravo kao i u Tassa. I ondje je vrhunac zapleta kada Aminta odlazi u šumu gdje ga Silvija čeka »ignuda e sola«, bori se sa satirom, i Silvija bježi. Aminta, u strahu da su Silviju zvijeri razderale, baca se niz stijenu, a Silvija misleći da je mrtav, priznaje svoju ljubav, i – sve se sretno završava, jer se ipak i Aminti našao lijek. Zaplet i rasplet su vrlo slični, čak je i ime glavnoga junaka u sebi istoga značenja (Aminta – Ljubmir), samo što se *Tirena* u Dubrovniku prikazivala »prid Dvorom« kada su Tassu bile jedva 4 godine, a Džore Držić je svoju eklogu napisao kada se Tassu možda još nije rodio ni otac (Bernardo Tasso, 1493–1563, također pjesnik). A da su se slučajno i jedan i drugi, ili jedan ili drugi, rodili poslije Torkvata Tassa ili živjeli u njegovo vrijeme i napisali navedena djela poslije 1580, koliko bi bilo literarnih historika na jednoj i na drugoj obali Jadrana koji bi makar samo dopuštali mogućnost da je Džore Držić mogao i sâm doći na scenu u šumi, pri studencu, sâm izmisliti da će se vila pozivati na Dijanu i sâm izmisliti ime glavnoga junaka kojemu će u prvom dijelu biti korijen od *ljubiti* – amare. Ili da će Marin Držić sâm doći na intervencije satira, i to upravo u odlučnim trenucima, i da će sâm doći na dvostruki zaplet na kraju, da Ljubmir – Aminta, misleći da je stradala Vila – Silvija – najprije kidiše na sebe, da ova to sazna, da – misleći da je sve svršeno – očajava, i da će se Ljubmir – Aminta na kraju oporaviti samo da bi sve svršilo sretno, da bi Vila mogla rastaviti borce i reći:

*ja od vas inoga ne pitam neg mira
i vjerenika moga dragoga Ljubmira (at V)*

i da bi jednako i Silvija došla do saznanja o sebi i rekla:

*Sin qui vissi a me stessa,
Alla mia feritate: or quel ch'avanza
Viver voglio ad Aminta.*

Odatle izlazi zanimljivo teoretsko i metodološko pitanje: ako su oba Držića mogli biti tako »srodni« Tassu a da ipak nisu od njega ništa preuzeli, mora se teoretski dopustiti da može biti i pisaca koji su živjeli poslije priznatih veličina u književnosti i koji su im u koječemu,

i u koncepcijama, u fabuli, u strukturnim shvaćanjima mogli biti »na vlas« slični, a da su opet mogli biti od njih sasvim nezavisni. Pitanje je kriterija koji se kod takvih ispitivanja primjenjuju. Ako netko kaže da se kod Džora Držića »primjećuje utjecaj Pulcija i Poliziana«, a oni su se gotovo isključivo izražavali stancama, kojih u Džora uopće nema, ili tercinama koje su u Džora i ondje, gdje ih u njega ima, sasvim drukčije strukturirane i drugoga sroka nego u njih dvojice, onda se o takvim tvrdnjama može reći samo isto što i o transverzalnim povezivanjima u staroj komparativistici: da su građene na pijesku, bez zalaženja u dubinu, bez poniranja u sisteme koji u svojim pojavnim oblicima mogu biti i izvanredno slični a da strukturno i po svom postanku ipak ne budu isto.

Drugo je kod Zlatarića koji je prevodio *Amintu*. Poznato je da postoje od njega dva prijevoda *Aminte*, jedan koji je preveden 1580. i za koji je posveta datirana »iz Padve na 11. agosta 1580.«, i drugi koji je sasvim prerađen i štampan 1597. u Mlecima. Među jednim i drugim ima većih razlika koje ne stoje samo (kako se mislilo) do ritma i do izbora riječi, i neke su od ovih razlika već prije uočili Rešetar (»Zlatarić's Übersetzung des A m i n t a«, Archiv f. slav. Phil. XXIV) i drugi. Obično se uzima da je prvi prijevod načinjen na osnovi rukopisa, prije nego što je original štampan.⁵² To međutim neće biti tačno. Sudeći prema Baldinijevu predgovoru trećem izdanju *Aminte*, koji je datiran 1. veljače 1581, izašlo je prvo izdanje toga djela jamačno u početku ili u prvoj polovini 1580. i odmah je razgrabljeno, tako da je Baldini namjeravao da ga ponovo izda u svojem izdanju (»di honorarne le mie stampe«). Uto ga je zateklo i drugo (mletačko) izdanje, u kojem je štošta bilo iskrivljeno, tako da je s obzirom na ovu »pastijersku pripovijes« (kako je Zlatarić preveo talijanski podnaslov »Favola boscherccia«) smatrao svojom dužnošću »rivolgere ogni cura per ridurla alla sua vera lettione, assai differente da quella, che colà s' è stampata«. On se stoga pobrinuo da dobije autorizirani tekst (». . . io l'ho tratta da un' originale fedele, et buono dello stesso Autore . . .«). Za nas međutim, za prvi Zlatarićev prijevod, Baldinijevo je izdanje zanimljivo samo po tome što upućuje na to da su prije njega postojala još dva druga izdanja, jedno dobro, koje je želio da preštampa, i drugo slabo, koje ga je potaklo da od Tassa samoga zatraži izvoran tekst. Za prijevod iz 1580. Baldinijev tekst ne dolazi u obzir jer je izdan 1581, no prema kojem je izdanju prevedena prva Zlatarićeva verzija, prema prvom ili prema drugom (mletačkom)? Poređenje između prijevoda iz 1580. i izdanja iz 1597, kada je Zlatarić zacijelo dobro znao koja su izdanja *Aminte* dobra a koja loša, pokazuje da je podlogom i u prvom slučaju (1580) moglo biti samo prvo (dobro) a ne drugo izdanje (ne tzv. edizione Aldina). Na ovo uostalom upućuje

⁵² Vidi i u novom izdanju Kombolove *Povijesti hrvatske književnosti do Preporoda*, Zagreb 1961,² str. 192.

i vremenski momenat, jer je drugo izdanje očito izašlo poslije 11. kolovoza, 1580, dakle onda kada je Zlatarić već tekst preveo i predgovor (još dosta familijaran i manje skladan) napisao.

Ovo je bilo potrebno spomenuti da se kod razlika u tekstu između prijevoda iz 1580. i štampanog izdanja iz 1597. ne bi mislilo da one potječu, možda, odatle što je stariji tekst preveden s jednog izdanja a mlađi mijenjan i popravljan prema drugom izdanju.

Čitajući prvi prijevod (prema rukopisu Jugoslavenske akademije i prema Budmanijevu izdanju)⁵³ zapeo mi je za oko – bez rigoroznog porušavanja bilo s talijanskim originalom, bilo sa štampanim prijevodom – 1. natpis, zatim 2. imena lica, pa ono »ugodni Radmile« u drugom prizoru (odn. – po Zlatariću – »govoru«), gdje je u originalu samo *Tirsi*, i napokon ključna scena u prvom prizoru III čina, gdje Ljubmir ((Aminta) nastoji da Dubravci (Silviji), koja je naga vezana uz stablo, odriješi noge

*nu videć Dubravka ñe ruke slobodne
reće mu sva gñivna: »Stoj dalek, pastiru,
jer čista Dijana mnogom vlada u časti.
umjet ću i sama noge mi odriješiti.*

a u originalu stoji samo

*Ma come Silvia in libertà le mani
Si vide, disse in atto dispettoso:
Pastor, non mi toccar, son di Diana:
Per me stessa saprò sciogliermi i piedi.*

U štampano prijevodu ovo mjesto glasi ovako:

*ali kad upazi Dubravka da bjehu
slobodne ruke, reće mu srdito:
»Tamo stoj, pastijeru, nemoj me ticati;
jer čista Dijana mnogom vlada u časti;
umjeću i sama noge mi odvezat.*

Sve je promijenjeno, svaki stih – osim onoga »jer čista Dijana mnogom vlada u časti«, a upravo toga nema u originalu (u Tassa je samo »son di Diana«, bez ikakva atributa i bez »vladanja u časti«). Isto tako nema ni onoga »stoj dalek« ili »tamo stoj« (u originalu je samo »non mi toccar«). Razlog je – poslije onoga što se prije govorilo – jasan: Zlatarić bit će da je mnoga mjesta iz Džorine ekloge znao naizust: odatle i ono »jer (mj. »nu«) čista Dijana mnogom vlada u časti«, koje je doslovan citat iz ove ekloge te ga zato Zlatarić nije mijenjao ni onda kada je (za štampano izdanje) sve drugo oko njega mijenjao; odatle i ono »ugodni

⁵³ *Djela Dominka Zlatarića*, priredio P. Budmani, Stari pisci hrvatski kn. XXI, Zagreb 1899.

Radmile«, koje je opet doslovni citat (i na istom mjestu) iz Džorine ekloge (Tasso ima samo »Tirsi«, bez pridjeva), i odatle ime glavnog lica (i cijele pastorale), koje je sa toliko dodirnih tačkaka – od Džora i od Marina, pa do Zlatarića – bilo u drami (u eklogi i pastorali) u Dubrovniku poznato da je gotovo postalo pojam, s kojim je tek Gundulić mogao da se raspravi⁵⁴ (iako je i sâm, npr. u *Dubravci*, stajao pod utjecajem Držićeve *Tirene*).⁵⁵ Odatle i karakteristične psihološki vrlo zanimljive promjene u imenima lica koje je Zlatarić provodio kada je pripremao izdanje štampano 1597.

U prijevodu iz 1580. Dafne je Jela, Silvia – Dubravka, Aminta – Ljubmir, Tirsi ostaje Tirsi, Nerina je Jerina a Ergasto – Radmio (Elpino ostaje Elpin). U izdanju 1597. Tirsi je Radmio, Nerina postaje Bijelka, Ergasto – Boško, a Elpino – Vilslav. Što znače te promjene? – Da su Jela i Dubravka »ponašene« Dafne i Silvia, to je jasno. Da kod Ljubmira nije bilo odlučno samo to što korijen u jednom i u drugom imenu ima isto značenje, i o tome je već govoreno. Da je za Nerinu najprije uzeto ime Jerina može se uzeti kao znak da je Zlatarić poznao narodne pjesme i da mu se ime Jerina nekako nametnulo kao po zvuku najbliže, najrodnije s imenom Nerina. I za Elpina je lako dokučiti zašto ga je nazvao Vilslav; no zašto je Radmio u prvom tekstu Ergasto a u drugom Tirsi? Mislim da je tomu mogao biti slijedeći razlog: prema onome što znamo o Radmilu Džora Držića (v. str. 131–2), Tirsi mu je upravo anti-pod: lakomislen, lukav, ženskar i spletkar – pa nije čudo što ga je Zlatarić u prvoj verziji ostavio pod pravim imenom. Nikada Držićev Radmio ne bi skovao s Dafnom spletku, da ona ode sa Silvijom na kupanje i da je ostavi samu, a on sâm da otrči k Ljubmiru da mu kaže

*Dubravka te čeka
u jednom kladencu i gola i sama;
hoć li ti smjet k ņoj poć?*

⁵⁴ Zanimljivo je, koliko vremena treba da prođe pa da u književnosti – u staroj književnosti, u kojoj su pisci živjeli sa svojim junacima i s njima se često identifikovali – ne bi moglo zamisliti da bi *Ljubmir* mogao biti trijezan, ozbiljan realist čak i suprotna karaktera. Tako se npr. ni u Džora, ni u Marina, ni u Zlatarića ili Ranjine ne bi moglo zamisliti da bi *Ljubmir* mogao biti trijezan, ozbiljan realist koji će druge odvrćati od ljubavi. Tek je Gundulić u *Dubravci* mogao Ljubmiru staviti u usta riječi koje govori Mijenkcu (kada mu je ovaj rekao da »služi gospoju sletjelu iz raja«, ali da ona za njegovu »vik službu ne haja«, i da stoga njegov »život stravljeni uzdišuć izdišć«):

Mijenko, prosti mi, ludos je mrijet s tega;
sami smo uzrok mi svega zla našega.
Nesvijes je taj vrlo zareć se u sebi
da je žena umrla božica od nebi (Skaz. IV).

⁵⁵ Vidi sada A. Cronia, »Ascendenze della »Tirena« di Marino Darsa nella Dubravka di Giovanni Gondola, *Ricerche Slavistiche* IX, Roma 1961, 39–66.

Jedini Ergasto pokazuje se kao drug i prijatelj kova Radmilova, i Zlatarić mu je u prvoj verziji, kako je sve spontano činio, dao Radmilovo ime. No kada je mislio izdati prerađeni tekst, razmislio je: Tirsi je ipak glavni i najbliži drug Ljubmiron, i to ga je moglo skloniti da mu, ipak, dade Radmilovo ime (a Ergasto će se zvati Bolko – jer donosi dobre, bolje vijesti – ili naprosto Navjestitelj kako u tekstu obično piše). Za Nerinu je, kada je pravo promislio, također vidio da nije zgodno da je zove Jerinom, da je ne bi tko identificirao s »prokletom« Jerinom. Na kraju krajeva, ona je ipak bila vila, i to dobra vila, koju Dafne u III činu (2. scene) ovako predstavlja Aminti

*Ella è Nerina,
Ninfa gentil, che tanto a Cintia è cara,
C'ha sì begli occhi, e così belle mani,
E modi sì avvenenti e graziosi,*

a Jela je Ljubmiru (zamjenjujući ime Cintia s poznatijim, iz pređašnje scene, i iz Držića, imenom Dijana) predstavlja ovako

*Ovo je gizdava
Bijelka, vil ka je tač ugodna Dijani,
ka ima toliko lijepe oči i ruke
i svake načine pristale i mile.*

Zato ju je (a možda i per oppositionem, v. *nero* – crn) nazvao Bijelkom.

Ovo su tek neke pojedinosti. Sitne i razbacane, no one pokazuju da je Džore Držić ne samo kao lirik nego i kao začetnik hrvatske pastorale u XVI stoljeću vršio jak utjecaj na pisce koji se u tom razdoblju i za to razdoblje smatraju najznatnijima. Zadatak je kulturne i književne povijesti da taj utjecaj bolje prouči, da mu dade naučnu osnovu i da mu utvrdi granice, da utvrdi dokle je on bio produktivan, i kada je to prestao biti, i zašto. Trebat će proučiti Savka Gučetića, Dinka Ranjinu, Frana Lukarevića, i još bolje proučiti Dinka Zlatarića i Marina Držića i tolike druge, a prije svega dubrovačko društvo onoga vremena i narednih stoljeća. Lake riječi o petrarkizmu (a bez soneta!), o trubadurima i stalnim utjecajima »d'oltre mare«⁵⁶ učinile su pustoš u književnosti sta-

⁵⁶ Da je bilo indirektnih, modnih utjecaja odanle, u to nitko ne sumnja, pa je to isticao i J. Torbarina (na str. 122–128). On je, među ostalim, također primijetio da u Dubrovčana zapravo i nije bilo pravih *strambotta* tuđeg (talijanskog) kova (»Their poems, however, cannot justly be called *strambotti* because, though retaining eight lines of the Italian form, they have a twelve-syllable line instead of eleven and the rhyming scheme is different«, J. Torbarina, *Italian Influence on the Poets of the Ragusan Republic*, London 1931, str. 93. – a pri tom, kao što smo vidjeli, u Držića uopće nema strofa sa osam stihova). U spomenutoj knjizi istaknuto je također da je Džore Držić bio među Dubrovčanima »the first poet to pay homage to his native town and sing proudly of its freedom« te se citira pj. LXXVII (v. o. c. str. 135). Ovo je zapravo dubrovačka *Robinja*, i ne bi trebalo pisati o Lucićevoj a da se i ova ne spominje.

rog Grada ispod Srđa i mladima oduzele volju da u njoj studiraju i ono što ju je činilo samostalnom i svojom. Mi nemamo rasprava o strukturama pojedinih pisaca u kojima se svaki od njih u okviru svega svojega stvaranja obuhvaća kao sistem, kao ličnost koja dolazi do izražaja u svakoj pojedinosti koja je s njom u svezi. Mi nemamo ni sintetičkih pregleda o cijelim razdobljima koja bi se na osnovi ovakvih rasprava i rasprava o društvu mogla bolje odrediti. Mi nemamo iscrpne, na savremenim principima zasnovane sintetičke radnje o jeziku dubrovačkih pisaca XV i XVI stoljeća. Na tom području toliko toga nedostaje, da se ne treba čuditi što mnogima često i sama riječ o »zlatnom« razdoblju dubrovačke književnosti šuplje zvuči, i da ih je dosta i takvih koji o tom zlatu koje nema komercijalne vrijednosti ne žele mnogo čuti.

Illyricae Poëseos Magister

U zborniku koji se ovdje izdaje sadržane su neke pjesme koje su dosada bile nepoznate, a u njemu nema nekih koje se obično pripisuju Džoru Držiću. To su – uz tetrastih *Leute moj mili*, koji nikako ne ide u Držićev opus – u prvom redu ono nekoliko pjesama »na narodnu«, koje bi u krajnjoj liniji i mogle biti Držićeve ali ih ni on ni njegovi suvremenici nisu smatrali njegovima – možda s razloga što su, prema tadašnjim shvaćanjima, bile »suviše« narodne.⁵⁷ U tome ima razlike između muzičara i pjesnika, što muzičari uzimlju motive iz naroda i unose ih u svoje kompozicije, a pjesnici, ako i koju riječ ili koju rimu isprave ili poprave, ono što je narodno i dalje smatraju narodnim a ne svojim. Prema tome mogle su i one pjesme da prođu kroz ruke Džorine, a da ih ipak ni on sâm, ni njegovi suvremenici, ne smatraju njegovima. Njegova je pjesma »na narodnu« samo ona u kojoj je dao »List od divojke svomu vireniku« (ovdje LXII), a i nju možda ne bi ubrojili u njegova djela, da se u njoj (u sredini) ne nalazi akrostih s njegovim imenom (GIORI AI ZNA).

Suvremenici i pjesnici u XVI i XVII stoljeću vrlo su Džora Držića poštovali čak i onda kada mu, kao npr. Ignjat Đurđević, nisu poznavali sva djela. Međutim i ono što je od njegove lirike ostalo, bilo je tako mnogo, da mu se slava pronosila od koljena na koljeno.

Ign. Đurđević je o Menčetiću i Držiću pisao (o. c. 46 S^o) »Ausim ex his alterum Petrarcam, Boccaccium alterum Illyricae poëseos appellare, nam et elegantia idiomatis et inelaboratum pathos atque sententiarum suavitas in ipsis passim eminent«. Poslije njega je Saro Crijević o Držiću pisao »Georgius, qui Illyricas Musas coluit, rationemque Illyricae Poëseos illustrasset. Porro, qui eum secuti sunt Poetae, uti Poëseos Magi-

⁵⁷ Vidj o tome više u M. Pantića, »Jugoslavenska književnost i usmena narodna književnost od XV do XVIII veka«, *Prilozi za knjiž., jezik, istor. i folklor* 29, Beograd, 1963, 31–34, i u M. Bošković–Stulli, »Hrvatskosrpska narodna književnost u svjetlu nekih komparativnih proučavanja«, *Narodna umjetnost* 2, Zagreb, 1963, 53 i d.

strum veneratedi sunt et eximii inde habiti, quod ejus vestigiis institerunt, vix autem alium Musarum cultorem reperies, qui idiomatis Elegancia, sententiarum gravitate, carminum suavitate, Georgio comparari possit« (v. m.). Od njega deset godina mlađi Sebastijan *Slade-Dolci* zabilježio je (na str. 25.) o Džori Držiću sasvim ukratko ove riječi: »Fu prete, e poeta valentissimo in lingua illirica, e le sue lodi in molti libri si ritrovano«. ⁵⁸ A to se sve pisalo u XVIII vijeku, prije Prosvjetiteljstva i prije Romantizma.

⁵⁸ Seb. Dolci, *Fasti litterario-ragusini*, 1767.

BILJEŠKE UZ TEKST

U bilješkama uz tekst navedena su u načelu samo ona mjesta, u kojima se tekst koji se štampa razlikuje od onoga u rukopisu L. Ovo se činilo uglavnom onda i ondje, gdje se moglo pretpostaviti da je čitanje u rukopisu D ili u R (ako teksta nema u D) izvornije i bliže pramatici, odnosno onom rukopisu sa kojega su se ostali prepisivali i koji je u Dubrovniku kolao od ruke do ruke možda već potkraj XV vijeka. Kod razlika koje su unesene u štampano izdanje uvijek je označeno odakle su uzete (da li iz rukopisa D, koji sam pregledao u Pragu, ili iz R, odnosno iz Rešetarove knjige, ako se pjesma ondje nalazi a nema je u D) i kako je dotično mjesto zabilježeno u rukopisu L. Dugo s je pri tom (za razliku od običnoga »s«) otisnuto drugim pismom.

Da su razlike između tekstova i leksički, a i inače, mogle biti znatne, i da su tekstovi u L u tom slučaju bolji i pouzdaniji od onoga što je sadržano u R (u Kanconijeru iz g. 1507), lako je dokazati ako se npr. stih po stih isporode pj. LXXVII u L i pj. 562 u Rešetarovu izdanju iz god. 1937. Evo, primjera radi, ovih dviju pjesama:

R

*Ako jes istini, moj Bože, ovi san,
veće mi ne čini živjeti jedan dan.
Pridi stril ognjeni ter mi smrt satvori,
ne krsmaj o meni, hrlo me umori;
er voļu ne bit živ, dim voļe najdraže,
neg vidit ovi gniv ki(m) me san koblaše;
to li je san ovi bjeguč nekrjepostan,
to suzi jad ovi da sam vas žalostan.
Krozašto s uzdahom suze mi sve oči
i prsi zlijem strahom još tuga naskoči.
U srdcu mojemu sili me taj san hoc*

ni mislit o nemu, a istom nije moć.
 Ja ne vim, teško je, što godijer ovo bi,
 do duše do moje čuh da me ukobi.
 Oh, kako ne umrijeh noćaska po noći,
 ja kad u san usnjeh gospođu tuj doći
 ka me je svezala kroz srce rañeno
 i muke zadala s kih cvilim juveno.
 Svezav ju vođahu gusari nemili
 i tač nom trudahu da mramor procvili.
 Grediješe tuj sramno jakino meu lavi,
 u ruho pritamno pokriv se po glavi;
 a zemlji sniženo očima snižaze,
 ter s molbom smiļeno trgovcem pravlaše:
 »Pokli me Bog i čes, trgovci čestiti,
 dovela na v(as) jes, htjejte me trpiti!
 Pokli me nesrjeća ali sud od zvizda
 mene nim obeća i u njih vlas izda,
 gdi godir daj malo ljubavi, na sviti
 ako jes ostalo, ku bi moć viditi,
 i ako ka milos u prsi bivaše,
 ne bud' vam usilos da se sad pokaže.
 Od mene gniv ovi hotjejte slobodit,
 da me zli tatovi ne budu sad vodit;
 rad moje mladosti i djevstva jur moga
 ima'te milosti, molim vas cić Boga.
 Er niste lav grdi, niste zmaj ognjeni,
 ni mramor pritvrđi, niste led studeni,
 da mene mladahnu požalit nećete,
 gdi nigdir ne dahnu kroz huse proklete.
 Jur kaži, košuto od lovac čuvana,
 kako jako kruto od njih sam svezana.
 Ruci mē, naučne vit krune s ružicom,
 kli su sad mučne, stegnute uzicom.
 Zlate sam još vlase sad tamne razvrgla
 i grdo niza se razvivši rastrgla,
 a lice, ko biše rumeno i bijelo,
 od muke usiše, sve mi je zblijedjelo;
 i oči mē plačne suzeći vid ginu,
 ke bijehu pri zračne jak zvijezde kad sinu.
 U kolu s vilama ka pojah veselo
 dan i noć s tugama sad cvilim dreselo.
 Zorom sam ranila na glas od slavica
 ter poļem birala razlika cvitjica.
 a ranim sad zorom pri neg padne rosa,
 ter lutom grem gorom i naga i bosa.

U gizdah mu mladost razbludno prvovodah
i svaku još rados ku želah nahodah;
vrhu svijeh vila i djevic od svita
blažena ja bila, odveće čestita.
Vaj meni! a sada nevoljna van svih grem,
od žeđe i glada, vaj meni, ovo mrem.
Ovo sam prižedna vodice studene,
usna mi korajna sva puca i vene.
Ni gorska još vila, ni morska serena
u pjesnijeh nije bila kako ja hvaljena;
a sad je mukal glas, grlo mi prisiše
u kom sva rajska slas pod nebom sloviše.
Cječ puta trudnoga kako duh ne pustim?
vajme ja neboga jedva rič izustim!
Oh, je li toj slično, htjejte mi praviti,
da srce divično toj može trpiti?
Tako Bog njih sile sve sasma pogubi,
a majke ja mile skoro se nalubi!
Moje je živjenje u robstvu zli hinac,
kraće neg castjenje i lipos od vinac;
ako se do mal čas tužna ne slobodim,
ter ostav u njih vlas mladahta ushodim.
Jer istom ovo znam da umrem od gniva,
čudim se kako sam i dosle još živa;
ali sam kamena, sva slična dubravi,
u koj sam rođena i gdi me Bog javi?
Jur ta je dubrava tvrđa u mramoru,
pod gorom gizdava veći dil na moru;
mnozi joj zavide ki nijesu slobodni,
ne blago gdi vide tere mir ugodni.
Nu što mi pomaga toj slavno imanje,
š ne mira i blaga kad ne imam ufanje;
kada sam ja sama ovakoj vođena
meu svimi vilama jak zvir ulovljena?
Vaj, smrtni stril rani plahoga jelinka
i u nem ostani gorči od pelinka,
za kim svi zađoše hrti ter sljednici,
a mene ođoše na bistroj vodici,
u koj se pozire kamen jak bisera,
tač lijepo izvire iz čista jezera.
Tuj trudna počivah pod dubje zeleno
ter ruke umivah i ličce rumeno,
u misleh budući da se sva ohlađu,
dokle traci vrući od sunca pozadu.
Istom ja zločesta, a ne vim odkuda,
čuh nada mnom da s' sta družba prihuda,

ka mrim da učini vas govor s jezerom
da me tač prihini i nim da nevjerom.
Vaj, sve se toj vrilo smutilo zmijama
i jadom stvorilo i smrtnim tugama,
ter se tuj stvorili svi zmaji ognjeni
i okol palili tuj svake zeleni,
da nigdar ne bude tuj dubja ni trave,
neka se svak blude tač vode nezdrave!
ni nijedna da veće, kako ja, tuj zađe
ter moje nesrjeće hudija nu snade!
Zač svakoj jes bože divici umriti
neg ove nevože kako ja viditi.
Ah, ona blažena ka osta u svoj stan,
jak rajem družena miruje povazdan;
daj s dražijem počiva i vidi što želi,
i mnokrat uživa s nim pokoj veseli,
a tamna ne trudi meu zlobne tuđine
ni sebi smrt žudi a život prokliće,
kako ja primučna povazdan ka cvilim,
nadalek razlučna (s) srčanim i milim.
Ah, gdje su koji me dan i noć sljedaahu
i na moje ime privjerno služahu,
i koji pravljahu za najmañi vlas moj
da se ne štedaahu satrti život svoj,
ter blijedu svu mlados s uzdahom trajahu
za dobit mü rados ku zaman trudaahu,
Gdi je nih um hitri, gdi im su zahvale?
ali su meu vitri kako san ostale?
Oh, moji ti mili, pričisto ljubleni,
gdi se su sad dili na ovi trud pakleni?
Ali u nevoži drazi se izgube,
drazi prijateļi gdi prave da lube?
Nu i zacječ Boga, trgovci čestiti,
od trga svakoga tako vam dobiti,
u tuđoj još strani vašega još vika
tako vas Bog brani hudoga človika,
sluga vam još budi u svemu priviran
i tako da svudi prođete put miran,
ter moćni svi s blagom na svoj stan vratili
i zdravo s pridragom općinom sastali,
kigodir sad meni tužnoy se umoli
u tuđoj on strani tako se ne boli,
ni nigdar još tako vaši se primili
u robstvu ovako svezani vidili.
Nemojte mē časti gusarom ostavit,
ktjejte me nih vlasti mladahtu slobodit;

jer vaša dobrota može li trpiti
 da se ja sirota tač budem voditi?
 To li vam ljubko bi da sam raba-tužna,
 kup'te me vi sebi, neka sam vam sužna.
 Vođu bit meu take vas moj vik u robstvu
 neg meu zle gorštake u slavnom kraljevstvu.
 Kom vila toj reče, jak da me razbudi,
 s oči mi uteče oni čas san hudi.
 Nu osta stanovit sumničom strah u meni,
 u kom je vas povit niki trud pakleni.
 Ovo sam protrnul, problidiv mâ mladost,
 oh, da bi Bog svrnul ovi san u radost!

L

Ako je istini, moj Bože, ovi san,
 Veće me ne čini živjeti čas jedan!
 Priđi stril ognjeni ter mi smrt satvori!
 Ne krsmaj o meni, hrlo me umori!
 Ar volim ne bit živ (dim s voje najdraže) 5
 Ner vidjet javi gniv ki mi san koblāše.
 Toj li je san ovi biguč nekripostan,
 Što su si jadovi da sam vas žalostan?
 Kroz zašto s uzdahom suze mi sve oči
 I prsi zlo s strahom još tuga naskoči? 10
 U srcu mojemu silim se taj san oč,
 Ni mislit o nemu, a isto m' nije moć.
 Ja ne vim, teško je štogodir ovo bi,
 Do duše er moje čuh da me ukobi.
 Oh, kako ne umrih nočas po pol noći, 15
 Ma u san kad uzrih gospoju tuj doći
 Ka me je svezala kroz srce raĕeno
 I muke zadala s kih cvilim luveno.
 Svezav ju vodahu gusari nemili,
 I tač ničom trudahu, da mramor procvili! 20
 U ruho pritumno pokriv se po glavi
 Idaše tuj sramno jak ino meu lavi,
 A k zemli sniženo očima ničaše,
 Ter s molbom smileno trgovcem pra(v)lāše:
 »Pokli ma nesreća ali sud od zvizda 25
 Mene ničim obeća i u njih vlas izda,
 Gdigodir dai malo ljubavi na sviti
 Ako je ostalo ku bi moć viditi,
 I ako ka milos u prsi bi vaše,
 Ne bud' vam usilos da se sad pokaže. 30

Od mene gniv ovi hotite slobodit,
 Da me zli tatovi ne budu tač vodit.
 Rad moje mladosti i djevstva još moga,
 Imajte milosti, molim vas rad Boga!
 Er niste lav grdi, niste zmaj ognjeni, 35
 Ni mramor pritvrdi, niste led studeni,
 Da mene mladahnu požalit nećete,
 Gdi nigdar ne odahnu kroz hudce proklete!
 Jur kâ si, košuto, od lovca čuvana,
 Kako ja kâ kruto od njih sam svezana. 40
 Ruci mē naučne vit krunu s ružicom,
 Koli su sad mučne, stegnute uzicom.
 Zlate sam još vlase sad tamne rastrgla
 I grdo niza se razvivši razvrgla,
 A lice ko biše rumeno i bilo, 45
 Od muka usiše, sve mi je zblidilo,
 I oči mē plačne suzeći vid ginu,
 Ke bihu prizračne jak zvizde kad sinu.
 U kolu s vilama ka pojah veselo,
 Dan i noć s tugama sad cvilim dreselo. 50
 Zorom sam ranila na glas od slavica
 Ter pošem jak vila zbirala cvitica,
 A sad ranim zorom pri ner padne rosa
 Ter lutom grem gorom i naga i bosa.
 U gizdah mu mlados razbludno provodah 55
 I svaku još rados, ku želah, nahodah.
 Vrh u sam svih vila i djevic od svita
 Blažena je bila odveće čestita.
 Vaj meni, a sada nevolna vrh svih grem,
 Od žeđe i glada, vaj meni, ovo mrem! 60
 Evo sam priželna vodice studene,
 Usna mi koraľna sva puca i vene.
 Ni gorska još vila ni morska serena
 U pjesnijeh nije bila kako ja hvaľena,
 A sad je mukal glas, grlo mi prisiše 65
 U kom sva rajska slas pod nebom sloviše.
 Cić puta trudnoga, kako duh ne pustim,
 Vajmeh, ja neboga, jedva rič izustim.
 Oh, je li to slično, ktite mi praviti,
 Da srce divično toj može trpiti? 70
 Tako Bog njih sile sve svasma pogubi,
 A majke ja mile skoro se našubi!
 Moje je živinje u ropstvu svih hinac
 Kraće ner caftinje i lipos od vinac,
 Ako se do mal čas, tužna, ne slobodim 75
 ter, ostaj u njih vlas, mladahna uzvodim.

*Jer istom ono sam, da umrem od gñiva,
 Čudi me kako sam i dosle još živa!
 Ali sam kamena, sva slična k dubravi,
 U koj sam rođena i gđi me Bog javi? 80
 Jur ta je dubrava tvrđa u mramoru,
 Pod gorom gizdava, veći dil na moru.
 Mnozi joj zavide ki nijesu slobodni,
 Ne blago gđi vide tere mir ugodni. 85
 Nu što mi pomaga toj slavno imanje,
 Š ñe mira i blaga kad ne imam ufanje,
 I kad sam ja sama ovakoj vođena
 Meu svim vilama jak zvir ulovljena?
 Vaj, smrtni stril rani plahoga jelinka
 I u ñem ostani gorčiji pelinka, 90
 Za kim svi zadoše hrti ter slidnici,
 A mene odoše na bistroj vodici,
 U koj se prozire kamen jak bisera,
 Tač lipo izvire iz čista jezera.
 Tuj trudna počivah pod dubje zeleno 95
 Ter ruke umivah i lice rumeno,
 U mislijeh budući da se sva ohladu,
 Dokle zraci vrući od sunca pozadu;
 Istom ja, zločesta, tuj – ne vim od kuda –
 Čuh nad mnom gđi se sta taj družba prihuda, 100
 Ka mnim da učini vas zgovor s jezerom,
 Da me tač prihini i ñim da nevjerom.
 Vaj, sve se toj vrilo smutilo zmijama
 I jadom stvorilo i smrtnim tugama,
 Ter se tuj zgñizdili svi zmaji ognjeni 105
 I okol palili tuj svake zeleni,
 Da nigdar ne bude tuj dubja ni trave,
 Neka se svak bñude tač vode nezdrave.
 Ni nijedna da veće kako ja tuj zađe,
 Ter moje nesreće huđi ju gñiv snađe, 110
 Zač svakoj jes boje djevici umriti
 Neg ovej nevoše, kako ja, trpiti.
 Ah ona blažena ka ostav u svoj stan
 Jak rajem združena miruje po vas dan!
 Dai s drazim počiva i vidi što želi, 115
 I mnokrat uživa š ñim pokoj veseli,
 A tamna ne trudi meu zlobne tuđine,
 Ni sebi smrt žudi a život prokliñe!
 Kako ja primučna po vas dan ka cvilim,
 Nadalek razlučna s srčanim i milim. 120
 Ah, gđi su koji me dan i noć slidahu,
 I na moje ime privirno služahu,*

I koji pravljahu, za najmani vlas moj
 Da se ne hajahu zlata ni život svoj;
 Ter blidi svu mladost s uzdahom trajahu, 125
 Za dobit mu radost, ku zaman željahu.
 Gdi je njih um hitri, gdi im su zahvale,
 Ali su meu vitri kako san ostale?
 Oh, moji još mili, pričisto ljubleni,
 Gdi se su sad dili na ov trud pakleni? 130
 Ali u nevoži drazi se izgube.
 Drazi prijateži, ki prave da lube?
 Nu vi za cić Boga, trgovci čestiti,
 Od trga svakoga tako vam dobiti,
 U tuđoj još strani vaših sve dni vika, 135
 Tako vas Bog brani hudoga šlovika!
 Sluga vam još budi u svemu priviran
 I tako da svudi prođete put miran,
 Ter moćni svi s blagom na svoj stan vraćali
 I zdravo s pridragom općinom sastali! 140
 Ki godi sad mani tužnoj se umoli,
 U tuđoj još strani tako se ne boli,
 Ni nigdar još tako vaši se primili
 U ropstvu ovako svezani vidili:
 Nemojte me časti gusarom ostavit, 145
 Ktite me njih vlasti mladahnju izbavit!
 Jer vaša dobrotu, može li trpiti,
 Da se ja sirota tač budem voditi?
 Toli vam lupko bi da sam roba tužna,
 Kup'te me vi sebi, neka sam vam sužna. 150
 Volim bit meu take vas moj vik u ropstvu,
 Ner meu sej gorštake u slavnom krajevstvu.
 Ko m' vila toj reče, jak da me razbudi,
 S oči mi uteče ončas taj san hudi,
 Nu osta stanovit sumljen glas u meni, 155
 U kom je vas povit njeki trud pakleni.
 Evo sam protrnul, prohlidiv ma mladost,
 Oh, da bi Bog svrnul tadi san u radost!

R a z l i k e u štampanom izdanju nisu leksičke prirode nego se u pravilu odnose na čitanje (a ondje, gdje su leksičke razlike, štampano je ono što je u L).

III. 1 D, L *liepscja*, 18 D, L *liepscji*, 24 D ima *cvitju*; V, 1–2 nalik na XC; 34 *utiecjin* VI, 20 D, L *zvietiem*; VII⁵ D, L *sred*, 24 D. L ima *vechie*; VIII, 14 D, L *liepim*; IX, 3–XI, 15 u L ispao ili istrgnut jedan list (tekst prema D, R); XII, 22 D, L *liepscji*; XIII, 13 D L *verni*; XIII, 11–12 D ima srok *besidom* – *poglidom* (!); XIX, 19 L gr. *raie* (mj. *raiem*), 20 D, L gr. *naprid*, 41 D, L *jelien*, *lietgni*, 48 D, L *viecni*, 51 u R *lipscie*; XXI,

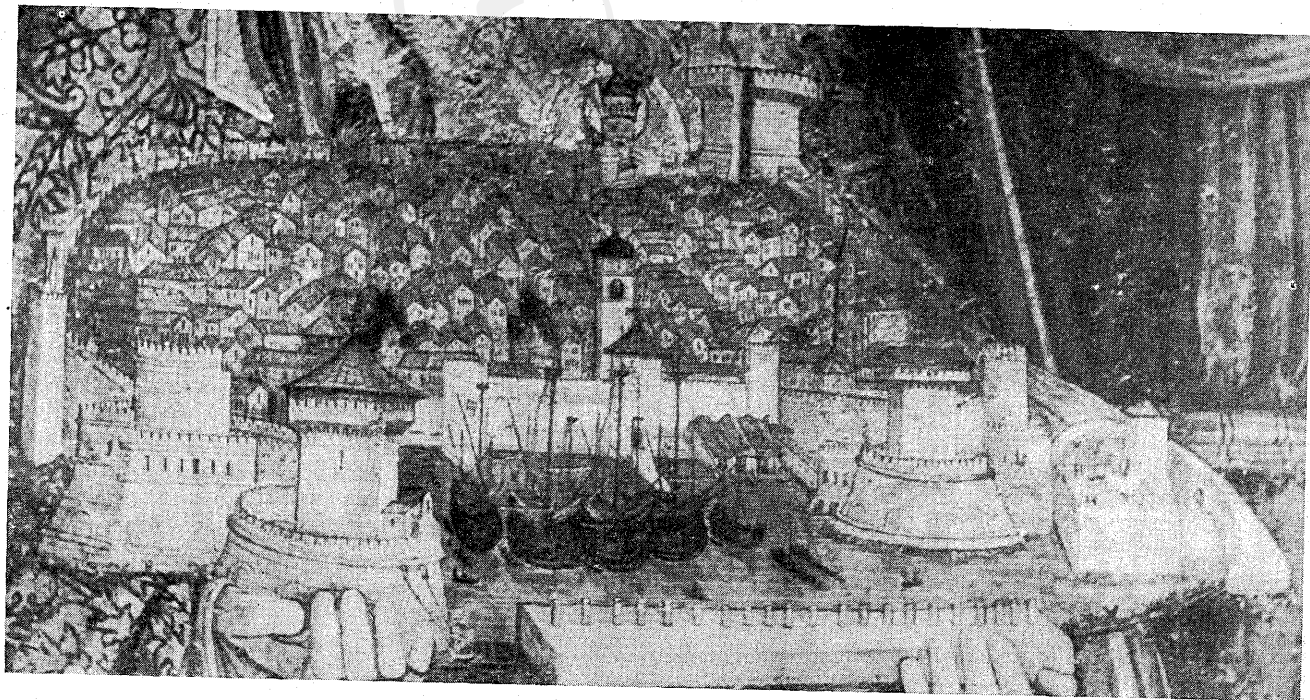
6 D, L *liepom*; XXII, 5 bit će da je gr., D ima *storiviu*; XXIII, 10 R *bolisgliv*, 12 D, L *lie*, 27 bit će da je bilo *A s mene* itd.; XXIV, 1, 3, 6 D ima *Jelle*, 3 D, L *tiem* ... *dieglia*, 4 D, L *striele* ... *prostrieglia*, XXV, 2 D, L ima *bogliescgliv*; XXVI, 8 L ima (gr.) *ghniv*; XXX, u L gr. *rasi*; XXXII, 10 D, L *nieki*; XXXIII, 45 *idnu* = ijednu (v. *nidnu* = nijednu), 59 D, L *mieseczu*, isto 64; XXXIII, 11 D, L *niedne*; XXXVIII, 7–8 D, L *pokriepi* ... *priliepi*; XXXIX, 16 D, L *sred*; XLI, 35 D, L *dieteze*; XLII, 22 D, L *lie*. Od XLIII dalje svagdje stoji D znači da je varijanta u čitanju uzeta prema R.

XLVI u Rešetara dvije pjesme počinju istim stihom (554. i 804), samo je u 554, koja je prema ovoj u L, *umriti* a u 804. *umrijeti*; v. ovdje 14 D, L *nesrechnu*, 18 D, L *bogliescgliv*; XLVII, 14 D, L gr. *trudima*; XLVIII, 4 D, L *lie*, 36 D, L *dievize*; L, 1 L *verno*, 2 L *kade*, 19 L s *niedniem* (u L su strofe, R ima samo distihe); LII, 5 L *tiem*, 21 L *krepos*; LIII, 1 L *ghdie* ... *ghdie*, 5 L *verno*; LIII, 10, 33, 51 D, L *nesrechia*, 30 D, L *svietlos*, 42 D, L *niedne*; LV, 13 u L izost. *t'*; LVII, 5 L *bogliescgliv*, 16 L *niedno*; LVIII, 1 L *niesam*, 54 L *nies*; LIX – pjesma je u Rešetara spojena zajedno s LVIII kao jedna pjesma – 13–14 L *zknienie* – *scivienie*, 35 L *niedan*; LXIII, 1 u L gr. *sciugliechi*, 7 L *sred*; LXIII, 20 L gr. *rados*; LXV, 14 L *jelienka*, 31 L *veliziem*, 37 L *lihu*, 40 L *boliescgliv*; LXVI, 1 u L *Vilo* (akrostih pokazuje da je početni sugl. morao biti *G(ospo)*); isto imaju i R i J, 33 L *piesni*; LXVIII, 32 L *dobrieh rassipa*, 40 L *koi Jeh*; LXX, 34 u L bit će gr. *koga*; LXXII, 1 L *ghdie*; LXXIII, 4 L *sliediti*, *nio*; LXX – v. razlike sprijeda (na str. 143–150); LXXIX, 5 *protarnu* – rima sa 6 *neharnu*; LXXX, 6 v. srok (*sarza*): *nai gharza* (najgrča, najgorčija); LXXXI – ima i 39. stih koji počinje »Ter da mu pomože«, a tada tekst prekida; LXXXV, 28 u L *promieni*, XCV, 3 D, L *dielo*, 7 u orig. bilo jamačno *mani* (v. rimu sa *izrani*); u početku sačuvan je još posljednji stih prethodne (nesačuvane) strofe koji glasi: *Za nu jedinu vas venem i blidim*. XCVII – s obzirom na rimu, ili na broj slogova, moglo je u orig. biti u 42 *poklaknuh* (: *potaknuh*), 54 *razgleda* (naknadno prenačinjeno u *sagleda* ili *zagleda*), 62 u *nadniela* prenačinjeno je *nadriesala*; 133 *odieva*, 149 *Tko* transkr. *kô*; 175 *tvojim* (a ne *tvoiem*), 219 *prî* (*prij* a ne *prie*), 312 *dragne* (: *prismagne*, naknadno pretvoreno u *dvigne*).

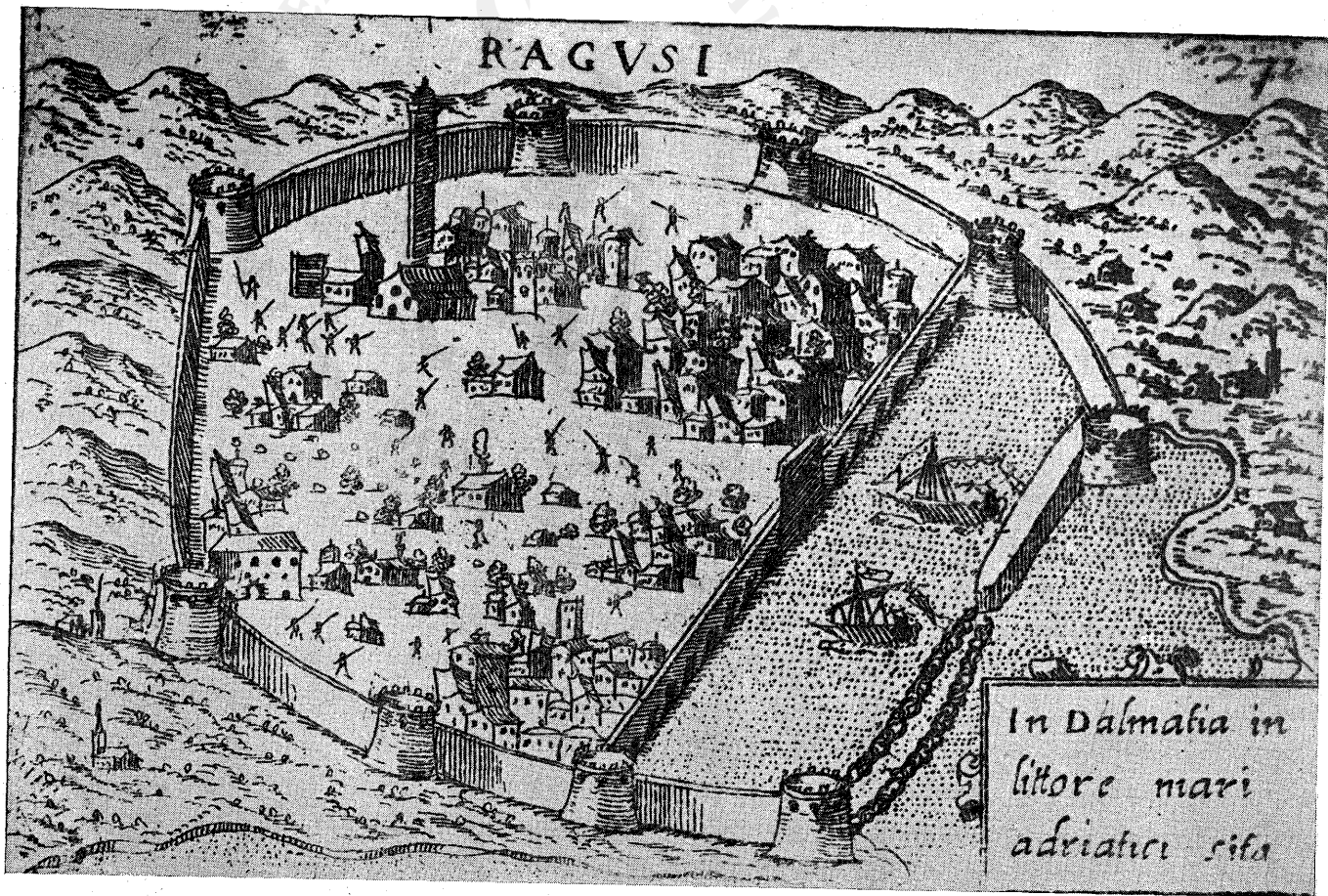
Ćori Držiću

*O spjevče hrabreni koga svijet sad slavi
ja pastir Rañeni žestokom ljubavi
na grobni tvoj kami za slavno tve bitje
punima rukami prosipam sve cvitje;
još nošu t' mirise s voñima čudnima,
er tebi prosi se taka čas i prima;
i ovi lovor mlad sađu sad kraj rike,
neka ti čini hlad nad grobom u vike,
i ovi lovor mlad sađu sad kraj rike,
me novo pismo ovo neka je znano svim,
da t' lipsat ne more u nijedne ime dni:
Ovdi leži Gore, pjesnivac razumni,
ki pjesni tač spravno i hitro satvori,
da vas svit prem slavno sad o ñem govori.*

Dinko Ranjina

Dubrovnik u XV vijeku (sa triptiha Nikole Božidarevića)

Stari Dubrovnik u očima suvr. putopisaca (iz zbirke M. Rešetara)

MANJE OBIČNE RIJEČI

(uz riječi nisu navedene strane ni stih u kojem se nalaze, jer su neke od njih dosta često u upotrebi, k tomu s različnim nijansama značenja koje se navode iza riječi; tako je i kod riječi koje su poznate, samo su im značenja druga)

Aj – neka; *aj li* – da li, ili
ali – ili
ar, are – jer

Babura – baka; majčina majka
bačnik – onaj koji pazi, pa: koji pazi na divljač; gonič
bjegući – prolazan
blud – nastojanje oko čega (što ne valja)
bludan – koji luta, bludi; ljubavan, vulgivagus
bljusti, bljudem – paziti, čuvati
bolost – bolest, bol (s naglašenim drugim značenjem)
brašno – hljeb, pogača, jelo uopće
brez – bez
brime – (na jednom mjestu) vrijeme

Caftjeti, caftim – cvasti
cić – zbog, radi
cknjeti – kasniti
cvasti, cvatam – v. caftjeti
cvitice sr. – cvjetić

Čas – trenutak
čemer – jad (i : otrov)
čest – sudba; sreća
čestit – sretan
čudan – komu se čude, koji se drugima čini pravo čudo
čuti – osjetiti, osjećati

Daj (: daj) – makar, ma
davni – u mn. oni koji su davno prije nas bili na svijetu; preci
dažd – kiša
dil, diļ – zbog
dilke – nadalje, dalje
dim – kažem
ditece – djetešce, djetić
dobiti, dobudem – steći
dobročest – dobrosrećan, dobre sreće, sretan, obrnuto: *zločest*
domala – još malo (tj. još malo vremena), doskora
domom – kod kuće
domoriti – dosaditi, dodijati
drgnuti, dragnuti – dirnuti
dreseliti – žalostiti
dreselje – žalost, tuga
drijevce, drijevo – brodica, brod
dvaš – dvaput; dvostruko
dvojiti – rastaviti, rastavlјati

Er – jer; dok

Gñiv gñiv – bijes
godina – godišnje doba
gorak (od *gorjeti*) – goruč, vrio
gorkost – vrelina
gorštica – gorska vila
granica – grančica
gresti, grem – ići, idem
grinuti – grnuti, sručiti se
gubura – gubara, guber, gunj; čebe

Čil – ljiljan, lijer, krin

Hajati (se) – mariti; brinuti (se)

har – milost, pa: korist

haruba – para, groš (sitan novac)

hip – tren, trenutak

hiža – pastirski stan

hor, horan – voljan, spreman, spravan

hotinje – volja

hraniti – čuvati

hudac – zao, hud čovjek

Idan, idna, idno – ijedan, ijedna, – no

igdar – ikada

igdir – igdje

inako – inače

iskati – tražiti

istajati – pred očima nestati, iščeznuti

istom – tek da

izročiti – skinuti, pa: ispuniti (rok),

odrediti

izvidan – koji može izvidati (npr. ranu)

Jad – otrov

jadovan – što donosi jad

jak, jakino, jakno – kao

javi – na javi (pril.)

jeda – da li, eta

jur – već

Kazati – pokazivati

kobiti – progoniti (v. zla kob)

koli – ikada; koliko

koštrav – zao, opor; zla trava

krepost, kripost – moć

kričedan – obrnuto od pravedan

krostoj – zato

kršno – iver

kuf – labud

kuka – divlja trava; kvočka

Last – ugodnost, ugoda

lih – preuzetan, ohol, tašt

liho, najliše – preko mjere, suviše

lipsati – nedostati, nedostajati

lir, lijer – ljiljan, krin

lis – ponosan, ohol, pa: prijevaran

lisiti – nastojati oko čega (lukavo)

liskom = listkom (od listak)

Luvezan, luvezan – ljubav

ľubi, ž. – ljubav; pridj. v. ľubim (i)

ľubim, -a, -o – drag; ľjubljen

ľuven – ľjubak; ľjubavan

Mani – uzalud (zamaňi, zaludu)

meu – medu

mladáhát – vrlo mlad, mladahan

mñeti – misliti

mučan – koji muči, boli

muk – tišina, šutnja

Nadazrijeti – pogledati odozgo

nadgrobje – nadgrobni natpis

nalip – otrov

naricati (se) – izricati

nazirati se – gledati u što

nesti – nositi

nevidom – što se ne može vidjeti

nicati – gledati dolje (ničice, nice)

nič – ništa

nđdan, nđdna – nijedan (v. idan)

Obiteći – opteći, obići

obniz – dolje, naniže

obrat – izabrati, odabrati

oči – ostaviti (*kada pokoj ode oči VIII,*

čvrto nebo oč XXXIII, da ču dušu

oči LIII, silim se taj san oč LXXVII,

pretvoriti (npr. strah oč u sminje

LXXXI)

odmetati se – okretati komu leđa

odvjet – odgovor, pa: savjet

ogrđiti – učiniti grđim

ohajati se – kaniti, okaniti se

oholast – oholost

okoliti – opkoliti (obaviti, npr. vrat,

zagrliti)

opahnuti – udariti

općen – ukupan; zajednički

opruditi (o vjetru) – opuriti, udariti

ostati – ostaviti

ostinuti – ukočiti se, od stinuti

osvitati – javljati se u osvit

otraviti – zatraviti

oznobiti – učiniti jadnim, oduzeti sve

dobro

Parjati – ostaviti

peciti – űjesti (o zmiji)

pića – hrana

pikat – džigerica; jetra

pitati – tražiti

pitje – piće

pjenez – novac, novci

pjesniv – koji umije da sklada pjesni

pjesnivac – pjesnik

pjestovati – njegovati

počten – poštovan, častan, uvažen

podhība – himba, prevara (i ono što

joj je uzrokom, što do nje dovodi)

podobati se – prilikovati, pristojati

pokle, pokli – budući da, jer, pošto

pokoj – mir

pokojan – miran, smiren

pokojiti se – smiriti se

pokoli – pošto
 polovan – na polovinu
 poluidne – podne
 pomniti – nastojati oko čega, brinuti se, misliti o čem
 pon – pun
 poraz – udarac
 porazan – koji može udariti, poraziti
 poraziti – udariti
 posilje – nasilje
 posoban* – prikladan, od sebe vrstan
 pospjeh – brzina, na pospjeh – hitro, brzo, na brzinu
 povrgnuti – odbaciti
 pozabit – zanezariti, zaboraviti
 pozaci – odlutati; začu
 požiti – pogled
 pozirati – gledati, promatrati
 pozor – pogled, lik
 pozrijeti – pogledati
 prašati – pitati
 praviti – govoriti, pripovijedati
 praviti se – zvati se
 premagati, premoći – svladati, prevladati; svladavati, pobjeđivati
 pri – prije
 priblaziti – laskanjem privući, privoliti
 prijati – primiti; prijati put – izabrati, odlučiti se za put
 primota – zamotak, zavežljaj
 prirok – prigovor
 prisahnuti, prisihem – sušiti, osušivati (se)
 priz – kroz
 prizirati se – prividati se
 priznoć i prizdan – noću i danju
 procijeniti – ocijeniti
 prodžiti – produljiti
 protiv – nasuprot
 prozor – što se prozire (kroza što se gleda, vidi; što odaje)
 prozrijeti (se) – vidjeti (se kroza što)
 pružiti – koristiti, prijati
 pusto – nemilice, nemilo, prokleta

Rob – rob

račiti se – dostojati se, pa: počastiti se
 raspraviti (kose) – raščesljati, razmrsiti
 rat, ž. – borba
 razdružan – bez druga
 razgovor – utjeha, tješjenje; zabava
 razložiti – rastaviti (u sitne dijelove)
 razlučan – odvojen, razlučen
 razmi – osim

rijeti, riti (aor. recih) – reći
 roba – ropkinja, robinjica
 rozica – ruža, ružica
 rušan i krušan – o ruhu i kruhu
 ružan (cvit) – ružin (cvijet)
 Sadahta – upravo sada
 samirati – uzimati na nišan
 samohoć – od svoje volje
 saptati – dahtati, soptati
 sčekati – dočekati, sačekati
 selka – seljanka
 si, sa, se – ovaj, taj
 sić – sud kojim se grabi voda
 skazati – izreći
 skončan – koji je doveden do kraja, do konca, pa: unesrećen
 skorijepiti – iščupati s korijenom, iskorijeniti
 skrovan – skriven, prikriven, tajan
 sloviti – slaviti, glasiti se
 slučiti – sastaviti
 sljednik – pas koji dobro nalazi trag (divljači)
 smagnuti – uzmoći, pa: udariti
 smijen – v. umilen
 sminje – smionost, hrabrost
 smiran – smiren, miran
 smjeriti – nagraditi (po mjeri, po zasluži)
 snebivati – činiti da čega ne bude
 srčan – od srca
 stanoviti – određen, siguran (certus)
 starati se – starjeti
 steći se – zbiti se, dogoditi se
 stig – od stinuti, se (stig-nu-ti), v. ostinuti
 stranputje – stranputica
 straviti – začarati, zatraviti (čarima zamamiti)
 stupaj – korak
 stvar – ono što je stvoreno, stvor, stvarjenje
 sud – usud
 suziti – plakati, roniti suze
 svasma – sasvim
 sve – nada sve
 svedriti – donijeti vedrinu
 svjedočan, svidočan – biti svjedokom, (svidočno – očito)
 svojiti – svojatati
 svrha – kraj, svršetak
 svršeno – potpuno

* Maretić za ovu riječ kaže (ARj. XI, 1935, str. 3): »Značeña se uvelike prepleću jedno s drugim, i obrađivač rječnika ne misli, da je svaki primjer metnuo na pravo mjesto.«

Špotati se – rugati se

Tač – tako

tadi – ovdje; tako, tada

takmen – ravan, jednak, koji se s kim može takmiti bez straha da će biti slabiji

takmiti – birati, odabirati (ono što je najbolje, najvrednije)

tancati – igrati, plesati

ter – te

tijem – po tome; zatim

tirati, tirim – tjerati, goniti

tonot – zamka, mreža

trak – uvojak (kose)

trijeb – trebotina, ono što se istrijebi, otrijebi

trud – muka

truditi – mučiti

tući se – potucati se

tugliv – tužan

Ubljedjeti – problijedjeti

udačan – uspio, vrijedan, kako valja

ugoditi – složiti

ugroziti – činiti da koga groza hvata

umiljen – ponizan (lat. humilis)

uploditi se – učiniti se plodom, stati plodom (u čemu)

uprašati – pitati, zapitati

uresati – ukrasiti, ukrašavati

usihati, usišem – sahnuti, venuti, sušiti se

usploditi – v. uploditi

uvada – grabež (grabežni lov)

uzdihaj – uzdah, uzdisaj

uzoriti – učiniti, načiniti, stvoriti (po nekom uzoru, prema nekom uzoru)
uzvezati (se, o jeziku) – priljepiti (se za nepce)

Var, ž. – briga; žurba

vas – posuda (za mlijeko)

vazeti, vazimati – uzeti, uzimati

vim – znam

vinu – uvijek, neprestano

vist – svjestan

vižle – lovački pas

vrgnuti – baciti, spustiti

vuga ili vug – veslanje, vožnja na vesla

Zabava – prigovor

zabaviti – prigovoriti; braniti, priječiti

zabiti – zaboraviti

zač – zašto; jer

zaman – zaludu, uzalud

zamaniti – gubiti vrijeme zaludu (zaman)

zamirati – nestajati

zasve da – premda, mada, makar da

zašto – jer

zazor – prikor, zazornost

zazrjen – zazoran (od *zazrijeti*)

zdati – dati (samo još perfektivnije)

zdriješiti – skinuti, odriješiti, razriješiti

združiti – postati, činiti drugom

zenuti (o cvijeću) – probiti (iz zemlje)

zgovor – dogovor; urota

zled, ž. – ozljeda, rana

zli, pril. – loše, zlo

zločest – zlosretan (v. *dobročest*)

Želinje – želja (željenje)

živinje – život, življenje

SADRŽAJ

Mjesto predgovora	5
Nadgrobje Gore Držića. – Dinko Ranjina	7
Ćorete Držića pjesni	11
Osvrt	97
Giore Darscich	99
Bilješke uz tekst	143
Ćori Držiću – Dinko Ranjina	152
Manje obične riječi	153